ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ

(ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕರು
ಚೇತನಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಜಗದೀಶ ಕುಮಾರ ಚ. ನಾಯಕ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೨೦

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ

(ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ
ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕರು

ಚೇತನಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಜಗದೀಶ ಕುಮಾರ ಚ. ನಾಯಕ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೨೦

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಚೇತನಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್. ಅವರು **'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ'** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ **ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ** ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

(ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ)
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩೨೭೬.

ದಿನಾಂಕ : 26/2/2020
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಚೇತನಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್. ಅವರು **'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ'** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ **ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ** ನನ್ನ ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

(ಡಾ. ಜಗದೀಶಕುಮಾರ ಹೆಚ್. ನಾಯಕ)
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು
ಹುಣಸಿಗಿ, ಸುರಪುರ ತಾ.,
ಯಾದಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆ

ದಿನಾಂಕ : 28/02/2020
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದ ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ **ಡಾ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ** ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ **ಡಾ. ಜಗದೀಶಕುಮಾರ ಚ. ನಾಯಕ** ಅವರ ಸಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇತರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

Chethana HS

ದಿನಾಂಕ :

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

(ಚೇತನಾ ಹೆಚ್.ಎಸ್.)
ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩೨೭೬.

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ : ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧.೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ
೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ
೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ
೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ
೧.೫. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ
೧.೬. ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ : ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧.೧. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವ ಸಂಕುಲಗಳೆಲ್ಲ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಮಾನವನದು. ಇತರ ಜೀವಕೋಟಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮಾನವ ಜೀವಿಯಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ ಇರುವ ಜೀವಿ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಕಬಂಧಬಾಹುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಮಾನವ ಸಂಘಜೀವಿಯಾಗಿ, ಸಮಾಜಜೀವಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾನವ ಇತರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ನಿಜ. ಇತರೆ ಜೀವಿಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ತನ್ನ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಆತನ ಹಿತರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತನ್ನ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇ ಗುಂಪು ಅಥವಾ ಸಮಾಜ. ಆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವವರು ವರ್ತಿಸುವ, ಬದುಕುವ ರೀತಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಇತರೆ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕ ಆಧಾರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದರೆ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಜೈವಿಕಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಹಸಲರು' ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಬುಡಕಟ್ಟು (Tribe) ಬಗೆಗಿನ ವಿಚಾರ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ. "ನಿರಂತರ ಪರಿವರ್ತನಶೀಲನಾದ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಳಮರ್ಮವನ್ನರಿಯಬೇಕಾದರೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಡೆಗೆ ಆದ್ಯ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಹಸ್ರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗದೆ ಗುಡ್ಡಗಾಡು, ದ್ವೀಪ, ಹಿಮಪ್ರದೇಶಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಉಪಭಾಷೆ, ಮೂಲಪುರುಷ, ಆದಿದೈವ ಹಾಗೂ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ರೂಢಿ, ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು, ಹಾಡು, ಕಥೆ, ಗಾದೆ, ಮನೋರಂಜಕ ಕಲೆಗಳನ್ನು, ವೈದ್ಯ, ಮಾಟ-ಮಂತ್ರ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳನ್ನು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾಯಿದೆ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು, ಸುಸಂಘಟಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪನ್ನ ಜನಾಂಗಗಳೇ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳು"[೧] ಎಂದು ಸರಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್. ಆರ್. ನಾಯಕ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಪಿ.ಎಸ್. ಮಜುಂದಾರ್ ಅವರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. "Tribe is a collection of families bearing a common name, members of which occupy the same territory, speak the same language and observe certain taboos regarding marriage, profession or occupation and here developed a well assessed system of reciprocity and mutuality of obligation."[೨]

ಇತರೆ ದೇಶಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ಪ್ರಮುಖ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಹರಿಜನರೆಂಬ ಐದನೆಯ ಜಾತಿಯೂ ಇದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಹಿಂದೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

"Tribe a group of people speaking a by trible rituals, common language, observing uniform rules of social organization and working together for common purpose such as trade, agriculture or warfare. Other typhical cherecteristics include a common name, a contagious terrior a relatively uniform culture or way of life and a tradition of common descont."

ಕನ್ನಡದ 'ಬುಡಕಟ್ಟು' ಪದಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ 'Tribe' ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ 'Tribe' ಪದ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ 'Tribu' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ 'ಹಸಲರ'ನ್ನು ಒಂದು ಸಮುದಾಯವಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ 'ಜನಾಂಗ' ಎಂಬುದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನ 'RACE'ಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪದ; ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು. ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಜಾತಿ'ಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಕುರಿತಂತೆ ನಿರ್ಮಲ್ ಕುಮಾರ್ ಬೋಸ್ ಅವರು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. One might indeed say the tribes can be regarded as fully absorbed for them during the three critical events of birth, marriage and death. If the letter are still celebarated by tribal rituals,then the communities are still true to their own faith in spite of the fact that, in the outer frings of their culture they participate in some of the ceremonies of their hindu neighbours."

"ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಹುಟ್ಟು, ಮದುವೆ ಹಾಗು ಸಾವು ಈ ಮೂರು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೇ ತಾವೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಳಿದಿರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದುಕೊಂಡೂ ಹಿಂದುಗಳೊಡನೆ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಹುಟ್ಟು, ಮದುವೆ ಹಾಗೂ ಸಾವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ

ಕೊಡುವುದೋ ಆಗ ಬುಡಕಟ್ಟು ತನ್ನ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜಾತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತದೆ"[೫] ಎಂದು ಡಾ. ಹಿ.ಚಿ.ಬೋ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಪರಿವರ್ತನಾಶೀಲ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿವೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತಿತರೆ ಸಮುದಾಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಶಗಳತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಿವೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಂಘಟನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಜೀವನ ಮಹತ್ವವನ್ನು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾಗುತ್ತವೆ.

ಶಿಷ್ಟ–ಪರಿಶಿಷ್ಟ, ಸ್ಪೃಶ್ಯ–ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಸಾಧಿಸುವುದೇನು ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಲು–ಕೀಳು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ; ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ಅಲ್ಲ, ಕನಿಷ್ಠವೂ ಅಲ್ಲ; ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ವೈರುಧ್ಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಜೀವನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಮಿತಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಹಸಲರು' ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ 'ಹಸಲರು' ಮೂಲತ: ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪಟ್ಟಿ(ಪರಿಷ್ಕೃತ) ೧೯೫೬ರ ಪ್ರಕಾರ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲ ಸಮುದಾಯವನ್ನು 'ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ'ಗೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಧಾರವಾಡ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಸ್ಲರ್, ಹುಲಸ್ವಾರ್ ಅಥವಾ ಹಸಲ್ವರ್ ಸಮುದಾಯುವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. "೧೯೫೦ರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಪಟ್ಟಿಯ ಆದೇಶ ಹಾಗೂ ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ 'ಹಸಲರು' ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ (Scheduled Tribe) ಎಂಬುದಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ 'ಹಸಲರು' ಪದಕ್ಕೆ ಬೇರಾವ ಪರ್ಯಾಯ

ಪದವನ್ನೂ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲ.[೨೬] ಈ ಹಸಲರು ಎಂಬ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಇತರೆ ಯಾವುದೇ ನಾಮಪದಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಹಸಲರು' ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ 'ಹಸ್ಲರ್' ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತವೆ. 'ಹಸ್ಲರ್' ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೋಷಗಳಿಂದ ಅನೇಕರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು

ಇತರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತಿಹೆಚ್ಚು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ದಟ್ಟಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭಾಷೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಲೆ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಬಗೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡವು. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವುದು ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬ ವಾದಗಳಿವೆ. ಅದೇನೇ ವಾದ-ವಿವಾದಗಳಿದ್ದರೂ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ನಿಜ.

ಬ್ರಿಟೀಷರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕ ಇತರರಿಗಾಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡು-ಮೇಡು, ಭೂಮಿಗಳೆಲ್ಲವೂ

ಇತರರ ಪಾಲಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯ ಮೂರು ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ತೋಡ, ಸೋಲಿಗ, ಚೆಂಚು, ಕೋಟಾ, ಇರುಳಿಗ, ಉರ್ಸ್, ಜೇನು ಕುರುಬ, ಕಾಡುಗೊಲ್ಲ, ಅಡಿಯಾನ್ ಮುಂತಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಸೇರುವ ದಕ್ಷಿಣ ವಲಯ.

೨. ಸಂತಾಲ್, ಭಿಲ್, ಖೋಂಡ, ಹೋ, ಮುಂಡಾ, ಬಿರೆಯಾನ್, ಬೈಗಾ, ಅಗೇರಿಯಾ, ನವೋರ, ಭೂಮಿಯಾ, ಬಿರಾಹರ್, ಖರಿಯಾ, ಕೋಲ್ ಮುಂತಾದ ಮಧ್ಯ ಭಾರತದ ಮಧ್ಯ ವಲಯ.

೩. ನಾಗಾ, ಥಾಂಗೆ, ಯಾಚಮಿ, ತೋಕೋಮಿ, ಆಖಾಸ್, ಫ್ಲಾಸ್, ಮಿಕಿರ್, ಅಬೋರ್, ಮಿಷ್ಮಿನ್, ಕುಕಿಸ್ ಮುಂತಾದ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾರತದ ಈಶಾನ್ಯ ವಲಯ.[೬]

೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೦, ೪೨, ೮೧, ೦೩೪ ಆಗಿದೆ. ದೇಶದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ೯, ೩೮, ೧೯, ೧೬೨ ಆಗಿದ್ದರೆ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ೧, ೦೪, ೬೧.೮೭೨ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶದ ಎಂಟನೇ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ೩೪೨ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು, ಅವುಗಳ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಅನುಚ್ಛೇದದಡಿ ಸೇರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ೨೧ ಇದ್ದದ್ದು ಇಂದು ಸುಮಾರು ೫೦ರವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಹುತೇಕ ಜನರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾಡುಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆಯಂತಿದ್ದವು. ಆಂಗ್ಲರ ಆಗಮನದಿಂದ ಅರಣ್ಯ-ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳೆಲ್ಲ ಲೂಟಿಯಾದವು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಟ್ಟದ

ಜಾತಿಯ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಧರೆಗುರುಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಐಷಾರಾಮದ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸಿದವು. ಭಾರತದ ಮರಮುಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನೆ ತುಂಬಿದವು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರರು ಅರಣ್ಯವನ್ನು, ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂಧವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಶೋಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯದ ಬಹುತೇಕ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಕಾಪಾಡುವ ಭರವಸೆ ನೀಡಿತು. ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇನ್ನೂ ಮರೀಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂ. ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಪಡೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತೇ ಸರಿ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಸುಮಾರು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸರ್. ಹರ್ಬರ್ಟ್ ರಿಸ್ಲೆಯವರು ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಜಾತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು, ನೆಲೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಜನರ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರೀತಿ, ರಿವಾಜುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ದಾಖಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ.[೮]

ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಹೊರತಂದಿರುವ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೩ ಬುಡಕಟ್ಟು ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂಥ ಕೃತಿಗಳು ಮಹತ್ತರವಾದ ಆಕರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಹೊಸನಗರ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಸಮುದಾಯವೇ ಹಸಲರು. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಲೆನಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲು, ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಗಲ ಮೇಲೊಂದು ಚೀಲ, ನಡುವಿಗೊಂದು ಕುಡುಗೋಲು ಧರಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಗಿಡಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳ ಪ್ರತಿ ನಾಡಿಮಿಡಿತವನ್ನು ಬಲ್ಲವರೇ ಹಸಲರು. ಆದಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಸಮುದಾಯ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಲಿಕಾರರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಹತ್ತುವ ಕಲೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳಾದ ಹಸಲರು ಬಹುತೇಕ ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವನ್ನು ಗದ್ದೆ ಅಥವಾ ತೋಟಗಳಲ್ಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದ ಫಲವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಳಕಳಲೆ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ತಳಕಳಲೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸಲರು ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ತಳಕಳಲೆ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಆದನಂತರ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿದ್ದ ಹಸಲರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಮನೆಮಠಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹಸಲರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಾಳು, ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಜೀವನ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಹಸಲರು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಇತರೆ ಕಸುಬುಗಳತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ 'ಹಸಲರು' ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವುದು.

೨. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೩. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ–ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು.

೪. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು.

೫. 'ಹಸಲರು' ಸಮುದಾಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಬಗೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು.

೬. ಸರಕಾರದಿಂದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಸಲರಿಗಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವುದು.

೭. 'ಹಸಲರು' ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿರುವ ಬಂಧುತ್ವ, ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ನಿಖರವಾದ ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನರಳಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ದಾರಿ ಕಾಣದೆ ಅಥವಾ ಸಿಕ್ಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖಾಂತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುವ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಏಳು ತಾಲೂಕುಗಳಿದ್ದು, ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮತ್ತು ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮೂಲ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಸಮುದಾಯ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕ ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಕುರಿತಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಲೋಕನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಒಂದು ವಿಸ್ತೃತ ದಾಖಲೆಯ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿವರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ವಿಧಾನ. ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಕುಲಮೂಲ ಕಥನಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಚರಣೆಗಳು, ಜನಪದ ಕಥೆಗಳು, ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮುಖೇನ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿಧಾನ: ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಭಾರತದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಗೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂತ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ವರ್ತಮಾನದೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳಿಸಿ ಅವುಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಳಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನ: ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕುಟುಂಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನ,

ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ, ಸವಾಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಆನುಷಂಗಿಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂದರ್ಶನ: ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಹಸಲರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕೆಲವು ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದ ಜನರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದಿರುವ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಜೀವನಾವರ್ತನ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ವಿಧಾನ: ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ವಾಸಿಸುವ ಮನೆ ಅಥವಾ ಗುಡಾರ, ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ (ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ) ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿರುವ ಹಸಲರನ್ನು ಆಂಶಿಕವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನ: ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ, ಜೀವನ ಮಟ್ಟ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಕಾಲೋನಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವಲೋಕಿಸಿ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಾದರಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ: ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು 'ಸ್ಯಾಂಪಲಿಂಗ್' ಸರ್ವೇ ವಿಧಾನವನ್ನು

ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ವಾಸಿಸುವ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯಸಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರೂ, ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು, ಹಳ್ಳಿಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದವರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ಹಾಗೂ ದೂರ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು, ಊರುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನ, ವಿವಿಧ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯವರನ್ನು ಕೂಡ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಮೂನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ

ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಟ್ಟು ೭ ತಾಲೂಕುಗಳಿವೆ.

೧. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ೨. ಹೊಸನಗರ, ೩. ಸಾಗರ, ೪. ಸೊರಬ, ೫. ಶಿಕಾರಿಪುರ, ೬. ಭದ್ರಾವತಿ, ೭ ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ೫ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕೋಷ್ಟಕವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಹೊಸನಗರ ಹಾಗೂ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸೊರಬ ಹಾಗೂ ಶಿಕಾರಿಪುರದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೪೮ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ೨೦೪ ಕುಟುಂಬಗಳು, ೩೩೨ ಪುರುಷರು ೩೨೬ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಟ್ಟು ಜನರು ೬೫೮.

'ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೪೨ ಗ್ರಾಮಗಳು ೧೫೧ ಕುಟುಂಬಗಳು ೨೮೮ ಪುರುಷರು ೨೭೦ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಟ್ಟು ೫೫೮ ಜನರನ್ನು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೩೨ ಕಾಲೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ೧೩೧ ಕುಟುಂಬಗಳು ೨೫೫ ಪುರುಷರು ೨೩೮ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಟ್ಟು ೪೯೩ ಜನ ಹಾಗೆಯೇ ಸೊರಬ ಹಾಗೂ

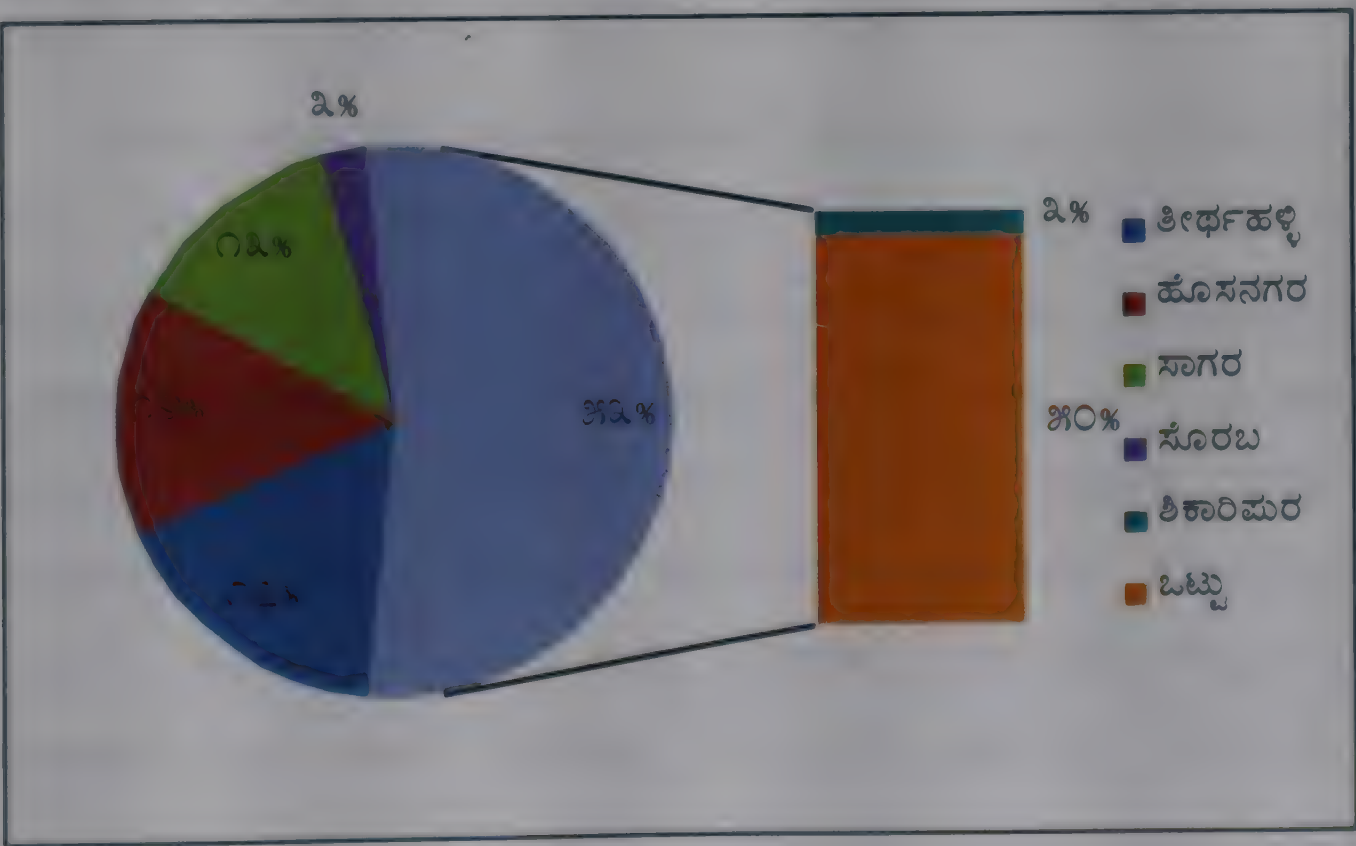
ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ೪ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ೪೬ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೨೨೦ ಜನರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿ ವರದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ೧೩೩ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ೫೭೨ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ೯೯೨ ಪುರುಷರು ೯೩೭ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಟ್ಟು ೧೯೨೯ ನಮೂನೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ: ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕುಟುಂಬದ ವಿವರ

ಕ್ರಸಂ.	ತಾಲೂಕುಗಳು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು	ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ		ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ
				ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು	
೧	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೪೮	೨೦೪	೩೩೨	೩೨೬	೬೫೮
೨	ಹೊಸನಗರ	೪೨	೧೫೦	೨೮೮	೨೭೦	೫೫೮
೩	ಸಾಗರ	೩೫	೧೩೫	೨೫೫	೨೩೮	೪೯೩
೪	ಸೊರಬ	೪	೨೨	೫೪	೪೮	೧೦೨
೫	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೪	೨೪	೬೩	೫೫	೧೧೮
	ಒಟ್ಟು	೧೩೩	೫೭೧	೯೯೨	೯೩೭	೧೯೨೯

ವೃತ್ತ ಚಿತ್ರ: ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕುಟುಂಬದ ವಿವರ

೧.೫. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಆಳ ಹರವು, ವಿಸ್ತಾರ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದೆ. ಹಸಲರನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾಡಲು ಅಧ್ಯಯನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

"ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪರಿವಿಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಏಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಮಹತ್ವ, ವಿಧಿ–ವಿಧಾನ, ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನವಾದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಒಂದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಹೃದಯ'ವೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶವಾದ 'ಆಗುಂಬೆ' ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಮಲೆನಾಡನ್ನು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಅರೆಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹಸಲರು

ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜಾತಿ ಪಂಗಡಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಲಸೆ ಬಂದಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಇಂದಿಗೂ ಕಷ್ಟದ ಜೀವನವನ್ನು ಸವೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭೂರಹಿತರಾಗಿ, ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರಮದಾಯಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣದ ಬಗೆಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಭೌಗೋಳಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಶಿಕ್ಷಣ, ವಸತಿ, ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಬಂಧುತ್ವ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಧರ್ಮ, ಕುಟುಂಬ, ಬೆಡಗು ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಮರಣ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಟ್ಟು ಎನ್ನುವ ವಾರಸುದಾರಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಬೇಟೆ ಪದ್ಧತಿ, ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕುಲಕಸುಬು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಏಳನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು. ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾರೋಪವಾಗಿದ್ದು, ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು, ವಕ್ತೃ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೬. ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಸಂಶೋಧಕರು ಮುಂದಾದರು. ಭಾರತೀಯ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸತೊಡಗಿದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಸ ಬೆಳಕಿನ ಕಿಂಡಿಗಳು ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಸ್ಥಳೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರವೇಶಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಂದಲೇ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಬಗೆಯೊಂದು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಿ. ಹಯವದನರಾವ್, ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಐಯರ್, ಕೆ. ರಂಗಾಚಾರಿ, ಹೆಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ, ಎಡ್ಗರ್ ಥರ್ಸ್ಟನ್, ಎಂ.ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಕೆ.ಎಸ್. ಸಿಂಗ್, ಟಿ.ಆರ್. ಸಿಂಗ್, ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನ್, ಮೆಕೆಂಜಿ, ಎಮ್ಮಾ ರೋಶಾಂಬು ಕ್ಲೌ, ಸೈಮನ್ ಚಾರ್ಸ್ಲೆ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನಾಂಗಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆಯ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲೆ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಆರ್.ಇ. ಎಂಥೋವನ್ 'ದಿ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ' ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೨೭೭ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೦೧ರ ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೫೨, ಅವರು ಕೆನರಾದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು. ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ೧೯೦೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

೧೯೦೧ರ ಮದ್ರಾಸು ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೯೧೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಲರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ೧೧೪ ಇತ್ತು.

೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಜಾತಿವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನಿಯವಾದದ್ದು ಹಸಲರದು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾ ಹಸಲರು ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುದೇ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೭೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೧೨೧೩ ಎಂದು ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಷಾ ಪಿ.ಜಿ. ಅವರ 'Vimukta Jati: De-notified Communities in Western India' ೧೯೬೭ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವಿಮುಕ್ತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಜಿ.ಎನ್. ದೇವಿ ಅವರ 'A Nomad Called Thief (Orient logman publication, Delhi-2', 2006)ದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವರ್ತಮಾನದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ. ಅವರ 'ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲಕಸುಬುಗಳು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ೪೯ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕುಲಕಸುಬುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಇ. ಥರ್ಸ್ಟನ್ ಮತ್ತು ರಂಗಾಚಾರಿಯವರು ರಚಿಸಿದ 'ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಅಂಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆಫ್ ಸೌತ್‌ಇಂಡಿಯಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ. ೧೯೬೧ರ

ಜನಗಣತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಎಥ್ನಾಲಾಜಿಕಲ್ ನೋಟ್ಸ್ ಆಫ್ ಷೆಡ್ಯೂಲ್ಡ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಬಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ವಿವರಗಳಿವೆ. ಇದು ಜನಗಣತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ರೂಪುಗೊಂಡ ವರದಿ. ಹಸಲರ ಮೂಲ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅವರ ಶಾರೀರಿಕ ಗುಣಗಳು, ಕುಟುಂಬ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಆಭರಣ, ಆಹಾರ, ಪಾನೀಯ, ಗೃಹೋಪಕರಣಗಳು, ಭಾಷೆ, ಆರೋಗ್ಯ, ಪರಿಸರ, ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಸಂಪುಟ-೧-೨(ಸಂ: ಡಾ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ)ದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ ಅವರು ವಿವರವಾದ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಎನ್. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್‌ರವರು 'ಹಸಲರು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಬಗ್ಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಖಕರು ಮೂಲತಃ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ದವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದುಡಿದವರು. ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಮನೆಯ ಗಿರಿಜನ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಹಲವು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ದುಡಿದವರು. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಅನೇಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಎನ್. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ ಹಸಲರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪಿ. ಕಮಲಾಕ್ಷ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಹರಿಜನ ಗಿರಿಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ (೧೯೬೮) ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಸಲರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಮರ ಕಡಿಯುವುದು ಇವರ ಉದ್ಯೋಗ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ಅವರ ಆರಾಧಿಸುವ ದೈವಗಳು, ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳ ಪರಿಚಯವಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಪ್ರೊ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜನರ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ 'ಗಿರಿಜನ ನಾಡಿಗೆ ಪಯಣ' ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕುಡಗುಂಜಿ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಹಸಲರ ಕಡುಬಡತನದ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರನ್ನು ಕುರಿತು ಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ನಾ ಡಿಸೋಜಾರವರು 'ಮಂಜಿನ ಕಾನು' ಮತ್ತು 'ಶಿವನ ಡಂಗುರ' ಎಂಬ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಮತ್ತು 'ಅವರು ತುಳಿದ ಹೋ, ಓಡಿ ಹೋದವನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟವರು' ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಡೆಯರ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಹುಟ್ಟಾಳು ಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಜಿ.ಎಸ್. ಮೋಹನ್‌ರಾವ್ 'ಹಸಲರ ಬದುಕಿನ ಕೈದೀಪ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಜಾವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರ ಜೀತ, ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮರ ಹತ್ತುವ ಕೌಶಲ್ಯ, ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಂದಾಪುರದ ಬಂಡಾರ್‌ಕರ್ ಕಾಲೇಜಿನ ವಾರ್ಷಿಕಾಂತ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಡಾಮಕ್ಕಿ ಶಶಿಧರ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು 'ಮಲಯ ಮಕ್ಕಳು ಹಸಲರು' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ಹವ್ಯಾಸ, ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಅಂತಿಮವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಶೋಧಕನು ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನು ಬೇರೆ ಕಾಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಾಗ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನವು ಸದಾ ನಿರಂತರವಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಡಾ. ಎನ್.ಆರ್. ನಾಯಕ, **ಕರಾವಳಿ ಸೋಗುಗಳ ಬಹುರೂಪ**, ೧೯೯೮, ಪು. ೨೯.

೨. ಉದ್ಧೃತ: ರವೀಂದ್ರ ಕೊಪ್ಪರ್, **ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಅಧ್ಯಯನ**, ಪು. ೩೪೯.

೩. ಉದ್ಧೃತ: ಎ.ಸಿ. ಲಲಿತ, **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ**, ಪು. ೧೮೮.

೪. ಡಾ. ತೀ.ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ, **ಗಿರಿಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ**, ೨೦೦೦, ಪು. ೩.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೩.

೬. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ, **ಹಸಲರು**, ೨೦೧೮, ಪು. ೮.

7. **International Encyclopedia of Social Sciences Vol-16,** P.-10.

8. **The Mysore Tribes and Castes. Vol-1.** ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರ ಮುನ್ನುಡಿ.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ : ಎರಡು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ

೨.೧. ಭೌಗೋಳಿಕ ನೆಲೆ
೨.೨. ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ
೨.೩. ಹಸಲರು ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ
೨.೪. ವಲಸೆ, ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ : ಎರಡು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವಾರು ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡನೆಯಾದಾಗ ಉದಯವಾದ ರಾಜ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವ ಜನರು ವಾಸವಿದ್ದು, ಭಾರತ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದ ಪಶ್ಚಿಮ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದರೆ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರ, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಸುಮಾರು ४೦೦ ಕಿ. ಮೀ ಉದ್ದದ ಸುಂದರವಾದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶ. ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣದ ಕಾಡು, ಎತ್ತರವಾದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳು ಇರುವ ಏರು ತಗ್ಗುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಬಯಲುಸೀಮೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿರಳ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಾರವತ್ತಾದ ಕಪ್ಪು ಹತ್ತಿಮಣ್ಣನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಶಿಲಾಮಯ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಪೀಠಭೂಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಬೃಹದಾಕಾರದ ಶಿಲಾಖಂಡಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದೆ. ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸರಣಿಗಳು ಹಬ್ಬಿದ್ದು, ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವು ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಕಣಿವೆಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿವೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಅದ್ವಿತೀಯ ನದಿಜಾಲಗಳು, ವರ್ಣಮಯ ವನ್ಯಮೃಗಗಳ ಪಾರಂಪರಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ಇತಿಹಾಸ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಇವುಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಲಲಿತಕಲೆ, ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದ

ಸಾಧನೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿಂದೂ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಭೂಮಿ, ಅರಣ್ಯ, ಖನಿಜ, ಜಲಮೂಲ, ಮಾನವಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವು ೧೯೨೨೦೪ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಶೇಕಡ ೫.೩೫ರಷ್ಟಿದೆ. ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ೧,೬೫೨,೬೫೩ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ೮೬೬,೪೧೫ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ೮೬೫,೩೩೮ ಮಹಿಳೆಯರು ಇದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ೯ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇಕಡ ೨೫.೩೬. ಇದರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೮೨.೪೬ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಶೇಕಡ ೬೬.೦೧ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯು ಇದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಾನುಪಾತವು ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೯೮ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಾರು ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಿಂದುಗಳು ಶೇಕಡ ೮೩.೯೯, ಮುಸ್ಲಿಂ ಶೇಕಡ ೧೨.೩೦, ಕ್ರೈಸ್ತರು ಶೇಕಡ ೧.೯೦, ಜೈನರು ಶೇಕಡ ೦.೬೮, ಬೌದ್ಧರು ಶೇಕಡ ೦.೬೩ ಹಾಗೂ ಸಿಖ್ಖರು ಶೇಕಡ ೦.೩೦ ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಭಾರತ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೧೦. ೩೧೧ ಮತ್ತು ೧೮೦. ೪೫೧ ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳಿಗೂ ೬೪೦.೧೨೧ ಮತ್ತು ೬೮೦.೪೦೧ ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರವಾಗಿ ಅದು ೬೦೦ ಕಿ.ಮೀ. ಉದ್ದವಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ೪೦೦ ಕಿ.ಮೀ. ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕವು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ವಾಯುವ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋವಾ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ತಮಿಳುನಾಡು, ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇರಳ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಹಲವಾರು ರಾಜ ಮನೆತನಗಳು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಪ್ರಮುಖರೆಂದರೆ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಗಂಗರು, ಸೇವುಣರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಬಿಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನರು, ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೫೬ರ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣಾ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಮೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಒಂದನೇ

ನವೆಂಬರ್ ೧೯೫೬ರ ಕಾನೂನಿನಂತೆ ರಚಿತವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಇಂದಿಗೂ ಹಲವು ಗಡಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜಲ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಇತಿಹಾಸ ಹಾಗೂ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ೩೦ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ.

೨.೧. ಭೌಗೋಳಿಕ ನೆಲೆ

ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ೩೦ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ೭ ತಾಲೂಕುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಭದ್ರಾವತಿ, ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ, ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಿತ್ಯ ಹರಿದ್ವರ್ಣದ ಕಾಡುಗಳೆನಿಸಿದ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಅರಣ್ಯಗಳು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರೂಪದ ಸಸ್ಯರಾಶಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಜೀವ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಸ್ಮಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ತಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಘಟ್ಟವೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಭಾಗದವರೆಗೂ ತೋರಣದಂತೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಭೌಗೋಳಿಕವಾದ ಅಂಶಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿವೆ. ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. ಮಾನವ ಇತಿಹಾಸದ ಮೊದಲ ಯುಗಾಂತರಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳು ಹಾಗೂ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಖಲಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶ ೧೩೦.೨೭೧ರಿಂದ

೧೪೦.೩೦೧ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶ ೭೪೦ರಿಂದ ೭೫೦.೫೨೧ರವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಉದ್ದಳತೆ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಅಂದಾಜು ೧೫೨.೯ ಕಿ.ಮೀ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ೧೨೮.೮ ಕಿ.ಮೀ. ವಿಸ್ತಾರದೊಂದಿಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೀಮೆಗಳಾಗಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಸಮುದ್ರದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೨೬ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಕೊಡಚಾದ್ರಿ ಬೆಟ್ಟವು ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರವಾಗಿದ್ದು ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ೪.೪೧ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲಿಕಲ್, ಆಗುಂಬೆ ಘಾಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂ ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಸರ, ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣು, ಹವಾಗುಣ, ಜಲರಾಶಿಗಳು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಖನಿಜಗಳು, ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳು ಮಾನವನ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರುವುದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಇರುವುದು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ತಟದಲ್ಲಿ. ಹೀಗೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿಯ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮಲೆನಾಡು, ಅರೆಮಲೆನಾಡು ಹಾಗೂ ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಾಡಿಕೆ ಮಳೆಯು ೧೮೧೨ ಮಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಳೆಯಾಗುವ ಆಗುಂಬೆಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಚಿರಾಪುಂಜಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಹೊಸನಗರ, ಸಾಗರ, ಸೊರಬ ತಾಲೂಕುಗಳು ಮಲೆನಾಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮತ್ತು ಭದ್ರಾವತಿ ತಾಲೂಕುಗಳನ್ನು ಅರೆ ಮಲೆನಾಡು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಗಾ, ಭದ್ರಾ, ಶರಾವತಿ, ಕುಮದ್ವತಿ ಮತ್ತು ವರದಾ ನದಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ನದಿಗಳಾಗಿವೆ. ಶರಾವತಿ ನದಿಯು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಂಬುತೀರ್ಥ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಗಮವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಹೊಸನಗರ, ಸಾಗರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗರದಿಂದ ೩೦ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ೯೬೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೋಗ

ಜಲಪಾತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳು ಭತ್ತ, ಮೆಕ್ಕೆಜೋಳ, ಜೋಳ, ರಾಗಿ, ತೊಗರಿ, ಕಬ್ಬು, ಹೆಸರು, ಹತ್ತಿ, ಶೇಂಗಾ, ಸೋಯಾಬೀನ್ಸ್, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ ಹಾಗೂ ತೋಟದ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಬಾಳೆ, ಮಾವು, ಕಲ್ಲಂಗಡಿ, ಅನಾನಸ್, ಸಪೋಟ, ಗೋಡಂಬಿ, ಅಡಿಕೆ, ಪಪ್ಪಾಯಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೮೪೬೫ ಚ.ಕಿ.ಮೀ ಇದ್ದು ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಶೇ. ೪.೪೧ ರಷ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಸಂಬಂಧದ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೮.೫ ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಭದ್ರಾವತಿ ೬೯೦ ಚ.ಕಿ.ಮೀ., ಸಾಗರ ೧೧೪೮ ಚ.ಕಿ.ಮೀ., ಶಿಕಾರಿಪುರ ೯೦೯ ಚ.ಕಿ.ಮೀ., ಶಿವಮೊಗ್ಗ ೧೧೦೮ ಚ.ಕಿ.ಮೀ., ಸೊರಬ ೧೧೪೮ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು ೧೨೪೭ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಇರುತ್ತದೆ.

ಮಲೆನಾಡಿನ ತವರೂರಾದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಜಲಧಾರೆ, ನಿಸರ್ಗಧಾಮ, ಪಕ್ಷಿಧಾಮಗಳಲ್ಲದೇ ಕೆಲವು ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಗುಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮಲೆನಾಡು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಕೊಡಚಾದ್ರಿ, ಕುದುರೆಮುಖ ಮೊದಲಾದ ಸುಂದರ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಬೀಡು. ಶರಾವತಿ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ಹೇಮಾವತಿ, ಕಾಳಿ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನದಿಗಳ ನಾಡು. ಮಲೆನಾಡಿನ ತವರೂರೆಂದೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಖ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಸಿಗಂಧೂರಿನ ಶ್ರೀ ಚೌಡೇಶ್ವರಿ ದೇಗುಲ ಸಾಗರದಿಂದ ಕೊಲ್ಲೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ೩೭ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಸಿಂಗಧೂರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಸುಂದರ ತಾಣ. ಹೊಳೆಬಾಗಿಲು ಸಿಗಂಧೂರು ಪರಿಸರ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು, ಸುಮಾರು ೩ ಕಿ.ಮೀ ಲಾಂಚ್‌ನ ಪಯಣದ ನಂತರದ ಎದುರು ದಡದ ಕೊಡಚಾದ್ರಿಯ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ೬ ಕಿ.ಮೀ ಪಯಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಿಗಂಧೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿಗಂಧೂರೇಶ್ವರಿ, ಚೌಡೇಶ್ವರಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ದೇವಿಯ ದೇವಾಲಯ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಋಷಿಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇವಿಯನ್ನು ವರದಪುರದ ಶ್ರೀಧರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಂದು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರಂತೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಹಸನ್ಮುಖಳಾದ ದೇವಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಂದು ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮಲೆನಾಡಿನ ತವರೂರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೇರಿಯ ಅಘೋರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೂ ಒಂದು. ಇಕ್ಕೇರಿಯು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರದಿಂದ ಆರು ಕಿ.ಮೀ ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ದೇಗುಲವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭವ್ಯ ದೇವಾಲಯ ಇದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರ ೨ನೇ ರಾಜಧಾನಿಯೂ ಹೌದು. ಸಾಗರದಿಂದ ೭ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ಸಂಸ್ಥಾನವಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದ ಚೌಡಪ್ಪ ಗೌಡನೆಂಬ ರೈತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ನಿಧಿಯಿಂದ ಕೆಳದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಮನೆ, ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಕೆಳದಿಯನ್ನೇ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಸೀಗೆವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಹುತ್ತ ಬೆಳೆದಿತ್ತಂತೆ. ಗುಪ್ತ ನಿಧಿ ದೊರೆಯುವ ಮುನ್ನ ರೈತನಾಗಿದ್ದ ಚೌಡಪ್ಪ ನಾಯಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಸುವೊಂದು ಆ ಹುತ್ತದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹಾಲು ಸುರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾದ ಚೌಡಪ್ಪ ಹುತ್ತ ಅಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಅಲ್ಲೊಂದು ರಾಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ ಗೋಚರಿಸಿತಂತೆ. ತನಗೆ ದೊರೆತ ರಾಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನಂತೆ. ಇವನ ಅಖಂಡ ಭಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಕೆಳದಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜನಾದ. ಮುಂದೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೬೮ರಲ್ಲಿ ಬಿದನೂರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಹೈದರಾಲಿಯು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೈಸೂರು ರಾಜಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೯೯ರ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿದ್ದವು. ಆನಂತರ ೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು.

ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶ ಅರಣ್ಯ, ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಜಲರಾಶಿಯಿಂದ ಹರಿಯುವ ತುಂಗೆ, ಶರಾವತಿ ಮತ್ತು ಬೇಟೆಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವರು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಿನ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಅದರದ್ದೇ ಆದಂಥ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ

ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ, ತಾಲೂಕುಗಳ, ಗ್ರಾಮಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ' ಜಿಲ್ಲೆಗೆ 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣಗಳಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ:-

ತುಂಗ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೂರ್ವಾಸ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮವಿತ್ತಂತೆ. ಇವರು ಮಹಾಶೀಘ್ರ ಕೋಪಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಳ್ಳೆಯ ಎಳೆ ಗರಿಕೆ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ತೆಗೆದ ರಸವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮುಗಿಸಿ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಒಂದು ದಿನ ಗರಿಕೆ ರಸವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದನ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕಮಂಡಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಅದರ ಸವಿಯಾದ ರುಚಿಗೆ ಬಾಯಿಚಪ್ಪರಿಸಿದರು. ಆ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಮೊಗ್ಗೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. ಈ ರಸ ಅಷ್ಟು ಸಿಹಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಮೊಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಆ ಮುಗ್ಧರು ಬಗೆದರು. ಅದು ಅವರಿಂದ 'ಸಿಮೊಗೆ'ಯಾಯಿತು. ಪೌರಾಣಿಕವಾಗಿ ದೂರ್ವಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಮೊದಲ ಹೆಸರು 'ಸಿಮೊಗೆ' ಎಂದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮ರ ತಟ್ಟಕೇರಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತ್ತು. ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ವಿವಿಧ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದ 'ಸಿಮೊಗೆ' ಮುಂದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಿಹಿಮೊಗೆಯಾಗಿ ಇಂದಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗವಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವು ಋಷಿಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ತುಂಗ ಭದ್ರೆಯರ ತಟಾಕದಲ್ಲಿ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳ ಹೆಸರಿದೆ. ಸೋಗಾನೆಯ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯನ್ನು 'ದೂರ್ವಾಸಾಶ್ರಮ ಮಂಡಲಂ ಭೀಮೇಶ್ವರ ಸನ್ನಿಧಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇವರು ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಇದು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ತುಂಗ, ಭದ್ರ ನದಿಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ತುಂಗಾಪಾನ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯಂತೆ ಇವೆರಡು ನದಿಗಳ ನೀರು ಸಿಹಿನೀರಾಗಿದ್ದು, ಸರ್ವರೋಗ ನಿವಾರಕ

ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ದೈವಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಗುಡ್ಡೆಕಲ್ಲು ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜೊತೆ ಶಿವನಂದಿಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕೆಳದಿ ಅರಸ ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕನಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ 'ಶಿವಮುಖ ನಗರಿ', 'ಶ್ರೀಮೊಗೆ' ಮತ್ತು 'ಶಿವಮೊಗ್ಗ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಇತಿಹಾಸ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಇದು ಬಹುಶಃ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಾತವಾಹನರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿಯ ಕದಂಬರು ಅರಸರಾಗಿದ್ದರು. ಕದಂಬರು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪೂರ್ವ ಭಾಗವು ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರಸರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಆರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕದಂಬರು ಮತ್ತು ಗಂಗರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಾಂಡಲೀಕರನ್ನಾಗಿಸಿ, ಈ ರಾಜರು ಆಡಳಿತ ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ನಂತರ ಗಂಗರಸರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಏಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದೇವನೆಂಬ ಜೈನ ಪಾಳೆಯಗಾರನು ಹುಂಚದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಎಂಟನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಳಖೇಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನಾಳಿದರು. ಹೊಯ್ಸಳ ಮತ್ತು ಯಾದವರ ಮಧ್ಯೆ ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತರದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವು ಅಲ್ಪ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಯಾದವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಲಚೂರಿನ ರಾಜರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕೊನೆಗೊಂಡ ನಂತರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಆರಗ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದು, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ಪ ನಾಯಕ ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಹೈದರಾಲಿಯು ಕೆಳದಿಯ ಅರಸರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಇವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಿದನೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅರಸರ ಪೌಜುದಾರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಜನಪ್ರಿಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಜಿಲ್ಲೆಯು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿವಿಧ

ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಆಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಅರಸರಾದ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಗರದ ಪೌಜುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂಕ್ಷೇತ್ರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಾಗಿ ೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ೧೯೯೭ರಲ್ಲಿ ಚನ್ನಗಿರಿ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಾಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಪುನಃ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿ ಈಗಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ೭ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೭,೫೨,೭೫೩ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೮,೭೭,೪೧೫ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ೮,೭೫,೩೩೮ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧,೨೯,೦೨೬ (ಶೇ. ೬೪.೪೧) ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ೬.೨೩,೭೨೭(ಶೇ. ೩೫.೫೬)ರಷ್ಟು ಜನರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಾಂದ್ರತೆಯು ಪ್ರತಿ ಚದರ ಕಿ.ಮೀ.ಗೆ ೨೦೭ರಷ್ಟಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೮೦.೪೫ರಷ್ಟಿದ್ದು, ಪುರುಷರು ಶೇ. ೮೬.೦೭ರಷ್ಟು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ೭೪.೮೪ರಷ್ಟು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ತಾಲೂಕಿನ ಹೆಸರು	ವಾಸವಾಗಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಪುರುಷರು	ಮಹಿಳೆಯರು
ಭದ್ರಾವತಿ	೭೧,೭೭೧	೩,೩೮೯೮೯	೧,೭೧,೬೧೭	೧,೬೭,೦೭೨
ಹೊಸನಗರ	೨೩,೩೫೮	೧,೧೫,೦೦೦	೫೭,೩೯೨	೫೭,೬೦೮
ಸಾಗರ	೪೧,೬೧೫	೩,೦೦,೯೯೫	೧,೦೦,೯೭೭	೧,೦೦,೦೧೮
ಶಿಕಾರಿಪುರ	೪೧,೩೮೯	೨,೧೩,೫೯೦	೧,೦೮,೩೪೪	೧,೦೫,೨೪೬
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೯೩,೪೨೬	೪,೪೫,೧೯೨	೨,೨೬,೯೨೮	೨,೧೮,೨೬೪
ಸೊರಬ	೩೭,೩೬೩	೧.೮೫,೫೭೨	೯೪,೨೬೭	೯೧,೩೦೫
ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೩೨,೦೦೨	೧,೪೩,೨೦೭	೭೦,೭೩೪	೭೨,೪೭೩

ಆಧಾರ: ೨೦೧೧ ಜನಗಣತಿ(http://en.wikipedia.org/wiki/shimogadistrict)

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮೂಲತಃ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯೆಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡು ದಟ್ಟ ಕಾಡು ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರಮ್ಯತಾಣಗಳನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ದೇಶದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಜೋಗ ಜಲಪಾತವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ವಚನಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣಕರ್ತರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಿದೆ. ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ ಗಳಿಸಿದವರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ಎರಡು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಮ್ಯಾಗ್ಸೆಸ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ, ಮುಸ್ಲಿಂ, ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಅನೇಕ ಭಿನ್ನತೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇ ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರಕ ಕೃತಿಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಹೊಂದಿದೆ. ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮಸ್ಯೆ-ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಇಂದಿನದ್ದಾಗಿದೆ.

೨.೨. ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಮಲೆನಾಡಿನ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಾಳು, ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು. ಮದುವೆಗೋ, ಕಷ್ಟಕ್ಕೋ ಒಡೆಯರ ಬಳಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಲಾಗದೆ ಅವನು, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, ಅವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛಂಧವಾಗಿ ಬದುಕಿದವರು

ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿದ್ದವರು. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಕುಲಕಸುಬು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕಷ್ಟವೋ, ಸುಖವೋ ದಟ್ಟಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು. ಆದರೆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಬಳಿಕ ಅವರ ಜೀವನಶೈಲಿಯೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗಲ್ಲದೆ ಉಳ್ಳವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಹಾಗಂತ ಇವರಲ್ಲಿ ಬೇಸರವೇನು ಇಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಒಡೆಯರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ವಿಶೇಷತೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಶ್ವದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಭಾರತ ದೇಶವು ಎರಡನೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ. ೯.೫ರಷ್ಟು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಸಮರ್ಥ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಜೀವನಶೈಲಿ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಅನುಕರಣೆ, ವೇಷಭೂಷಣ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಮುಖ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಆಬರ್ಟ್ ರಿಸ್ಲೆ, ವೆರಿಯರ್ ಎಲ್ವಿನ್ ಥಕ್ಕರ್ ಬಾಪಾರವರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಭಾರತದ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಬರ್ಟ್‌ರವರು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಭಾರತದ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಗಳು ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಿಂದೂಗಳು ಸಹ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ದಿವಂಗತ ದೇವರಾಜು ಅರಸು ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರಲು ಹಾಗೂ ಅವರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಕಲ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿತು. ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ, ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನ, ಭಾಷೆ, ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಮೂಲತಃ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ

ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವು ಮೂಲತಃ ಗುಂಪು ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿ, ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಜಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಗಳೆಂದು, ಕೇರಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡು, ಮೇಡು, ಕೊಳ್ಳ ಕಣಿವೆ, ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯ ನೆಲೆಸಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವು ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಗುಂಪು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು, ನಂಬಿಕೆ, ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳು, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಬಡತನ, ಅನಾರೋಗ್ಯ, ಕೃಷಿ, ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಸರಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾದ ಬದುಕು ಇವರದ್ದು. ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಂದಾಜು ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಹಾಲಕೊಳ ಮತ್ತು ವಿನೋಬಾ ನಗರ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚೌಕ ಮತ್ತು ಮಾಯನಗುಡ್ಡೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಸಲರ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೬೫ ಹಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಗುಂಪು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಾಜು ೩೩೬ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ವಾಸಿಸುವ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆ, ಜಡೆಗದ್ದೆ, ಗಿಣಿಗಾರು, ಹಂಸಗಾರು, ಮರಣಕುಳಿ, ಕಾಂತೋಟ, ಕ್ವಾಟ್‌ಸೇರು, ಕಂಡಿಕಾ, ಹುಳೆಗಾರು ಮೇಲಿನ ಗೊಳಗೋಡು, ಕೆಳಗಿನ ಗೊಳಗೋಡು, ಜಿಜೀಗಾರು, ಸೆಟ್ಟಿಸೇರು, ಕರ್ಕಿಕೊಪ್ಪ, ಹಕ್ಕರೇ, ಗುಗೋಳು-ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಹಾಡಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗ ಕಣಾಂಗಿ, ಶಿಲೆಕೋನೆ, ಹೊಗೆಹಕ್ಕಲು, ಕಳ್ಳಿಗದ್ದೆ, ದಿಂಡಾ, ಮೇಗರವಳ್ಳಿ, ಕೊಂಡ್ಲೂರು, ಸಂತೆಕೊಪ್ಪ, ಕುಡುತಾಕಾರು,

ಜಿಗಳೂರು, ಕಾನಮನೆ, ಗುರುಲುಕೊಪ್ಪ-ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಗುಂಪು ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೫೮ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇವೆ. ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೩೨೫ ಕುಟುಂಬಗಳು ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿನ ಕೆಲವರು ಲಾಯರ್, ನರ್ಸ್ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಯುವಕರು ಕಾರು, ಬೈಕು, ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್, ಆಟೋ-ಇನ್ನಿತರ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ಜನರು ನೀರಾವರಿ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಓರೆಯಣಪ್ಪ ಸುಮಾರು ೩೦ ಎಕರೆ ನೀರಾವರಿ ಜಮೀನನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ. ಪುರುಷರು ಅಡಿಕೆ ಬಿಡಿಸಲು, ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರೆ, ಮಹಿಳೆಯರು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ, ಕಳೆ ಕೀಳುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಆಳು ಕೂಲಿ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ರೂ. ೪೦೦. ಹೆಣ್ಣು ಆಳು ಕೂಲಿ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ರೂ. ೧೪೦ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವುದು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕೆಲಸ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತರ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವುದು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕೆಲಸ, ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈಡಿಗರ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವುದು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕೆಲಸ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಮಧಾರಿ ಗೌಡರ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವುದು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕೆಲಸ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಏರುವುದು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕೆಲಸ ಜೊತೆಗೆ ತರಕಾರಿ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಕಬ್ಬು ಕಡಿಯುವುದು, ಭತ್ತ ಕೊಯ್ಯುವುದು, ಬಾಳೆಗೊನೆ ಕಡಿಯುವುದು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಶುಂಠಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಂಥ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಡುಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೆಂದಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಸರ್ಕಾರಿ ನಿರ್ಮಿತ ಜನತಾಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಅಕ್ಷರಸ್ಥರು	ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು	ಹಸಲರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೫,೦೭,೩೨೪	೩೭೭೪೬೮	೧,೨೯,೮೫೬	-
೨.	ಭದ್ರಾವತಿ	೩,೩೯,೮೪೬	೨೪೨೨೧೮	೯೭,೬೨೮	-
೩.	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೧,೪೨,೦೦೬	೧೦೮೦೯೦	೩೩,೯೧೬	೧,೭೦೭
೪.	ಸಾಗರ	೨,೦೬,೩೧೯	೧೫೦೬೩೦	೫೫,೬೮೯	೧,೪೩೭
೫.	ಹೊಸನಗರ	೧,೧೮,೨೨೦	೮೫೦೯೨	೩೩,೧೨೮	೨,೧೭೮
೬.	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೨,೩೮,೨೨೯	೧೫೯೩೪೮	೭೮,೮೮೧	೫೧೪
೭.	ಸೊರಬ	೨,೦೦,೮೦೯	೧೪೦೧೭೦	೬೦,೬೩೯	೧,೯೩೮
	ಒಟ್ಟು	೧೭,೫೨,೭೫೩	೧೨,೬೩,೦೧೬	೪,೮೯,೭೩೭	೭,೭೭೪

ಆಧಾರ: ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ವರದಿ

ಕೋಷ್ಟಕ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಹಸಲರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ	ಹಸಲರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
೧.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೫,೦೭,೩೨೪	೨೧,೦೧೬	-	-
೨.	ಭದ್ರಾವತಿ	೩,೩೯,೮೪೬	೧೨,೬೬೫	-	-
೩.	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೧,೪೨,೦೦೬	೨,೭೦೯	೧,೭೦೭	೪೭೦
೪.	ಸಾಗರ	೨,೦೬,೩೧೯	೪,೪೧೨	೧,೪೩೭	೩೯೬
೫.	ಹೊಸನಗರ	೧,೧೮,೨೨೦	೨,೪೫೮	೨,೧೭೮	೫೫೮
೬.	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೨,೩೮,೨೨೯	೧೪,೪೦೨	೫೧೪	೧೧೬
೭.	ಸೊರಬ	೨,೦೦,೮೦೯	೭,೭೫೦	೧,೯೩೮	೪೫೭
	ಒಟ್ಟು	೧೭,೫೨,೭೫೩	೬೫,೪೧೨	೭,೭೭೪	೧,೯೯೭

ಆಧಾರ: ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

೨.೩. ಹಸಲರು ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಹಸಲ ಎನ್ನುವ ಪದ ಕನ್ನಡದ 'ಹಸುಳೆ' ಎಂದರೆ ಮಗು ಎನ್ನುವ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಹಸಲರ ಮುಗ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಸೇವಾಭಾವನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಹಸುಳೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಕೊನೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಹಸಲರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಹಸಲರು ಎಂದರೆ ಹಸುಳೆ. ಹಸಲರು ಎಂದರೆ ಮಗುವಿನಂತಹ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು, ಮುಗ್ಧರು

ಎಂದರ್ಥ. ಇದು ನಿಜವೂ ಹೌದು. ಕಾರಣ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನ ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡು ಬಯಸುವವರಲ್ಲ. ತಾವಾಯಿತು ತಮ್ಮ ಬದುಕಾಯಿತು ಎಂಬಂತೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನ. ಈ ಹಸಲರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ಗದ್ದೆ, ಕಾಫಿ ಮತ್ತು ಟೀ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಹಸುಳೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಅದೇ 'ಹಸಲರು' ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು. ಹಸಲರು ಮತ್ತು ಮೇಧಾರರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಹಸಲರು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಭಗಿನಿ ಮರದ ತಿರುಳಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾದ ಗಂಜಿಯನ್ನು ತಿಂದು ವಾರಗಟ್ಟಲೇ ಹಸಿವು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಉಂಟು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಮೊಗೇರರು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಮತ್ತು ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರು ಹಸಲರು ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಕಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ಇದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ವಂಶದವರು ಹಸಲರು ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ವಂಶದವರು ಮೇಧಾರರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಿನ ಹಸಲರು ಈ ಪುರಾಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಹಾಗು ತುಳು ಇವರ ಮಾತೃಭಾಷೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪುರಾಣಗಳೆಲ್ಲ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ನಂಬಿಕೆ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಪುರಾಣ ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತನ್ನ ಸಮಾಜದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸಮಾಜದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪುರಾಣ ತನ್ನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ; ಜೀವಂತ

ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುರಾಣಗಳು ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರಿಗೆ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ(ತೀ.ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ, ೧೯೮೭, ಪು. ೫೩).

ಹಸಲ ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಹಸುಳೆ; ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಹಸುಳೆ ಎಂದರೆ ಮಗು, ಹಸಲರ ಮುಗ್ಧತೆಯಿಂದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಇವರು ಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಇವರನ್ನು ಹಸುಳೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದು. ಇವರ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡ; ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತುಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಪಶ್ಚಿಮ ಮಲೆನಾಡಿನ ದಟ್ಟ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ 'ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನಾಂಗ' ಎಂದು ೧೮೯೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಆದಿಕರ್ನಾಟಕ, ಆದಿದ್ರಾವಿಡ ಜನಾಂಗದವರಿಗಿಂತ ಮೇಲಿನವರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಹಸಲರು ತುಂಬಾ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳು, ಮಲೆನಾಡಿನ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು ಎಂದು ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ತಮಗೆ ಹಸಲರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಇವರು ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಗಸನ ಅಪವಾದಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ರಾಮ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತುಂಬು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಲವ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಟ್ಟೆ ಮಡಿ ಮಾಡಲು ನದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಗುವಿಗೆ ಏನಾಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಲವನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಬಟ್ಟೆ ಮಡಿ ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಇತ್ತ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಲವ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಂಗಾಲಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸುವುದು ಎಂದು ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಶಿಶು ಮಾಡಿ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ನದಿಯಿಂದ ವಾಪಾಸಾಗುತ್ತಾಳೆ. ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿರುವ

ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ವಾಲ್ಮೀಕಿ 'ಇದೆಲ್ಲಾ ನನ್ನಿಂದಲೇ ಆದದ್ದು, ಈ ಮಗುವನ್ನು ನೀನೇ ಸಾಕು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಕುಶ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಮ ಹಾಗೂ ಲವ-ಕುಶರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದಾಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ತಮ್ಮದೇ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕುಶ-ಲವರು ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ತಾವು ಕುಶನ ಸಂತತಿಯವರು ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಹಸ್ತದಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಹಸಲರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ನುರಿತವರಾದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಬಿಲ್‌ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದೆವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರವೂ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಸಿರುಮನೆ ನಾಗವೇಣಿ(ತಾ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ) ಇವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ನಾವು ರಾಮನ ವಂಶಸ್ಥರು. ಬೇಟೆ ನಮ್ಮ ಮೂಲ ಕಸುಬು. ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬೇಟೆಗೆಂದು ಕಾಡಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ತುಂಬಾ ದಣಿವಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವಳು ನೀರು ತರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆವರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗಂಡಿನ ರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಇವರಿಗೊಂದು ಹೆಸರು ಇಡಿ ಎಂದು ರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇವರು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಹಸಲರು ಎಂದು ಕರೆದನು. ಈ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ಸಮುದಾಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೧೮೮೩ರಲ್ಲಿ ಕೆನರಾ ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಬೆಲ್ ೧೮೮೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨.೬೪೯, ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ, ವಾಯುವ್ಯದ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದರು ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರ್.ಇ. ಎಂಥೋವನ್ 'ದಿ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ' ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨,೨೭೭ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರು ಶಿರಸಿ, ಹೊನ್ನಾವರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವವರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇದಾಗಿರಬೇಕು. ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ಆಗಿರಲಾರದು.

೧೯೦೧ರ ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೫೨, ಅವರು ಕೆನರಾದ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಸಲರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ೧೯೦೧ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ. ಇರುಳರು ಮತ್ತು ಸೋಲಿಗರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಬಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೮೯೧-೧೯೦೧ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇರುಳರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹಚ್ಚಿರುವುದೇ ಈ ವಾದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಠಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ೧೯೦೧ರ ಮದ್ರಾಸು ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೯೧೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಲರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ೧೧೪. ೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಜಾತಿವಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾದದ್ದು ಹಸಲರದು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಹಸಲರು ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುದೇ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಮಲ್ಲಾರಾಧ್ಯ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೭೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೧,೨೧೩ ಎಂದು ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮೂಲವನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಇದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರನ್ನು ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಾರು, ಹುಲ್ಸ್‌ವಾರರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಲಸಾರ, ಹುಲಸ್ವಾರ ಅಥವಾ ಹುಲಸವಾರ ಎಂದು ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಹಸಲರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲಸಾರ್ ಇವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಂವಿಧಾನದ ಆದೇಶದ

ಪ್ರಕಾರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗ ೧೯೫೦ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪಟ್ಟಿಯ ಆದೇಶ ಹಾಗೂ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ೧೯೫೬ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಲರು ಜನಾಂಗವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಸನ, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ಮೈಸೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ 'ಹಸಲರು' ಪದಕ್ಕೆ ಬೇರಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವನ್ನು ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪಟ್ಟಿ(ಪರಿಷ್ಕೃತ) ೧೯೫೬ರ ಪ್ರಕಾರ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಲಸರು ಸಮುದಾಯವು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಧಾರವಾಡ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಸ್ಲರ್, ಹುಲಸ್ವಾರ್ ಅಥವಾ ಅಸಲ್ವರ್ ಜನಾಂಗ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಗೆಜೆಟಿಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಹಾನಗಲ್‌ನಲ್ಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರು ಲಿಂಗಾಯಿತ, ಆತ ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಜೊಗರ್ಸಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಹೊನ್ನಾವರ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ, ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದವು. ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ(ಇದೀಗ ಹಾವೇರಿ) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾನಗಲ್ಲು ನೆರೆಯ ತಾಲೂಕುಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಸಲರು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ವಿಜಯಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿಗಳಿಗೂ ಅವರು ಕೂಲಿಯನ್ನು ಅರಸಿ ತೆರಳಿರಬಹುದು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂ.ಎ. ಷೇರಿಂಗ್‌ರವರು 'ಹಿಂದೂ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಸ್ಟ್'ನಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳು, ಮರ ಕಡಿಯುವುದೇ ಅವರ ಕಸುಬೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೂಯಿಸ್ ರೈಸ್‌ರ 'ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಮತ್ತು ಸೋಲಿಗರು ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಬಂದ ಅವರು ಮಾತನಾಡುವುದು ತುಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಹಸಲರ ಮೂಲನೆಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರು ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದ ಕಡೆಯೂ ವಲಸೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೇರಳದ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲೂ ಹಸಲರು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಸರಗೋಡು ೧೯೫೬ರ ಮೊದಲು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲೂ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಸ್ಲರ್, ಹಲ್ಸರ್, ಹಾಲ್ಸುವರ್, ಹಾಸವರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಗುಜರಾತ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗದ ಹಸಲರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಸಲರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಹೊಸನಗರ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪುರ, ಹೊನ್ನಾವರ; ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೃಂಗೇರಿ, ಮೂಡಿಗೆರೆ, ನರಸಿಂಹರಾಜಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಿರೇಮನೆ, ಅರೆಹದ, ಹೊಸಗದ್ದೆ, ಬೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಗಿಳಿಗಾರು, ಉಳ್ಳೂರ, ಸಸರವಳ್ಳಿ, ಖಂಡಿಕಾ, ಗೀಜಗಾರು, ಕರ್ಕಿಕೊಪ್ಪ, ಬೇಳೂರ, ಬೆಳೆಯೂರು, ಚುಟ್ಟಿಕೆರೆ, ಅರಬಳ್ಳಿ, ತುಂಬ್ರಿ, ಮುಪ್ಪಾನೆ, ಕುಡುಗುಂಜಿ, ಕಾಳಮಂಜಿ; ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಂಸಿ, ಬಿಳುವಾಣಿ, ಹಿರೇಕಸವಿ, ಕವಡಿ, ದುಗ್ಲಿ, ನಿಸ್ರಾಣಿ, ಕೋಲುಗುಣಸಿ, ಹೊಸಬಾಳೆ, ಮುಟಗುಪ್ಪೆ, ಹಿರೇಕಾವಲಿ, ಚಿಕ್ಕವಾಲಿ, ಶಾಂತಾಪು, ಹೊಸನಗರದ ಹಿರಿಯೋಗಿ, ಕಂದಕ, ಕಂಕಣಬೈಲು, ಕಲ್ಮನೆ, ಜೇನಿನ, ಸಿಂಗಪುರ, ನವಣಿ, ತಲನೀರು, ಹುಲಗಾರು, ಸವಲಕೂರು, ಜೋಡೂರು, ಮೂಡಬಾಗಿಲು, ನೆಲ್ಲುಂಡೆ, ಒಳಕಟ್ಟೆ, ಹದಿ, ಆರೋಡಿ, ಬುರುಮಕ್ಕಿ, ಅತ್ತೀಮನೆ, ಮತ್ತೀನೆ, ಸಂಪಕಟ್ಟೆ, ಆಡುಗೋಡಿ, ಯಡೂರು, ಹೊಸಳ್ಳಿ, ತೊಗರ್ಸಿ; ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಹಲಸಿನಹಳ್ಳಿ, ದಿಂಡೆ, ಕೈನಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಂಗಿ, ಶಿಲೆಕುಣಿ, ಹೊಂಗೆಹಕ್ಲು, ಕೊಮ್ಮಿನಕೇರಿ, ಕಳ್ಳಿಗದ್ದೆ, ಹೊಸಕೊಪ್ಪ, ಹೊಸಕೊಡಿಗೆ, ಕೋಗಿಲೆ, ಕಾನಸಳ್ಳಿ, ಕಳ್ಳಿಗದ್ದೆ, ಗಬಡಿ ಮುಂತಾದ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಹಸಲರ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಬ್ಬಿನಾಲೆ, ದೇವರುಬಳು, ಹಳ್ಳಿಹೊಳೆ, ಬರೆಗುಂಡಿ ಕಂತೆಬೆಲು, ಕೋಟಗುಳಿ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೊಡ್ಮನೆ, ಹೂವಿನಮನೆ,

ವಂದಾನೆ, ಗೊರ್ಲಮನೆ, ಕಾನಳ್ಳಿ, ಕುಡೆಗೋಡೆ, ಬಾಲಗೋಡು, ಗುಬ್ಬಗೋಡು, ಬಿಜ್ಜಾಳ, ಕಲ್ಲಾಳ, ಬೇಗಾರು, ಅಳ್ಳೋಳ್ಳಿ, ಲಕ್ಕಿಜಡ್ಡು, ಹುವಿನಮನೆ, ಕುಡಗುಂದ, ಮೇಲಿನಮನೆ, ಕಳಿಜೀಡು, ಕಲ್ಕೈ; ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಿಗೆರೆ, ಸಮ್ಸೆ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಬೆಟ್ಟದಮನೆ, ಕಮ್ಮಾರಗೋಡು, ಗುತ್ತಿ, ಕುಂದೂರು, ಬಾಲೂರು, ಗೊಯ್ಸಳ, ಚಿಕ್ಕಾನಹಳ್ಳಿ, ತೊಂಡಕೆರೆ, ಕೆಲಸೂರು ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು ಹಸಲರ ತಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ಹಸಲರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯನ ಮತದವರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮೂಲಪುರುಷ ಹೊನ್ನಪ್ಪ. ಈತ ವೀರಶೈವ ಸಂತ. ಇವನು ಚೆಲುವಾದಿ ಚನ್ನಯ್ಯ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಮಾದರ ಹರಳಯ್ಯ, ಕುಂಬಾರ ಗುಂಡಪ್ಪ ಮುಂತಾದ ಶರಣರ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೇದಾರರು ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದು ಹಸಲರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರ ಮೂಲಪುರುಷ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮೇದಾರರ ಮೂಲಪುರುಷ ಚನ್ನಯ್ಯ-ಇಬ್ಬರೂ ಸಹೋದರರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇದಾರರು, ಹಸಲರು ದಾಯಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಸಹೋದರರು ಎಂದು ಹಸಲರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇದಾರರು ಈ ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಚನ್ನಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಮೂಲಪುರುಷನೆಂದು ಮೇದಾರರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸಲರು ಮೇದಾರರೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಲು ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಬ್ಬ ಹಸಲ ಒಂದು ಬಿದಿರು ತುಂಡಿನಿಂದ ಒಂದು ವಸ್ತು ಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಮೇದಾರ ಅದೇ ಬಿದಿರು ತುಂಡಿನಿಂದ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ನಂತರ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಜಗಳವಾಗಿ ಮೇದಾರ ಚಾಕು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದ. ಹಸಲ ಆತನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದ. ನಂತರ ಚಾಕುವಿನ ಹಿಡಿ ಹಸಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಹಿಡಿಯಲ್ಲದ ಚಾಕು ಮೇದಾರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಮೇದಾರರು ಇಂದಿಗೂ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಿರುವ ಚಾಕುವನ್ನು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇದಾರರು ಬಿದಿರನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊರುತ್ತಾರೆ; ಹಸಲರು ಬಿದಿರನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊರುವುದಿಲ್ಲ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಂತಕಥೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ, ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ದಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದಂತಕಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಹಸಲರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕ; ಇವನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾದ

ಗರುಡನ ಪ್ರತಿಮೆಯಿರುವ ಗರುಡಗಂಭವನ್ನು ನೆಡುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಬಹಳಷ್ಟು ಉಪಟಳಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಗರುಡಗಂಭ ನೆಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಾಹಸಮಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರೀತರಾದ ಜನ ಅವನಿಗೆ ಬಂಗಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. "ಹೊನ್ನ ಹಿಡಿ ಹೊನ್ನಯ್ಯ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವನ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಬಹುಶಃ ಈ ಜನರು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಪಾಯದ ಸಂಚು ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಶಃ ಹೊನ್ನಯ್ಯ ಮುಂದೆ ಶರಣನಾಗಲು ಕಾರಣವಾದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಚಲಿವಿರುವ ದಂತಕಥೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಹಸಲರು ತೋರಿದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಲ್ಲ.

ಮೂಡಿಗೆರೆ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ತುಳು ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂತಕಥೆಯಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಾಲಮುದ್ದ ಹಾಗೂ ಬಾಲಕಲಾಲ ಎಂಬ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಇದ್ದರು. ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಬಾಳೆ ಅರಸ ಹಾಗೂ ಭೈರ ಅರಸ ಎಂಬ ರಾಜರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ವೈರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟರು. ರಾಜನಿಗೆ ಸೋಲು ನಿಶ್ಚಿತವೆನಿಸಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಮುದ್ಧ, ಕಲಾಲ ಸಹೋದರರು ತಾವು ವೈರಿಪಡೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ತಮಗೆ ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ರಾಜ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನ ಸೈನಿಕ ಪಡೆಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಮುದ್ದ ಮತ್ತು ಕಲಾಲ ವೈರಿ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಶತ್ರುಪಡೆಯನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವಿಜಯೋತ್ಸವದಿಂದ ಮರಳುತ್ತಾರೆ. ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಾಯವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಲಾಲನ ತಲೆ ಮುಂಡದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜನಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಕಲಾಲನ ತಲೆಯನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಎದುರಿಗೆ ರತ್ನಕವಚದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ರಣಗಂಭದ ಮೇಲಿಡುತ್ತಾನೆ. ಗತಿಸಿದ ನಾಯಕನ ಆತ್ಮಶಾಂತಿಗೆ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ನಂತರ ಮುದ್ದನು ಕಂಬಳ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೋಣ ತಿವಿದು ಹತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಹೋದರರು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ, ಅಕಾಲ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಾದರಿಯ ಭೂತಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಭೂತಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ಕೆಲಸ ನಲಿಕೆಯವರದಾಯಿತು. ಈ ಶೂರರ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಐದು ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಬೆಳ್ಳಿ ಹಸಲರು ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಾಲರು

೨. ಬಗ್ಗಾಲಿನ ಹಸಲರು, ಅಂತರಾಗಲು ಹಸಲರು

೩. ನಾಡಹಸಲರು

೪. ಮಲೆಹಸಲರು

೫. ಕರ ಎಳೆಯುವ ಹಸಲರು

ಆರ್.ಇ ಎಂಥೋವನ್ ತಮ್ಮ ದಿ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ, ೧೯೨೨-೧೯೨೮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ನಾಮಧಾರಿ ಹಸಲರು, ಗೊಡ್ಡ ಹಸಲರು, ಮುಗೇರ ಹಸಲರು, ಉಪ್ಪಾರ ಹಸಲರು, ಕರಿಮುಗೇರ ಹಸಲರು, ಬೆಳ್ಳಿ ಹಸಲರು, ಅಂತರಗಾಲು ಹಸಲರು ಮೊದಲಾದ ಗುಂಪುಗಳಿವೆ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳದರ್ಜೆಯವರು ಬೆಳ್ಳಿ ಹಸಲರು. ಇವರನ್ನು ಉಳಿದ ಹಸಲರು ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಹಪಂಕ್ತಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲುಗಳು ಬಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಗ್ಗಾಲಿನ ಹಸಲರು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಈ ಪಂಗಡದವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಅಡಿಕೆಮರ ಹತ್ತಿ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತಾ ಅಡಿಕೆ ಗೊನೆ ಕೊಯ್ಯುವುದು. ಅಡಿಕೆಗೆ ಕೊಳೆರೋಗ ಬರದಂತೆ ಔಷಧಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ಕೊಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ದಿನಗಟ್ಟಲೆ ಕಾಲು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರದ ಮೇಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಬಗ್ಗಾಲಿನ ಹಸಲರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬಯಲುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಸಲರು ನಾಡಹಸಲರು. ಹಸಲರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಯವರು. ಇವರ ಉದ್ಯೋಗ ಬುಟ್ಟಿ ಹೆಣೆಯುವುದು. ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರು ಮಲೆ ಹಸಲರು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು. ಒಡೆಯರೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಾಳೆಮರದಿಂದ ಹೆಂಡ ಇಳಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ

ಕರ ಎಳೆಯುವ ಹಸಲರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಒಂಟಿ ಹಸಲರು ಎಂಬ ಭಿನ್ನ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರ ಇತರ ಪಂಗಡದವರೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಊಟ ಉಡಿಕೆಗಳಾಗಲಿ, ವಿವಾಹವಾಗಲಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸಲರು ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಲ್‌ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಹೊನ್ನಪ್ಪ ಮತದವರು ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್‌ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪದ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಮೂಡಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಬೇಲೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮೂಡಿಗೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ತಮ್ಮನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಮೇರ ಸಮುದಾಯದವರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಮೊಗೇರ್ಲು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ಮೊಗೇರ್ಲು, ಆನಿಮೊಗೆರ್ಲು, ಕರೆಮೊಗೇರ್ಲು, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಮೊಗೇರ್ಲು ಪಂಗಡದವರನ್ನು ಹಸಲರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕರೆಮೊಗೇರ್ಲು ಪಂಗಡದವರು ಹಸಲರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಳಸ್ತರದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮೇರ ಸಮುದಾಯದವರೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂಡಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಗೇರ್ಲು ಸಮುದಾಯದ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳು ಕೂಡ ಹಸಲರು ಎಂದೂ, ಮೇರ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಸ್ಟಾರ್ಪ್‌ರವರು ೧೮೯೧ರ ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಹಾಗೂ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ಕುರಿತು ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ (ಸಂಪುಟ-೧೩, ಪು.ಸಂ. ೨೫೦) ಪ್ರಕಾರ ಮೇರ ಜನಾಂಗವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಲೆಯ ಜನಾಂಗದ ಒಂದು ಉಪಜಾತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಅವರು ಹಸಲರು ಕರಾವಳಿಯವರು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಮೂಲತಃ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೧೮೯೧ರ ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಹಾಗೂ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೊಗೇರ್ಲು ಹಾಗೂ ಮೇರ ಪದದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ೧೮೯೧ರ ಮೈಸೂರು ಸೆನ್ಸಸ್ ವರದಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಥರ್ಸ್ಟನ್ ಕೂಡ ಮೇರ ಹಾಗೂ ಮೊಗೇರ್ಲು ಪದವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.

೨.೪. ವಲಸೆ, ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಕಾರಣಗಳು

ವಲಸೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾನವನ ಮೂಲಗುಣ. ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ರಾಜ್ಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ದೇಶದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ

ಮತ್ತು ಖಂಡಾಂತರಗಳ ವಲಸೆಗಳು ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಕೂಡ ವಲಸೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಬಹುತೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಹಸಲರು ಮೂಲತಃ ಕರಾವಳಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ಕಾಸರಗೋಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ ಗುಜರಾತ್, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಸಲರು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಉಡುಪಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದವು. ಕೈಗಾರೀಕರಣದಿಂದ ಕಾಡುಗಳು ನಾಶವಾದವು. ಕಾಡುಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು, ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು 'ಶಿಷ್ಟ'ರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಜನರ ಜೊತೆಗೆ ಬೆರೆತುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. 'ತಮ್ಮ ಜಗತ್ತು' ಎಂದುಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಕಾಡಿನ ನಾಶ, ಇತರ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕ ಇವರನ್ನು ವಲಸೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಕುಲಕಸುಬು, ಜೀವನ, ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ವಲಸೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ 'ಹಸಲರು' ಸಮುದಾಯ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುವುದು ಬಹುತೇಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಪುನರೂರು, **ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಥಾ ಸಂಕಲನ**, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪. ಪು. ೩೧.

೨. ರಾಮಭಟ್ಟ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, **ಜಿಲ್ಲಾ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ**, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೦೧. ಪು. ೩೩.

೩. **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್**, ಭಾಗ-೧, ೧೯೮೪. ಪು. ೩೬.

•••

ಅಧ್ಯಾಯ : ಮೂರು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ : ಮೂರು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಗಳು

"ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಉನ್ನತ ಮೌಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದೇ ಚಹರೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇರುವುದು ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಲ್ಲ, ಅದು ಜನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿ, ಬಳಸುವ ಬಗೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಭೌತಾತೀತವಾಗಿ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ನಿಗದಿತ ಮಾನಗಳಿಗೆ, ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಮಾನವ ನಡತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಹಾಗೂ ಜನತೆ ಮುಕ್ತ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿ, ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನವರ್ಗ, ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಗುಂಪು, ಒಂದೇ ನಮೂನೆಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನಗಳ ಗುಂಪು ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ."[೧] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯದವು ತನ್ನದೇ ಆದಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಯಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಸಮುದಾಯದ ರೀತಿ-ನೀತಿ, ನಡವಳಿಕೆ - ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಾವು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಕರೆದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸ ಉಲ್ಲಾ ಬ್ರುಕ್ ಅವರು ಸಮುದಾಯಗಳ ಚಹರೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ;

೧. ಸಾಮ್ಯ (Similarity) ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಸಮಾನ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತು, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ.

೨. ನಿರಂತರತೆ (Continuity) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ.

೩. ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹ ಅಂಶ (Legitimising) ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ನಡವಳಿಯನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಂಶ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ(Bruek Ulla, ೧೯೯೮, ೭೮).[೨] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕತೆ, ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕತೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆ, ಭಾಷಿಕ ಕಾರಣಗಳು, ಅವಲಂಬಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.

೩.೧. ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ

ತುಲನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗತ್ತದೆ. ಇತರರಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂತರ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಅಥವಾ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಳಸುವ ಮಾನದಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯೂ ಒಂದು.

ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ 'ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ' ತನ್ನ ಮೂಲಾರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಕಾರಣ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಇಂದು ಕಾಣಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ದಟ್ಟಾರಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ಮಾನವನ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಆಸೆ-ದುರಾಸೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಸರ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು

ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೂಲತಃ ಕಾಡು-ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಸಲರಂಥ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಐಶಾರಾಮಿ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಮೂಲವಾದ ಕಾಡು ನಾಶವಾದಾಗಲೇ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಬರಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಬಹುಜಾತಿಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ದೂರವುಳಿದಿದ್ದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಕ್ರಮೇಣ ಹತ್ತಿರವಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅನಿವಾರ್ಯ, ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

೧೯-೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಿಸರ, ಪ್ರಕೃತಿ ಇಂದು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಗಳು ಆಧುನಿಕ ನಾಗರಿಕರೆಲ್ಲರನ್ನು ತಲುಪಿವೆ. ಆದರೆ ಕಾಡುಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡಗಳ ಬದುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಯಾವ ಯಂತ್ರಗಳ-ಆಧುನಿಕ ಪರಿಕರಗಳ ಪರಿಚಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕಾಡ-ಬೆಟ್ಟಗಳು ನಾಶವಾದವು. ಅನೇಕ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು-ಲಕ್ಷಾಂತರ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಅಣೆಕಟ್ಟು ಸಂಬಂಧ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ, ಕೂಲಿಗಳಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಉಂಟಾಯಿತು.

೩.೨. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ದೇಶ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧ ಆಡಳಿತದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಾನವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಜಾತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳೆಂಬ ಭೇದಭಾವ ಇರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಜಾತಿ-ಜಾತಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಸಮುದಾಯ-ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವೈಷಮ್ಯಗಳುಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಸಮುದಾಯವೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ನೋಡುವ ಕ್ರಮ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಜನಸಮುದಾಯ ಕೆಳವರ್ಗವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಜನಸಮುದಾಯ

ವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸಿವೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದರೂ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸಮುದಾಯವಾಗಿ ನೋಡುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಹಸಲರೊಂದಿಗೆ ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಕೂಡ ಈ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಮೀರಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಸಹ ಭೋಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಹಸಲರು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು. ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಕಾಡಿನ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಹಸಲರು ಮಾಂಸಾಹಾರದ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸರಳರಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿರುವ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಜೀವನಶೈಲಿಯಿಂದಲೇ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಹು ಸುಲಭ. ಸರಳ ಜೀವನಶೈಲಿಗೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯೂ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಸಲರು ಸರಳತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಆಡಂಬರದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದೂರವಿರುವ ಹಸಲರು ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳು. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಹಸಲರು ಪ್ರಕೃತಿಯಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುವ ಹಸಲರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ

ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಹಸಲರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಸಲರೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇತರೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳೂ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಗುಡ್ಡ, ನದಿತೀರ, ಬೆಟ್ಟ, ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಒಂದೇ ಸಮುದಾಯದವರೇ ಆದರೂ ಅವರು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಡೆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಕೀಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಜನರ ಹೊಸ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ತಂದಿದ್ದರೂ ಅಂತಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚರಣೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಮತ್ತು ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿರುವ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಬಡತನರೇಖೆಗಿಂತ ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸದಾಕಾಲ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆ ಇರುವ, ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ಹವಾಮಾನ ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೩.೩. ಸಮುದಾಯದ ಹಿಂದುಳಿವಿಕೆ

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಹಿಂದುಳಿವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿ ಒಡೆತನ, ಮನೆಗಳ ಒಡೆತನ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಮತ್ತು ಬಡತನರೇಖೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವುದೇ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. ಕಾರಣ ವಲಸೆ, ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಿಂದಾಗುವ ಶೋಷಣೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಹಸರಲ್ಲಿಯೂ ಭೂ ಒಡೆತನ ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಹಸಲರು ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು

ಹೊಂದಿವೆ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ, ಅಡಿಕೆ ತೋಟವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಬಹುತೇಕ ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಮನೆ, ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆ – ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲ. ದಿನನಿತ್ಯ ಕೂಲಿನಾಲಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆಗಳ ಒಡೆತನದ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದ ಹಿಂದುಳಿವಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹಸರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವವರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಂಚಿನ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹಸಲರು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕರು ದನ–ಕರುಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಡಿಕೆ ಸೋಗೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ 'ಜನತಾ ಮನೆ'ಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜನತಾ ಮನೆಗಳಿರುವ ಕಾಲನಿಗಳು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಧರಣಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಮಾಣ ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಹಸಲರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದತ್ತ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಇಂದಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಯುವ ಹಸಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದಂಥ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಪೋಷಕರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಒದಗಿಸಬೇಕು? ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಹಸಲ ಯುವಕ–ಯುವತಿಯರು ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಪಿ.ಯು.ಸಿ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪದವಿಯವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಬಹುತೇಕ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಹಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೂರು–ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಓದು ಕಲಿತು ಉದ್ಯೋಗದತ್ತ ಅಂದರೆ ಕೂಲಿ–ನಾಲಿಯತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿದವರೇ

ಹೆಚ್ಚು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಂಥ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಹಸಲರು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಇತರ ತಮ್ಮ ಕುಲಬಾಂಧವರ ಉನ್ನತಿ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸದಿರುವುದು ವಿಷಾದನೀಯ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿಂದುಳಿವಿಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಒಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹಸಲರು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯುವಪೀಳಿಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಹಸಲರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತೀರಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇರೆಯವರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಂತ ಜಮೀನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳವಾಗಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯದವರ ಬಳಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುವ ಕೆಲಸ, ತೋಟದ ಕೆಲಸ, ಬಾವಿ ತೋಡುವ ಕೆಲಸ, ಮಣ್ಣು ಹೊರುವ ಕೆಲಸ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೂಲಿಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉದ್ಯೋಗದ ಸಮಸ್ಯೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಕಾಫಿ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ಗದ್ದೆ ನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಗಂಡಸರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು, ಅಡಿಕೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಚಿಕ್ಕಮಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಗೇರುಬೀಜ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ, ಬಟ್ಟೆ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ, ನರ್ಸ್ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಓದಿದವರು ಸರ್ಕಾರಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಲೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಳುವ ವರ್ಗದವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯ ಆಳುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಕೆಳಜಾತಿಗಳ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಂಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯ ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಗ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಚಹರೆಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು

ದಟ್ಟವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಗುಂಪಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ಇವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅತಿಯಾದ ಬಿಗುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ತೀರ್ಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ಪುರುಷನದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗಂತೂ ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಹುಪಾಲು ಗಂಡಸರು ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಕುಟುಂಬ ಮುನ್ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಪೀಡಿತ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಹಸಲರು ಪಕ್ಕದ ಊರಿನ ಹಸಲರ ಕಾಲೋನಿಗಳ ಜನರೊಡನೆ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂತರ್ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬಾ ಕಳವಳಕ್ಕೀಡು ಮಾಡುವ ಸಂಗತಿ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಧವಾ ವೇತನ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕರಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಇದ್ದು, ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಕುಟುಂಬದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿ ಇದೆ.

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಇಂದು ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಹಸಲರನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿಷಾದನೀಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ

ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳು ತನ್ನ ಸಹವರ್ತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಪರಸ್ಪರ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿವೆ. ಹಸಲರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆಯೇ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿತರೂ, ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಈ ಒಳಒತ್ತಡದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜಾತಿಯ ಕೀಳರಿಮೆಗಿಂತ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಶೋಷಣೆಯ ಅಂಶಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಜಾತಿ ಹೆಸರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಷಿಯಾಧಾರಿತ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಡವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಅರೆಕಾಲಿಕ ಕೂಲಿ ಮತ್ತು ಅವಲಂಬಿತ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಈ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಪೂರ್ಣಕಾಲಿಕವಲ್ಲ. ಮಾಲೀಕರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗದ ಸ್ಥಿರತೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ಥಿರತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಲಭ್ಯವಾದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದಾದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಅವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವಿಧಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದುಡಿಮೆಯ ವಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ದ್ವಿತೀಯ, ತೃತೀಯ ವಲಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಸಲರಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಆದಿಮ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಾಡಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾದಾಗ ಅದರೊಳಗೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕನು ಚಲಾಯಿಸಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯದಿದ್ದರೆ, ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು ೭೦ ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಕೃಷಿಯಂತಹ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಲಿಲ್ಲವೆಂದಾದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಶಯಗಳು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. ಸಮುದಾಯ ಯಾವಾಗ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಅವುಗಳ ತಲಾ ಆದಾಯವು ಪಾತಾಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಡಿಯಾಳುಗಳಂತೆ ಬದುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾವ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ಅಳೆಯುವುದು? ಭಾರತದ ತಲಾ ಆದಾಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ದಟ್ಟ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಹಸಲರು ಪಶುಪಾಲನೆಯಂತಹ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಅದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಸರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವರಿಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಸರಿಯಾದ ಜಾಗವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಪಶುಪಾಲನೆ ಸಾಧ್ಯವೇ?. ಒಂದೆ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಶೇ. ೧೮ರ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಸಲರಿಗೆ ದನ, ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತಾದರೂ ಈ ಯೋಜನೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಡಳಿತ ದೂರಿತು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶವೇ ಬೇರೆ. ಪಶುಪಾಲನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಮೇವು ಮುಂತಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲಿಲ್ಲ.

ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಿಲ್ಲದೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಬದ್ಧತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಒಡೆಯರ ತೋಟವನ್ನು ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಗಂಜಿಗಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಸಾಕಲು, ಕಟ್ಟಲು, ಕರೆಯಲು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ಸಿಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಹಸಲರಿಗೆ ನೀಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸುವ ಕೆಲವು ಯೋಜನೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಂವಾದಿಸದೇ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಿತ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತು ಯೋಜಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳು ವಿಫಲಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅವರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಯಶಸ್ಸಿನ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸದೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಹಸಲರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಮಗ್ರವಾದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕಟ್ಟೆ-ಸೀಮೆಗಳು ಕೇವಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಏಳಿಗೆ ಗತಿ ನಿಧಾನವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತವು ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಳಿವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ಹೊಂದಿ ಬಾಳುವ ಸ್ಥಿತಿ ಉದಯಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಆಧುನಿಕ ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ(ಇಂಗ್ಲೀಷ್) ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆರಡು ಹಸಲರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೀಷನ್ನು ಓದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಔದ್ಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಸಲರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಕೂಡ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯವು ಅತಿಯಾದ ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೀಳರಿಮೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕಾಲಾವಕಾಶ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತನ್ನ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅನೇಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದಾಗಿ ಚಹರೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಯೂ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಕಾರಣ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ಒತ್ತಡ ಮತ್ತಿತರೆ ಕಾರಣಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಂಥ ಹಸಲರ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕುಲಕಸುಬನ್ನು, ಪಾರಂಪರಿಕ ರೀತಿ-ನೀತಿ, ರೂಢಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು. ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಕೂಡ. ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ರೂಢಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ಉದ್ಯೋಗ ನಿಮಿತ್ತ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಗರಗಳತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿರುವ ಹಸಲರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ರೂಢಿಗತ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳತ್ತ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ

ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಹರೆಗಳು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಪಡುವುದನ್ನು, ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ

ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ ಆ ಸಮುದಾಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ. ಕದಿಯಲಾಗದ ಸಂಪತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮುದಾಯದ ಏಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿರುವಂಥದ್ದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದದಿರುವ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯ ಪಡೆದಿರುವ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ನಮಗೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಜನ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಉದ್ಯೋಗ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶೇ. ೯೫ರಷ್ಟು ಹಸಲರು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ!

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಓದಿದವರ ಪ್ರಮಾಣ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಮಾಣ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ, ಇನ್ನು ಓದು ಬರಹ ನಮಗ್ಯಾಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅಂತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ೩-೪ನೇ ತರಗತಿ ಓದಿದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯ, ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ, ನರ್ಸಿಂಗ್, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತರಬೇತಿ. ಪಾಲಿಟೆಕ್ನಿಕ್, ಕಾನೂನು ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಪರ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಲವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಓದಿನ ನಂತರ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪರದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ, ತೋಟ, ಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾರು ಇಲ್ಲ; ತೀರಾ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥವರು. ಕೂಲಿನಾಲಿ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದು ಕೂಡ ದುಸ್ತರ! ಇದು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ, ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಯೋಜನೆ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ

ಕಡುಬಡವರು ಕೂಡ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯವಿರಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಶತಃಸಿದ್ಧ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಸಲರು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಹಸಲರು ಮೂರು–ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದು ಸಹಿ ಹಾಕುವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಪದವಿ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ವಸತಿ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಹುತೇಕ ಹಸಲರು ಸರ್ಕಾರ ಕೊಡಮಾಡಿರುವ ಜನತಾ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಲನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಂತ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹಸಲರು ಹಂಚಿನ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ–ವಸತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಹಸಲರು ಕುಟುಂಬದವರು ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕರು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿರುವ ಕಾಲನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಹಸಲರ ಕಾಲನಿಗಳು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ೨ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಭೂಮಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಹಸಲರು. ಅವರ ಅನೇಕ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಇದುವರೆಗೂ ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ವಸತಿ, ಕೃಷಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಸಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ತುರ್ತಾಗಿ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಜೀವನಮಟ್ಟ

ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಸತಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಒಟ್ಟು ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸ ಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ

ಜೀವನಮಟ್ಟ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕಳೆದ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದತ್ತ ಒಲವು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅತೀ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉನ್ನತ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಂತೆ ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಉಳ್ಳವರ ತೋಟ-ಗದ್ದೆ-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಬಹುತೇಕ ಹಸಲರು ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಆಲೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ತೋಟ-ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಇವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಸತಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಆಧುನಿಕ ಜೀವನಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಶಾದಾಯಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ, ೨೦೦೬, **ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಪುಟ-೩, ಸಂಚಿಕೆ-೧, ಜನವರಿ-ಜೂನ್-೨೦೦೯,** ಪು. ೨.

೨. ಅದೇ, ಪು. ೨.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ : ನಾಲ್ಕು

ಬಂಧುತ್ವ

೪.೧ ಕುಟುಂಬ

೪.೨ ಬೆಡಗು

೪.೩ ವಿವಾಹ

ಅಧ್ಯಾಯ : ನಾಲ್ಕು

ಬಂಧುತ್ವ

ಬಂಧುತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಬಂಧುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಹೆಚ್. ರಿವರ್ಸ್ ಹೇಳುವಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳೇ ಬಂಧುತ್ವ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಬಂಧ-ಬಾಂಧವ್ಯವೇ ಬಂಧುತ್ವ, ಮಾನವರನ್ನು ಸಮೂಹ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿರುವ ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೂ, ಮೂಲಭೂತ ಸ್ವರೂಪದ್ದೂ ಮತ್ತು ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಬಂಧವನ್ನು ಬಂಧುತ್ವ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಂಧುತ್ವ'ವೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಥವಾ ವಿವಾಹದ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಂಧುತ್ವ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸರಳ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಂಧುತ್ವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಎಷ್ಟೊಂದು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಅವು ಈ ಸಮಾಜಗಳ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಬಂಧುತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದುದಾಗಿದೆ.

ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪೂರ್ವಜನೊಬ್ಬನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿತರಾದ ಜನರ ವರ್ತನೆಗೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಪವರ್ತನೆಯ ನಿಯಂತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವೆಸಗುವಂತಹ ಅಂತಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳ ಪರಂಪರಾಗತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಂಧುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಂಧುತ್ವ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿರಲು ಉನ್ನತ ಸಸ್ತನಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವಷ್ಟು ಅಂಶಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗಂಡಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ, ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ, ಸಮೂಹ, ಸಹಕಾರ, ಲೈಂಗಿಕ ವರ್ತನೆ, ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಎಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ನೀಡುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಮಾನವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ರಾಬಿನ್ ಪಾಕ್ಸ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿನ ಬಂಧುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ, ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಂಧುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

ಬಂಧುತ್ವ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಮಾಜದ ನಿಕಟ ಹಾಗೂ ದೂರದ ಬಂಧು ಬಳಗವನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನ. ಬಂಧುತ್ವವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಪಾಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯು ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಂತಹದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹುಟ್ಟಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಮೂಲಾಧಾರವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಬಂಧುತ್ವ. ಬಂಧುತ್ವವು ಕೂಡ ಕುಟುಂಬದ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ತಳಹದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಘಟಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಬಂಧನವೂ ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಬಂಧುತ್ವವೂ ವಿವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬಗಳ ಅಥವಾ

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಘಟಕಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಹ ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕಲು ಅಥವಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಹ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಂಧುತ್ವ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ತಲೆಮಾರುಗಳ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕ ಅಂತರಗಳು ಬಂಧುತ್ವದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. ಬಂಧುತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಡಗುಗಳು/ ಕುಲಗಳು/ಬಳಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆಯು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೆಡಗುಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಡಗು ಅಥವಾ ಕುಲಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಎಲ್ಲೇ ಹೋದರೂ ಇವುಗಳು ಒಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ನಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಡಗುಗಳು/ಕುಲಗಳು/ಬಳ್ಳಿಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬಂಧುತ್ವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹೊಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುತೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗಿವೆ. ಕುಟುಂಬದ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲವೂ ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ವಂಶಾವಳಿ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ, ವಾರಸುದಾರಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಂದೆಯಿಂದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ಗೃಹ ನಿವಾಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹದ ನಂತರ ಪತ್ನಿಯಾದವಳು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ. ದಕ್ಷಿಣ ವಲಯದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಪಿತೃವಾಸಸ್ಥಾನೀಯ ಅಣು ಕುಟುಂಬಗಳು ಅಥವಾ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೪.೧. ಕುಟುಂಬ

"ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ, ಖಾಯಂ ಆದ, ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕ, ಸಂತಾನಕ್ರಿಯೆ, ಸಮಾನ ವಸತಿ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಕಾರ – ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕುಟುಂಬಕ್ಕಿವೆ"[೧] ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಿರುವ ಗುಣಲಕ್ಷಣ – ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದ

ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಘಟಕವೇ ಕುಟುಂಬ. ಈ ಘಟಕದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಮಾಜ, ಸಮುದಾಯ, ರಾಜ್ಯ ನಿಂತಿರುವುದು. ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಭಾರತವನ್ನು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳ ದೇಶವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕೂಡ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನಂಬಲೇಬೇಕು. "ಬಹುತೇಕ ಮೂಲ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬೆಳೆದು ವಿಸ್ತರಿತ ಕುಟುಂಬ ಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಅವು ಅಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಸ್ತೃತ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗೋ ಹಲವು ಮೂಲ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗೋ ಒಡೆಯುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ತಲೆಮಾರಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರೂ ಅಥವಾ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ವಾಸ ಮಾಡುವ ನಿದರ್ಶನ ತುಂಬ ವಿರಳ. ಒಂದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಮಿತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವುದು ಬೇರೆ ಮನೆ ಹೂಡುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಗಳು ಎನ್ನಬಹುದು"[೨] ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲುಂಟಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಶ್ಯಾಮಾಚರಣ ದುಬೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಸೂರಿನಡಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಂಸಾರ ಅಂದರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಸೂರಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾರಂಭ, ಆಚರಣೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರುವುದನ್ನು ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸರಕಾರ ಜನತಾ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲನಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸರಕಾರದ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳನ್ವಯ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇತ್ತೀಚಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇ ನುಚ್ಚುನೂರು ಮಾಡಿವೆ ಎಂದರೂ ಸರಿ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದಂತೆಯೇ ಜನರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಗಳಾಗಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಚಾರ. ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಸೊಸೆಗೆ ಅತ್ತೆ-ಮಾವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ದೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಹಸಲರು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಾರಾದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅವರನ್ನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಹಸಲರು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಗುಂಪಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ಇವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅತಿಯಾದ ಬಿಗುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹಸಲರು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ತೀರ್ಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ಪುರುಷನದೇ. ಇತ್ತೀಚೆಗಂತೂ ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಹುಪಾಲು ಗಂಡಸರು ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಕುಟುಂಬ ಮುನ್ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ ರಕ್ತ ಅಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಅನಾರೋಗ್ಯಪೀಡಿತ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಹಸಲರು ಪಕ್ಕದ ಊರಿನ ಹಸಲರ ಕೇರಿಯ ಜನರೊಡನೆ ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂತರ್ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಹಸಲ ಹುಡುಗರು ಅನ್ಯಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಅಪರೂಪ. ಹಸಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಹಸಲರು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಕೆಲವೆಡೆ ಹಸಲರನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳು ತನ್ನ ಸಹವರ್ತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ತನ್ನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮೇಲು-ಕೀಳುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಒಡೆದು ಚೂರು ಚೂರು ಆಗಿವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹಸಲರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆಯೇ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿತರೂ, ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಈ ಒಳಒತ್ತಡದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜಾತಿಯ ಕೀಳರಿಮೆಗಿಂತ ಅವರನ್ನು ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಶೋಷಣೆಯ ಅಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವರನ್ನು ಕೇವಲ ಜೀತದಾಳುಗಳ ಹಾಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ

ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇವರು ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬಾರದು. ಒಡೆಯರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇವರ ಕಾಯಕ ಎಂಬಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೧೮೯೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿ ಹಾಗೂ ಬಾಂಬೆ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಸಂಪುಟ-೧೫ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಣ್ಣ ಏಕಾಂತ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬಗ್ಗಿ ತೆವಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಹ ಪ್ರಧಾನ ಬಾಗಿಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದುಗಡೆ ಒಂದು ಕಿಂಡಿಯಾಕಾರದ ದೊಡ್ಡ ರಂಧ್ರವಿರುವ ಹಿಂಬಾಗಿಲು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವದ ಹಸಲರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಮನೆಯ ರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಈಗ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾದ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆ ರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇವರು ಯಜಮಾನರು ಕೊಟ್ಟ ಗುಡಿಸಲು ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನರ ವಸತಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಹಸಲರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿಯೇ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜನ ನೋಡುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಹಸಲರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಹಸಲರು ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ವಾಟೆ ಮತ್ತು ಬಿದಿರಿನ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಚಾಪೆಯಂತೆ ಹೆಣೆದು ಮಣ್ಣು ಮೆತ್ತಿ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ಬಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಡ್‌ಗೆಣಸು, ಗಳವಾರದ ಮರಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪುನೊಣ, ಜಂಜರಿಗೆ ಮರದ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೀಳ್‌ಬಳ್ಳಿ, ಕರಟ್‌ಬಳ್ಳಿ, ಹೊಡಿಕೆಬೀಳ್ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳ ತೊಗಟೆಗಳಿಂದ ದಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಕೆಗೆ ಹುಲ್ಲು. ಅಡಿಕೆ ಸೋಗೆ ಮತ್ತು ಜಂಜರಿಗೆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಳೆಗಾಲದ ನೀರಿನಿಂದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಡಕೆ ಹಾಳೆ ಮತ್ತು

ಸೋಗೆಗಳಿಂದ ಮರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಂಜರಿಗೆ, ವಾಟೆಯ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ನೇಯ್ದು ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರವೇಶ ಬಾಗಿಲು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವಾಸದ ಮನೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಲು ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಡಿಕೆ ಸೋಗೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೋ, ಎರಡೋ ಚಿಕ್ಕ ಕಿಟಕಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮರದ ಹಲಗೆ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಹೆಣೆದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅಡಿಕೆಯ ದಬ್ಬೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಎಳೆದು ಸೂರಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ಒಳಜಗುಲಿ ಮತ್ತು ಹೊರಜಗುಲಿಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಧ ಗೋಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಳ ಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಫೋಟೋಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ಫೋಟೋ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪೋಟೋಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹೊರಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಸಲು (ಹೊಸಲು) ಗುಂಡಿಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬೆಸಲಿಕಳಿ ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸಲುನಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಒಂದು ಕಡೆ ಭತ್ತ ಕುಟ್ಟುವ ಒರಳನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಯಾದ ಬಡತನದ ಕಾರಣ ಒಂದೇ ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನೇ ಹಾಸಿ ಹೊದೆಯಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚೌಡಿ, ಭೂತಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಹಸಲರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಹಸಲರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಅಪರೂಪ. ಅವರು ಪ್ರತಿದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದು ಅಪರೂಪ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ಬಂದ ನಂತರ ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತೆಂಗಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಒಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾಯಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ, ತಾಮ್ರದ

ಹಂಡೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉರುವಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಈ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮಾರಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲೋ ಇಲ್ಲೋ ಅಡುಗೆಗೆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಗ್ಯಾಸ್ ಕಲೆಕ್ಷನ್ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯರು. ಪ್ರಕೃತಿ ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮನೆ ಮಾಡಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮನೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸಗಣಿ ಮತ್ತು ಕರಿ ಸೇರಿಸಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಗಳ ಸಾರಿಸಲು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ರಂಗೋಲಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ತೊಂಡೆ, ಬಸಳೆ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೋನಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದವು. ೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕು ಹೀರೆಮನೆ ಹಸಲರಿಗೆ ೧೯ ಮನೆ(ತಲಾ ಒಂದು ಎಕರೆಯಂತೆ) ೧೯ ಎಕರೆ ಜಮೀನು, ಬಾವಿ, ರಸ್ತೆ, ಸಮುದಾಯ ಭವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪುನರ್ವಸತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಕೆಲವು ದಿವಸ ಹೊಸ ಕಾಲೋನಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸಿಸಲು ಹಸಲರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರವಾದಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಸ್ಥಳ ತೋರಿಸಿ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂಧ ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ, ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಹಸಲರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕಾಲೋನಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದೇ ರೀತಿ ಮೂಡಿಗೆರೆಯ ಕಮ್ಮಾರಗೋಡು, ಸೊರಬದ ಹಿರೇಕಸವಿ, ಕುಂಸಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಹಲಸಿನಹಳ್ಳಿ, ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಗುಡ್ಡದ ಹೊಸಳ್ಳಿ, ಹೊಸನಗರದ ಹಿರಿಯೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೋನಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕಾಲೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಬಹುತೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲೋನಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿವೆ.

ಮನೆ ಬಳಕೆ ವಸ್ತುಗಳು

ಹಸಲರಿಗೆ ಸಮುದಾಯದ್ದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವಂತಹ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇತರೇ ಕೆಳಸ್ಥರದ ಸಮುದಾಯಗಳಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಖಾಲಿ ಗರಟಕ್ಕೆ ದಬ್ಬೆ ಕೋಲು ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಚಮಚವಾಗಿ

ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆತ್ತ ಅಥವಾ ತೆಂಗಿನ ನಾರಿನ ಕತ್ತದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಸಿಕ್ಕಾವನ್ನು ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ನಾನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾಯಿಸಲು ಮಣ್ಣಿನ ಹರಿವೆ (ಮಡಿಕೆ)ಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಂದಿ ಮಾಂಸದ ಆಹಾರ ತಯಾರಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗೌಲು ಗಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಊಟ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಯುಮಿನಿಯಂ, ಸ್ಟೀಲ್ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆ, ತಾಮ್ರದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸಿಗೆಯಾಗಿ ಈಚಲು ಚಾಪೆ ಮತ್ತು ಕಂಬಳಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಹತ್ತಿಯ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹಾಳೆಟೋಪಿ, ಎದೆಗೆ ಎದೆಹಾಳೆಯನ್ನು, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಗಂಡಸರು ಕಂಬಳಿಯನ್ನು, ಹೆಂಗಸರು ಮಳೆಗಾಲದ ನಾಟಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗೊರಬನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಮರ ಹತ್ತುವವರು ಕೊಟ್ಟೆ ಮನೆ, ದೋಟಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ ಹಸಲರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರೆ, ಕತ್ತಿ, ಬುಟ್ಟಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಕೊಕ್ಕೆಯಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಸಲರಿಗೆ ಶಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ. ಶಿಕಾರಿಯ ಬಲೆಗಳು, ಮೀನು ಬಲೆ, ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಲು ಹೆಡ್‌ಲೈಟ್, ಬ್ಯಾಟರಿ, ಕೊಡೆ, ಕಂಬಳಿ, ರೇಡಿಯೋ, ಟೇಪ್ ರೆಕಾರ್ಡರ್ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಕಸಲು, ಗುಡ್ಡದ ಹೊಸಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯನ್ನು, ಕಮ್ಮಾರಗೋಡು ಬೆಟ್ಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಮತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೪.೨. ಬೆಡಗು

ಸಂಕೀರ್ಣ ಜಾತಿ, ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡು ನೂರಾರು ಜಾತಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡವು. ಈ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮೂಲ ಅಥವಾ ಭದ್ರವಾದ ಅಡಿಪಾಯವೆಂದರೆ ಬಳಿಗಳು ಅಥವಾ ಗೋತ್ರಗಳು. ಬಳಿ, ಬೆಡಗು, ಕುಲ, ಗೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ವಂಶಾವಳಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಇತರೆ

ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವರು 'ಗೋತ್ರ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಇತರರು ವಂಶ, ಕುಲ, ಬೆಡಗು, ಬಳಿ, ಬರಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ 'ಬಳಿ' ಎಂಬ ಪದ 'ಬಳ್ಳಿ' ಪದದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾದಿಮ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಶಿಲಾಪೂರ್ವ ನವಶಿಲಾಯುಗಗಳು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಮಾನವ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಚದುರಿ ವಿಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುಂಪನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸಂಕೇತದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಗಿಡ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಲದ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅದುವೇ ಕುಲ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರಕ್ತಸಂಬಂಧದ ಮೂಲ ಕೊಂಡಿಯೇ ಈ ಬಳಿ ಅಥವಾ ಬೆಡಗು. ಈ ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಡಗುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಮೂಲದೊಂದಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಬೆಡಗುಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ 'ಬಳಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಳಿಗಳನ್ನು ತಾಯಿ, ಸೋದರಮಾವನ ಮುಖಾಂತರ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಮ್ಮರು ಬಳಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳು

೧. ಬಾಲೆ ಬಳಿ

೨. ಗಂಗರ ಬಳಿ

೩. ಶಿರಿನ ಬಳಿ

೪. ಹೊಲೇನ ಬಳಿ

೫. ಕೊಳಗ ಬಳಿ

೬. ಶೆಟ್ಟಿ ಬಳಿ

೭. ದಂಡಿನ ಬಳಿ

೮. ಹದಲಿಗೆ ಬಳಿ

೯. ಕುಂದಲಿ ಬಳಿ

೧೦. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳಿ

೧೧. ಕಾಡಾಚಿ ಬಳಿ

೧೨. ಕುಳ್ಳಿಗೆ ಬಳಿ

೧೩. ತೋಳನ ಬಳಿ

೧೪. ಶಿವನ ಬಳಿ

೧೫. ಆನೆ ಬಳಿ

೧೬. ಬೆತ್ತ ಬಳಿ

೧೭. ಕನ್ನೆ ಬಳಿ

೧೮. ಶೇಂದಿ ಬಳಿ

೧೯. ಕಿನ್ನಿಗೇರ್ ಬಳಿ

೨೦. ಚಲ್ಯೇರ ಬಳಿ

೨೧. ಕುಮುದೇನ ಬಳಿ

೨೨. ಮದುಮೇದನ ಬಳಿ

೨೩. ನಾದೇರ್ ಬಳಿ.

ಆನೆ ಬಳಿಗೆ ಆನೆ, ಬೆತ್ತ ಬಳಿಗೆ ಬೆತ್ತ, ಕನ್ನೆ ಬಳಿಗೆ ಕನ್ನೆ, ಶೇಂದಿ ಬಳಿಗೆ ಹೆಂಡ, ಶೆಟ್ಟಿ ಬಳಿಗೆ ಮೀನು, ಶಿರಿನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದು ಮರ. ಹಾಗೆಯೇ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಹಲಸಿನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಬಳಿ, ಗಂಗೇರ ಬಳಿ, ಬಾಳೆ ಬಳಿ ಇರುವುದಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಈ ಬಳಿಗಳು ಮೊದಲು ಇತ್ತೆಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಗರ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಸಿದ್ದಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಬಾಳೆ ಬಳಿ, ಗಂಗರ ಬಳಿ, ಶಿರನ ಬಳಿ, ಶೆಟ್ಟಿ ಬಳಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳಿ, ತೋಳನ ಬಳಿ, ಶಿವನ ಬಳಿ, ಕನ್ನೆ ಬಳಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತೋಳನ ಬಳಿ, ಶಿವನ ಬಳಿ, ಗಂಗರ ಬಳಿ, ಕನ್ನೆ ಬಳಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳಿ, ಬಾಳೆ ಬಳಿ, ಹೊಲೇನ ಬಳಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಬಳಿಗಳ

ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಸಲರು ಮದುವೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಬಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ನಿಷಿದ್ಧ. ಬಳಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರ ವಂಶವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ(ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್, ಹಸಲರು, ಪು. ೧೪.).

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಹಸಲರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುವ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತುಳು ಮಾತನಾಡುವ ಹಸಲರಲ್ಲಿ 'ಮಕ್ಕಳ ಕಟ್ಟು' ಎನ್ನುವ ವಾರಸುದಾರಿಕೆ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಪೂರ್ವಜರ ಆಸ್ತಿಗೆ ಆ ಕುಟುಂಬದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ವಾರಸುದಾರರಾಗಬಹುದು. ಯಜಮಾನಿಕೆ ತಂದೆಯಿಂದ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

೪.೩. ವಿವಾಹ

ಕುಟುಂಬ ಸಮಾಜದ ಮೂಲ ಘಟಕ. ಸಮುದಾಯ, ಸಮಾಜ, ಗ್ರಾಮ, ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಲ್ಲವೂ ಈ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ವಿವಾಹ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನವನಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. "ಕುಟುಂಬವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ವಿವಾಹದ ಫಲವಾಗಿ ಅದು ಮುಂದುವರಿಯುವುದೂ ವಿವಾಹದ ಮೂಲಕವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕರವಾದ ಘಟನೆ. ಅದು ಬಂಧುತ್ವದ ಜಾಲದ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ."[೩] ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾಹಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿ-ನೀತಿ, ನಡವಳಿಕೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಪ್ರಥಮತಃ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯ. ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವೇ ಕುಟುಂಬ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ನಂತರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ Man is Social Animal ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯ, ನಡವಳಿಕೆ, ರೀತಿ-ನೀತಿ-ಪ್ರೀತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಕೂಡಿ ಬಾಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ವಿವಾಹದ ಮೂಲಕ ಕೂಡಿ ಬಾಳುವ, ಕೂಡಿ ಬದುಕುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೆ.

ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮಾನವ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಸಹಜ ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿ ವಂಶವಾಹಿನಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೊಯ್ಯುವುದೇ ವಿವಾಹದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ವಿವಾಹ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು, ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಬೆರಗುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ವಿವಾಹ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸುದೃಢ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ, ಸದೃಢ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದು. ವಿವಾಹೇತರ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲ; ಅದು ಅನೈತಿಕ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. "ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ನಡಾವಳಿ(Behariour)ಯನ್ನು ಮದುವೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಡೆ ಸಮಾನ ಆಚರಣೆ ಇರುವ ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೆ, ಆ ಗುಂಪಿನ ಮದುವೆ ಕ್ರಮವು ಸಹಜವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಇತರರದ ಆದರ್ಶಗಳು, ಭಾವನೆಗಳು, ನಡಾವಳಿಗಳು ವಿಚಿತ್ರವೆಂದೋ, ಅಸಂಬದ್ಧವೆಂದೋ ತೋರಬಹುದು. ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ಆಹಾರ ನಿಯಮ, ಉಡುಪಿನ ಕ್ರಮಗಳು, ತೊಡುಗೆಗಳು, ಅಲಂಕಾರ, ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು – ಹೀಗೆ ಸಕಲವೂ ಅದರ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ದಯೆ, ಕರುಣೆ, ದ್ವೇಷ, ಭಕ್ತಿ, ವಿನಯ, ಗೌರವ ಈ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಯಾರು ಯಾರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಏಕೆ ತೋರಬೇಕೆಂಬುದೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಹೊರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವು ತೀವ್ರವಾದಂತೆ ಈ ಭಾವನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಹೌದಾದರೂ ಪ್ರತಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ತನ್ನದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವೊಂದು ಇದ್ದೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೋ, ನಿರಾಶೆಯನ್ನೋ, ಸಮಚಿತ್ತತೆಯನ್ನೋ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕುಟುಂಬದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ"[9] ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದ ಬಗ್ಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ ಅವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಎನ್ನುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮದುವೆಯ ಮೂಲಕ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ

ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಯಮಿಸಿದ ದಾರಿಯೇ ಮದುವೆ. ಒಂದು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ನೀತಿ–ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಂಪರಾನುಗತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ (ಭಾರತೀಯ ಪದ್ಧತಿ) ಪದ್ಧತಿಯೇ ಮದುವೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮದುವೆಗೂ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳ ಮದುವೆ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮದುವೆ ಪದ್ಧತಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದು ಜನಜನಿತ ವಿಚಾರ. ಕಾರಣ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ನಿಯಮ – ನಿಷೇಧ – ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳು ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥದ್ದು. ಭಾರತ ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೇಶ. ವಿಭಿನ್ನ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು, ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿಯೂ ನೂರಾರು ಭಿನ್ನ ಪದ್ಧತಿ – ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಯ ರೀತಿ–ನೀತಿ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ 'ತೆರೆ' (ವಧುದಕ್ಷಿಣೆ) ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವಿವಾಹದ ಸಂಬಂಧಗಳು ತಾಯಿಯ 'ಬಳಿ'ಯೊಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯ 'ಬಳಿ'ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳು ಸೋದರಮಾವನ ಮಗನನ್ನು ಅಥವಾ ಸೋದರಮಾವನ ಮಗಳನ್ನು ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧದೊಳಗೆ ಮದುವೆ ಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹಸಲ ವಕ್ತೃಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗನ ಮನೆಯವರು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ಮತ್ತು ಗಂಡಸರು ಸೇರಿ ಬೆಸಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ದಿನ ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಸ್ಥ ಹಸಲರು ಕುಟುಂಬದವರು ಪಾಯಸದೂಟ, ಸಿಹಿತಿಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಜಾತಕ ನೋಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ.

ಬದಲಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸಾದ, ಹೂ ತೆಗೆಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದ ಹಸಲರು ರಾಮೇಶ್ವರ, ಮಾರಿಕಾಂಬ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋದರೆ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ಕಾರಣಗಿರಿ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರನಾಡು ಶ್ರೀ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೇಶ್ವರಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಕೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅವರವರು ನಂಬಿರುವ ಹತ್ತಿರದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಕೇಳುವುದನ್ನು 'ತಾರಾಂಕುಲ ನೋಡುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತಾರಾಂಕುಲ ನೋಡುವಾಗ ದೇವರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಹೂವು ಬಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ದೇವರ ಸಮ್ಮತಿ ಇದೆಯೆಂದು, ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಸಮ್ಮತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ತಾರಾಂಕುಲ ನೋಡಲು ಹೋಗುವಾಗ ದೇವರಿಗೆ ಎರಡು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತಾರಾಂಕುಲ ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಪುರೋಹಿತರ ತಟ್ಟೆಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಹುಡುಗ ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿ ಕಡೆಯವರು ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೂವು ಮುಡಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು 'ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸುವುದು' ಮತ್ತು 'ದಿನ ಕೇಳಿಸುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೂ ಮುಡಿಸುವ ದಿನದಂದು ಗಂಡಿನ ಮನೆಯವರು ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೂಹಣ್ಣು, ಕೈಕಡಗ(ಬೆಳ್ಳಿಯ) ಬೆಳ್ಳಿಯ ತೋಳಬಂದಿ, ಸೀರೆ, ಒಣಕೊಬ್ಬರಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಉತ್ತತ್ತಿ, ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಉಂಗುರ, ಬಟ್ಟೆ ಕೊಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅರಿಶಿಣ – ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಹೂ ಮುಡಿಸಿ ಮಡಿಲು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗ – ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅಕ್ಷತೆ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹುಡುಗ – ಹುಡುಗಿ – ಎರಡೂ ಕುಟುಂಬದವರು ಸೇರಿ ಮದುವೆಯ ದಿನವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮದುವೆಗೆ ಆಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಆಮಂತ್ರಣ ಪತ್ರ ಬರೆಸಿ, ಮೊದಲು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ ನಂತರ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಹಿರಿಯ ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲಿನ ಐದು ಹಿರಿಯ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ನಂತರ ಹುಡುಗ –

ಹುಡುಗಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಮನೆಗಳಿಗೆ, ಊರಿನ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಕರೆಯೋಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಚಪ್ಪರ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಮದುವೆಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಬಾಕಿಯಿರುವಾಗ ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಅಥವಾ ಅಡಿಕೆ ಮರವನ್ನು ಬಳಸಿ ಚಪ್ಪರ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ಹಸಲರು ಜಂಜರಿಗೆ (ಕಾಡು ಗಿಡ) ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಮತ್ತು ಅಡಿಕೆ ಸೋಗೆಯನ್ನು ಹೊದಿಕೆಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೈನೆ ಹೆಡವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಲು 'ಮಾದಾರ'ರು (ಹರಿಜನ) ಬರಬೇಕೆಂಬ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಹಲಸು, ಮಾವಿನ ಎಲೆಗಳನ್ನು, ಬಾಳೆಗೊನೆ, ತೆಂಗು, ಅನನಾಸು, ಸೌತೆ, ನಿಂಬೆ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಫಲಭರಿತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದೆ. ಚಪ್ಪರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಆರಂಭವಾಗುವುದು ಮದುವೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ. ಮಾದಾರ(ಹರಿಜನರ ಮುಖಂಡ) ಹಾಲುಗಂಬ ತರುವ ಪದ್ಧತಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮತ್ತು ಮದುಮಗ ಅಥವಾ ಮದುಮಗಳು ಹಾಲುಗಂಬವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸೀರೆ/ಪಂಚೆ ಮಾದಾರನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮಾದಾರ ಒಂದು ಸಗಣಿ ಉಂಡೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಮಣ್ಣಿನ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಗಣಿ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಮಾದಾರನಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹಾಲುಗಂಬ ನೆಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಚಪ್ಪರ ಕಂಬದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹಾಲುಗಂಬವನ್ನು ಮದುಮಗ ಅಥವಾ ಮದುಮಗಳು ಮತ್ತು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಹಿಡಿದು ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾದರನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ತುಂಬಣತೆ(ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿ ಹಾಕಿದ, ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದ ಹಣತೆ) ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕಳಸ ಹಿಡಿಯುವವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅರಿಶಿಣ - ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸ ಹಿಡಿಯಲು ಅತ್ತೆ ಅಥವಾ ಅತ್ತಿಗೆ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ.

ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕು ಭಾಗದ ಹಸಲರಿಗೆ ಕಳಸ ತುಂಬುವ ಒಲೆಗರಿ (ಲಗ್ನದ ಒಲೆ), ಹಸೆಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು. ಹಸೆಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಅಥವಾ ಮದುಮಗನ ಕೈಯಿಂದ ಹಸೆ ಕೂರಿಸುವ ಗೋಡೆಗೆ ಮೊದಲು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಗೆರೆ ಎಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಬರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಸೆ ಬರೆಸಲು ಬಣ್ಣಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಹಾಲು ಗುರಿಗ' (ಕಾಡಿನ ಮರ) ಮರವನ್ನು ಕೆತ್ತಿದರೆ ಅರಿಶಿಣ ಬಣ್ಣದ ಹಾಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಹಾಲಿಗೆ ಹಾಲುವಾಣ ಮರದ ಎಲೆಯನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಅರಿಶಿಣ ಬಣ್ಣದ ಹಾಲಿಗೆ ಸುಣ್ಣ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹಸೆಗೋಡೆಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾದ ಬಣ್ಣಗಳ ಬದಲಾಗಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಬಣ್ಣಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟಿವೆ. ಅಂಥ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನೇ ಹಸಲರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಸೆಗೋಡೆಗೆ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಅಡಿಕೆ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ ದುಡ್ಡನ್ನು (ಈಗ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ನಾಣ್ಯ) ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಕ್ಕಿ ಮೇಲೆ ಚಾಪೆ ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಳೆ, ಕಾಯಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ದುಡ್ಡನ್ನು ಇಟ್ಟು ಎರಡು ಜೋಡಿ ದಂಪತಿ ಮತ್ತು ಮದುಮಗ ಅಥವಾ ಮದುಮಗಳು ಚಾಪೆ ಹಿಡಿದು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗ ಅಥವಾ ಹುಡುಗಿ ಹಸೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಲಗಾಲಿಟ್ಟು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವಂಥದ್ದು. ಚಾಪೆ ಹಿಡಿಯಲು ಅತ್ತೆ ಮಾವ, ಅಕ್ಕ ಭಾವ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇತರೆ ಯಾರಾದರೂ ದಂಪತಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಚಾಪೆಯ ಎದುರಿಗೆ ತುಂಬಿದ ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮಣೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮದುಮಗ ಅಥವಾ ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಗರಿಕೆ ಕುಡಿಯನ್ನು ಅದ್ದಿ ಹಸೆಗೋಡೆಗೆ ಹಾರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಸೆಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವ ಮುಂಚೆ ತಂದೆ- ತಾಯಿ-ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಾಗೂ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ-ಕುಂಕುಮ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಷತೆ ಕಾಳು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಧುವರನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಈ ಅಕ್ಷತೆ ಕಾಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೆಲದಿಂದ ಕಾಲಿಗೆ, ಹೆಗಲಿಗೆ ಮತ್ತು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಶುಭಾಶಯ

ಕೋರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಲೋಟ ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಹಸೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹಸೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ವಧುವರರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯರ ಕಾಲಿಗೆರಗಿ ವಧುವರರು ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕುಕ್ಕೆ ತುಂಬುವ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಮಲೆನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರ ಮದುವೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಕ್ಕೆ ತುಂಬುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ಅಥವಾ ಓತ್ತಾಳೆಯ ದೊಡ್ಡ ತಟ್ಟೆ(ಪಾತ್ರೆ)ಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಟೆ ಅಥವಾ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಿರುವ ಹಸಲರು ದೊಡ್ಡ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕದಾದ ಎರಡು ಕುಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಕುಕ್ಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತುಂಬಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದೊಡ್ಡ ಕುಕ್ಕೆ	**ಚಿಕ್ಕ ಕುಕ್ಕೆ**
೧೨ ಸಿದ್ದೆ ಅಕ್ಕಿ	೬ ಸಿದ್ದೆ ಅಕ್ಕಿ
೫ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ	೩ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ
೩ ಸೌತೆಕಾಯಿ	೨ ಸೌತೆಕಾಯಿ
೨ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣು	೧ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣು
೧ ಹಿಂಗಾರ	೧ ಹಿಂಗಾರ
೬ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ	೫ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ
೩ ರವಿಕೆ ಕಣ	೧ ರವಿಕೆ ಕಾಣ

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಸಕ್ಕರೆ, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಕೊಬ್ಬರಿ, ಉತ್ತತ್ತಿ, ದಾಕ್ಷಿ, ಗೋಡಂಬಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಅರಿಶಿಣ ಕೊಂಬು ಕಟ್ಟಿದ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಪಟ್ಟಿ, ತುಂಬೆ ಹೂವಿನಹಾರ, ಜೀರಿಗೆ ಬೆಲ್ಲ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಪಟ್ಟಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ. ತುಂಬೆ ಹಾರವನ್ನು ಕತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಕುಕ್ಕೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಚೌಕ(ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆ)ದಿಂದ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕುಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಗನ ಅತ್ತೆಯರು, ಅತ್ತಿಗೆಯರು ಅಥವಾ ಅಕ್ಕ-

ತಂಗಿಯರು ಹೊರಬೇಕು. ಈ ಕುಕ್ಕೆ ತುಂಬುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಗನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗನ ಮನೆಯಿಂದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೂವಿನಹಾರ, ಬಾಸಿಂಗ, ಸೀರೆ, ರವಿಕೆ (ಕುಪ್ಪಸ) ಗಾಜಿನ ಬಳೆ, ತಾಳಿಸರ, ಹೂವು ಮತ್ತು ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ ತರುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಮದುವೆಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಿದ ಅರಿಶಿಣವನ್ನು ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮದುಮಗ ಅಥವಾ ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಮುಖ, ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ, ಅಕ್ಷತೆ ಹಾಕಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕ್ಷೌರಿಕನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಮದುಮಗನಿಗಾದರೆ ಮುಖ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿ ಉಗುರು ತೆಗೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮದುಮಗಳಿಗಾದರೆ ಉಗುರು ತೆಗೆಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮದುಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಿಂದ ಕ್ಷೌರಿಕರಿಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಎಣ್ಣೆ ಸ್ನಾನವಾದ ನಂತರ ಗೋಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಗೌರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮದುಮಗ ಗೋಪೂಜೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಿ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಅಗರಬತ್ತಿ, ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಹಾಲು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗೋವಿನ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಅರಿಶಿಣ – ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ತಂದಿರುವಂಥ ಹೂವನ್ನು ಗೋವಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಧೂಪ ಹಾಕಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಲು ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಿಬ್ಬಣ ಹೊರಡುವುದು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹುಡುಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಂಗಲಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮದುಮಗ ಕುಟುಂಬ ಸಂಬಂಧಿಕರಾದಿಯಾಗಿ ಮದುಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮದುಮಗನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಅರಿಶಿಣ ಎಣ್ಣೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಗೋಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮಂಗಲಕಾರ್ಯ ಯಾವುದೇ ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಲಿ ಎಂದು ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ, ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುವಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಮದುಮಗನ ಸೋದರಮಾವ ಬಾಸಿಂಗವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ

ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಮದುಮಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಆಕೆಯ ಸೋದರಮಾವನೇ ಬಾಸಿಂಗ ಕಟ್ಟುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಮನೆಯಿಂದ ದಿಬ್ಬಣ ಹೊರಟಾಗ ಮದುಮಗನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಒಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ಸುಳಿಗಾಯಿ ಒಡೆಯುವುದು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಎಲ್ಲ ದೈವ - ದೇವರುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಶುಭಕಾರ್ಯ, ಮಂಗಲಕಾರ್ಯ ಯಾವುದೇ ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಲಿ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಆಶಯ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ, ನಗರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಪಟಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ಮತ್ತು ಹೊಸನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯ ಆದ ನಂತರ ವಧುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳೆ ಒಡೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೊಂದು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ನೂತನ ವಧುವರನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ವರನ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಮುಡಿ(೫೦೦-೧೦೦೦ ಎಲೆಗಳ ಕಟ್ಟು) ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ತಲೆ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಾರೆ. ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ ಮುಡಿಯನ್ನು ಇಳಿಸಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿ ಎಂದಾಗ ವಧುವಿನ ಮನೆಯವರು 'ದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆ' ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ 'ಮುಡಿ' ಬಿಚ್ಚ ಬೇಕಾದರೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಹಿರಿಯರು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಗ್ರಾಮದ ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಐದು ಕುಡಿ ಬಾಳೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಕೌಳಿಗೆ (೨೫ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ) ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ಅಡಿಕೆ ಜೊತೆಗಿಟ್ಟು ವರನ ಕಡೆಯವರು ವಧುವಿನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಆಯಾ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಂಥವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಈ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ-ಅಡಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಹಸಲರಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಮದುವೆ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಮಡಿಲು ತುಂಬುವ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಸೀಮಂತ ಪದ್ಧತಿ

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸೀಮಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸೀಮಂತ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಲಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಆರುವರೆ ಅಥವಾ ಎಂಟೂವರೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಂತರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಹೊಸ ಬಳೆ ಹಾಕಿ ಹೂವನ್ನು ಮುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ೮ ರಿಂದ ೯ ಬಗೆಯ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಕೂರಿಸಿ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಮೂರು ಜನ ಮಡಿಲು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಆರತಿ ಎತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಹಸೆಗೆ ಕೂರುವ ಮೊದಲು ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಸುರಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಎರಡು ಬಾಳೆಎಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದನ್ನು ಹೇರಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮಾಡಿದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು, ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತಂದ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಹಸಲರು ಬಡಿಸಿದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದು ಉಳಿದ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಪೊಟ್ಟಣ ಕಟ್ಟಿ ತವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸನಗರದ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಆಚರಣೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಬಸುರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಬೇಕೆಂದರೆ ಸಿಹಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಹುಡುಗನಿಗೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಗು ಇಷ್ಟವಾದರೆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಿಹಿ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಹಿ ತಿಂದು ಅನ್ನ ಸಾರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದದ್ದು ನಾಯಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅದೇ ದಿನ ತವರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆ ವಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀಮಂತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅವರು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸೆಗೆ ಕೂರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೋಡಿ ಬಾಳೆಎಲೆ ಹಾಕಿ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸದೂಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಹಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಸಲರು ಸೀಮಂತ ಮತ್ತು ನಾಮಕರಣ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಯಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ(ಬಸುರಿ) ಹಾಡನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಜನನ

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ನಾಟಿವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಲು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರ ಮೊರೆಹೋಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು

ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆರಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗಿಂತ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ೭ ತಿಂಗಳಾದ ಗರ್ಭಿಣಿಯನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಜನನವಾಗಿ ೧೧ ದಿನಕ್ಕೆ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಮಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಸಲರು 'ಅಮೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಅಮೆ' ಮೂಲತಃ ತುಳು ಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಪದ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೧೧ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರನ್ನು ಬೀಗರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಸಿಹಿ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸರಲ್ಲಿ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೂಡಗುಂಜಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಂಗಾರಮ್ಮ, ಕಾಳಮಂಜಿ ಹಾಡಿಯ ಕನ್ನೆಮ್ಮ, ಬಂದಕಪ್ಪ, ಹಾಡಿಯ ಸೀತಮ್ಮನಂತಹ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಹೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೫ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನು ತಿಂಗಳ ಮುಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವುದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೊಚ್ಚಲು ಬಸಿರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಸುರಿ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲಾಗುವುದು. ಒಂಭತ್ತನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯನ್ನು ಹೆರಿಗೆಗಾಗಿ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರದ ಹೆರಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಬಹುದು. ಗರ್ಭಿಣಿ ಹೆಂಗಸು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು. ತುಂಬು ಬಸುರಿ ಹಗುರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಳು. ಆದರೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ನಂಜಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಾದ ಬದನೆಕಾಯಿ, ಹಲಸಿನಕಾಯಿ, ಕಳಲೆ, ಏಡಿ, ಚೇಳು ಮತ್ತು ಮುರುಗೋಡು ಎಂಬ ಜಾತಿಯ ಮೀನು, ಹಂದಿಮಾಂಸ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ಪರದೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೆರಿಗೆ ಕೋಣೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಹೆರಿಗೆ ನೋವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೇ ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆ ಬಂದು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳನ್ನು ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಅಥವಾ "ಬೆಜ್ಜಗಿತ್ತಿ' ಎನ್ನುವರು. ಇವಳು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಮಗುವಿನ ಹೊಕ್ಕಳಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಬಾಣಂತಿಯ ಹೆರಿಗೆ 'ಕಸ'ವನ್ನು ಒಂದು ಮಡಕೆಗೆ ತುಂಬಿ ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಗಸು ಮತ್ತು ಬೆಜ್ಜಗಿತ್ತಿ ಸೇರಿ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿ ತೆಗೆದು ಹುಗಿಯುವರು. ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಬಾಣಂತಿ, ಮಗುವಿಗೆ

ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ತಾನೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಾಣಂತಿಯ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟು ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳೆಯಾದ ತನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಳು. ಗಂಡುಮಗುವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ. ಹಾಗಂತ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಂದು – ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರೇ. ಗಂಡಸರು ಅಡಿಕೆಮರ ಹತ್ತಿ ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಅಪಾಯವಾದೀತೆಂದು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಜೆತನ ದೇವರ ಶಾಪವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಜನನವಾದ ಮೂರು, ಏಳು ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಸೂತಕ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸೂತಕದ ದಿವಸ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾರಿಸಿ, ಕುಟುಂಬದವರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆ ತುಂಬಾ ಪಂಚಗವ್ಯ ಹಾಕಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವಸ 'ಬೆಚ್ಚಗಿತ್ತಿ'ಯನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಇವಳಿಗೆ ಮಡಿಲು ತುಂಬಿ ರವಿಕೆ ಖಣ, ಐದು – ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವರು. ಹೆರಿಗೆ ದಿವಸ ಉಟ್ಟು ಹೋದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಣಂತಿ ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸ ಸೂತಕ ಕಳೆದರೂ, ವಾಸದ ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಒಳಬರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಹದಿನಾರನೇ ದಿವಸ ಬಾಣಂತಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಳಾದ ನಂತರ ಒಳಗಡೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬಹುದು.

ಮಗುವಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಬೀರ, ಗಣಪ, ದೈವ, ಪುಟ್ಟ, ತಿಮ್ಮ, ಚೌಡ, ಜೆಟ್ಟ, ಕೂರ, ಕೊಲ್ಲೂರ ಎಂದೂ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಚೌಡಿ, ಕೊಲ್ಲೂರಿ, ದೇವಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನಿಗೆ ಅಜ್ಜನ ಹೆಸರನ್ನು, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವಳಿಗೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಈಗ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಶಾಂತ, ಪ್ರಜ್ವಲ, ಪ್ರವೀಣ, ದಿನೇಶ ಎಂದೂ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಮಾ, ಉಷಾ, ನಾಗರತ್ನ, ಕಲಾವತಿ, ಪಾರ್ವತಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿಡುವರು. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಕಮ್ಮಾರಗೋಡು ಬೆಟ್ಟದ ಮನೆ, ಹೊಯ್ಸಳದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಯ, ಗುರುವ, ಮೊಡಂಕಿಲ,

ಕೊರಗ, ಮೈಲ, ಸಿಂಕಾರ, ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸೀತು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕರುಪ್ಪು, ಎಂಕು, ಮೇಚು ಇತ್ಯಾದಿ; ಸೊರಬದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಶಿವಪ್ಪ, ಈರಪ್ಪ, ಬಸಪ್ಪ, ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಹನುಮಂತ, ಬೆಟ್ಟಪ್ಪ, ಗುರ್ಗಪ್ಪ, ರೇವಪ್ಪ, ಮರಿಯಪ್ಪ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಸೀತವ್ವ, ಗುತ್ಯವ್ವ, ಮಹಾದೇವಿ, ಚೌಡವ್ವ, ಬಂಗಾರಮ್ಮ, ಈರಮ್ಮ, ಪಕೀರವ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಸಲರು ಜನನವಾದ ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸದ ಸೂತಕ ಆಗುವವರೆಗೆ ಮಗುವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಮುಚ್ಚಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು. ನಂತರ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು. ಇವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತೊಟ್ಟಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಹೂವು ತೊಟ್ಟಿಲು ಮತ್ತು ಮಂಕಟಿ ತೊಟ್ಟಿಲು. ಆಯಾಯ ಕುಟುಂಬದ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು. ಮಗು ಜನನವಾದ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರನೇ ದಿನದಿಂದ ಮೊಲೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವರು. ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರತಿ ದಿವಸ ಮಗುವಿಗೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಹುಳು, ಕಫ, ಥಂಡಿ ಆಗದಿರಲೆಂದು ಒಂದು ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಪುಡಿ, ಓಂಕಾಳು, ಒಣಶುಂಟಿ, ಬಜೆ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಧು, ಜಾಯಿಕಾಯಿ ತೇದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ 'ಒಳಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸುವರು. ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ 'ಖಾರಾ' ಎನ್ನುವರು. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಮೆಣಸಿನಕಾಳಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವರು.

ಮಗು ಬೆಳೆದ ಹಾಗೆ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಿಗೆ ಬದಲು ಐದು ಅಥವಾ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಖಾರಾ ಕೊಡುವರು. ಮಗುವಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಊಟ ಹಾಕುವರು. ಬಿಸಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಳಿದು ಹಾಲು ಅಥವಾ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಊಟ ಮಾಡಿಸುವರು. ಬಾಣಂತಿಗೆ ಹೆರಿಗೆ ಆದ ದಿವಸದಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಊಟ. ಬಿಸಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಳುಪುಡಿ, ಕೊಬ್ಬರಿಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೊಡುವರು. ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸದಿಂದ ಕಾರನಂಬ್ರದ ಊಟ; ಮೆಣಸಿನ ಕಾಳುಪುಡಿ. ಕೊಬ್ಬರಿ ವಾಟೆಹುಳಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ದನಿಯಾಗಳನ್ನು ಹುರಿದು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ತಯಾರಿಸಿದ ಸಾರಿಗೆ 'ಕಾರನಾಂಬ್ರ' ಎನ್ನುವರು. ಇದನ್ನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹನಿಸಿಕೊಂಡು ಒಣಮೀನು ನೆಂಜಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುವರು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಸಾರು ಅನ್ನದ ಊಟ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದ

ನಂತರ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವರು. ಕೆಲವರು ಎರಡು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿದ ಕೂಡಲೇ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವರು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗೀಯ ಮಾಹಿತಿ ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ 'ಜನನ' ಕುರಿತು ವಿವರವಾದ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಿಣಿ ಹೆಂಗಸು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು. ತುಂಬು ಬಸುರಿ ಹಗುರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಹಸಿ ಹುಣಿಸೆಕಾಯಿ, ಕಳಲೆ, ಪಪ್ಪಾಯಿ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಹಲಸಿನಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಐದು ದಿನ ಸೂತಕವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನದವರೆಗೆ ಸೂತಕವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ದಿವಸ ಸಗಣಿಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಅಥವಾ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಜಂಗಮರಿಂದ ಪಡೆದ ತೀರ್ಥ ಸಿಂಪಡಿಸಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವರು. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ತೀರ್ಥ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬಾಣಂತಿಯ ಸೂತಕ ಹದಿನಾರು ಅಥವಾ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ದಿನದವರೆಗೂ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ತನಕ ಇರುತ್ತದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಅಥವಾ ಹದಿನಾರನೇ ದಿನ ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯತನಕ ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಮೊರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಬಾಣಂತಿ, ಮಗು ಹಾಗೂ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಿಸುವರು. ಮಗುವಿಗೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೇ ದಿನದಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಮೊಲೆ ಹಾಲುಣಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಹದಿನೆಂಟು ತಿಂಗಳು ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳಾದಾಗ ಊಟ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೇಕೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವರು. ಬಾಣಂತಿ ಹತ್ತರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿವಸ ಪಥ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಹತ್ತು ದಿವಸ ಅನ್ನ ಹಾಗೂ ಮೆಣಸಿನಕಾಳಿನ ಸಾರು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬಾಣಂತಿ ಚೈತನ್ಯ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಗೋಧಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಳು, ಬಾದಾಮಿ, ಮೆಂತೆ, ಕೊಬ್ಬರಿ, ಜೀರಿಗೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಖಾರ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹತ್ತನೇ ದಿನದ ನಂತರ ಕೋಳಿ ಸಾರು ಊಟ ಮಾಡಬಹುದು. ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬಾಣಂತನವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಮೂಗು, ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲ ಸಮುದಾಯದ ಋತುಮತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ೫ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಹೊರಗಡೆಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಸಲರು ಸೂತಕವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶುಭಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ೫ನೇ ದಿನದಂದು ಅಥವಾ ೯ನೇ ದಿನದಂದು ಋತುಮತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಡಿಸಿ ಕೂಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಅಂದು ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಕಳಸ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಬೀಗರು, ಬಿಜ್ಜರು, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಸಿಹಿ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರ ಹೆಣ್ಣು ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದಾಗ ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ತಲುಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಐದು ದಿವಸಗಳ ನಂತರ ಸೋದರಮಾವ ಒಸಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ ತರುತ್ತಾನೆ. ಋತುವಾದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹತ್ತಿರದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹೊಸಸೀರೆ ಉಡಿಸಿ, ತಲೆ ಬಾಚಿ ಸೋದರಮಾವ ತಂದಿರುವ ಒಸಗೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂಗಾರ, ಹೂವು ಮುಡಿಸಿ ಹಸೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇರಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಆರತಿ ಎತ್ತುವರು. ಅಂದು ಪಾಯಸದ ಊಟ ಹಾಕುವರು.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಮನರಂಜನೆಗಾಗಿ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಬೇರೆಯವರ ಜೊತೆ ಸೇರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಐದು ಅಥವಾ ಒಂಬತ್ತನೇ ದಿವಸ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದು ಐದಾರು ಜನರಿಗೆ ಸಿಹಿ ಊಟ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ದಿ. ಮೈಸೂರು ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪುಟ (ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ, ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ ೧೯೮೮)ದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಹುಡುಗಿಯರು ಋತುಮತಿಯಾದ ನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಕೇರಿಯ ಹೆಂಗಸರು ಬಂದು ವಿಚಾರಿಸುವರು. ಐದು, ಏಳು, ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವರು. ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನ ಕಳಸ ಹಿಡಿದು ದಾಸಯ್ಯನಿಂದ ತಂದ ತೀರ್ಥ ಕುಡಿದ ನಂತರ ಪವಿತ್ರಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನದ ನಂತರ ಗಂಡನ ಜೊತೆ ಇರಬಹುದು"ಟಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾಮಕರಣ

ಮಗು ಜನನವಾಗಿ ೧೧ ದಿನಕ್ಕೆ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು ನಾಮಕರಣಕ್ಕೆ "ಅಮೆ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೧೦ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದವರನ್ನು, ಬೀಗರು-ಬಿಜ್ಜರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಸಿಹಿ ಊಟವನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯ ಹೆರಿಗೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಹೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ: ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೂಡಗುಂಜಿ ಗ್ರಾಮದ ಬಂಗಾರಮ್ಮ, ಕಾಳಮಂಜಿ ಹಾಡಿಯ ಕನ್ನೆಮ್ಮ, ಬಂದಕಪ್ಪ, ಹಾಡಿಯ ಸೀತಮ್ಮನಂತಹ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯರು ಹೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ೫ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಸಲ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಂತೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಹಸಲರಲ್ಲಿಯೂ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಸಮಯ ಕೇಳಿಸಿ ನಾಮಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸ ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಕಂಬಳಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿ ಮೊದಲು ಗುಂಡಪ್ಪನನ್ನು (ಅರೆಯುವ ಕಲ್ಲು) ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಪಂಚೆ ಅಥವಾ ಸೀರೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೂಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುಂಡಪ್ಪನ ತಲೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಹಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ತೊಟ್ಟಿಲು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ನಂತರ ಗುಂಡಪ್ಪನನ್ನು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸುತ್ತು ಸುತ್ತಿಸಿ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೂಗುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವನ್ನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಮೊದಲೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕಪ್ಪನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಪ್ಪನ್ನು ಚಾಪೆಯ ಒಲಿ (ಗರಿ) ಅಂದರೆ ಮುಂಡಗನ ಗರಿ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸುಟ್ಟು ಕರಿ ಮಾಡಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಬಾಡಿಸಿ ಆ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಕರಿಯನ್ನ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿ ಕಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ದಾರ ಕಟ್ಟಿ, ಬಜೆಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅಜ್ಜ, ಅಜ್ಜಿ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರು ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬಜೆಬೆಣ್ಣೆ ಎಂದರೆ ಬಜೆಬೇರು, ಕಾಳುಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಅರೆದು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಅಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ಅರೆದು

ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಗುಂಡಪ್ಪನನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಂದ ತೆಗೆದು ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಪುರೋಹಿತರು ಹೇಳಿದ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೂಗುತ್ತಾರೆ. ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಹಾಡನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಚೌಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ

ಹಸಲರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಐದು, ಏಳು ಮತ್ತು ಒಂಬತ್ತನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚೌಲ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಚೌಳಂಗಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚೌಲ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚೌಲ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನ ಕೂದಲು ಕತ್ತರಿಸಲು ಸೋದರಮಾವ ಆಗಲೇಬೇಕು. ಮಗುವಿನ ಚೌಲದ ದಿವಸ ಸೋದರಮಾವನನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಬಾಳೆದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ನವಧಾನ್ಯಗಳು, ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪ, ಹಿತ್ತಾಳೆ ಲೋಟದ ತುಂಬಾ ಎಣ್ಣೆ, ಐದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಒಂದು ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹುಡುಗನ ಎದುರಿಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸೋದರಮಾವ ಕೂದಲನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಕೂದಲನ್ನು ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಸೇರಿಸಿ ನದಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆ ಸಹಿತ ಕೂದಲನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗನ ತಂದೆ ಹರಿವಾಣವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಅರಿಶಿಣ ಹಚ್ಚಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹೊಸಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸಿ ತಲೆಗೆ ಪೇಟಾ ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿ, ಶೇಡಿ ಬರೆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಚೌಕ ಬರೆಸಿ, ಹುಡುಗನ ಬಲಗಾಲು ಮುಂದಿಡಿಸಿ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯ ಅಕ್ಕ ಅಥವಾ ತಂಗಿ ಕಳಸ ಹಿಡಿದು ಹುಡುಗನ ಬಲಗಡೆ ಕೂತಿರುತ್ತಾಳೆ. ನೆಂಟರು, ಸೇಸೆಯಿಟ್ಟು ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗನಿಗೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆಯಿಂದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಚಕ್ರ ಇಟ್ಟು ಉಡುಗೊರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಊಟ ಪಾಯಸ, ಚಿತ್ರಾನ್ನ, ಅನ್ನ, ಸಾರು ತಯಾರಿಸುವರು. ಚೌಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನೆಂಟರಿಗೆ, ಊಟ ಹಾಕುವರು. ಕೂದಲು ತೆಗೆದ ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಒಂದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ, ಅಡಿಕೆ, ಎಲೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ೨೧೧ ರೂಪಾಯಿ ಅಥವಾ ೫೧ಳ ರೂಪಾಯಿ, ಒಂದು ಟವಲ್ ಸೋದರತ್ತೆಗೆ ಸೀರೆ ಅಥವಾ ರವಿಕೆ ಖಣ ಉಡುಗೊರೆ ನೀಡುವರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಮರುಚ್ವಾಳಂಗಿ ಮಾಡುವರು. ಹುಡುಗನಿಂದ ಅಡಿಕೆ ಎಲೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಋತುಮತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಹೆಣ್ಣು ಮೊದಲು ಋತುಮತಿಯಾದಾಗ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಮೇಲು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿ ಆದ ತಕ್ಷಣ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ೩ ಅಥವಾ ೫ ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮನೆಯಿಂದ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಲಸಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಹಚ್ಚಿ ಮನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಮನೆಯ ಜಗಲಿ ಅಥವಾ ಜಗಲಿಯ ರೂಂನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಅಡುಗೆ ಮನೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ೪ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ೩ರಿಂದ ೫ ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನೀರು ಹಾಕಿ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಋತುಮತಿ ಆದ ದಿನದಿಂದ ಮೆಂತ್ಯ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ೧೧ ದಿನದವರೆಗೂ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಹಸಲರು ಐದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಈ ನೀರು ಹಾಕುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಬರುವಾಗ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. ಏಳನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಹಸಲರು ಹಿಂದೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ೩ ಅಥವಾ ೫ ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನೀರು ಹಾಕಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಬಳೆ, ಹೂವು ಮುಡಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಮಡಿಲು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಲನ್ನು ಸೆರಗಿಗೆ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಲಿಗೆ ಕಾಯಿ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಶೃಂಗಾರ ಇದ್ದರೆ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ಹಸೆಮಣೆಗೆ ಕೂರುವ ಮೊದಲು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ತಂದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೋದರಮಾವನೇ ಕೊಡಬೇಕು. ಕುಡಿದು ಹಸೆಮಣೆಗೆ ಕೂರಬೇಕು. ಮಡಿಲು ತುಂಬಿದ ನಂತರ ಹಣೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಇರಿಸಿ ಅಕ್ಷತೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹಸೆಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ನೀರಿಗೆ ಹಲಸಿನ ತುಂಡೆ, ಮಾವಿನ ತುಂಡೆ, ಕಾಯಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಸೆಯಿಂದ ಎದ್ದ ತಕ್ಷಣ ಸೋದರಮಾವ ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗಿ ಆ ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಹಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹಲಸಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಸಿ ಹಾಲು ಬಿಟ್ಟು ಕಳಸದ ನೀರನ್ನು ಹಲಸಿನ, ಮಾವಿನ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾಳೆ. ಪಾಸು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವಳಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯ ಕಾಲು ತೊಳೆಸಿ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸಿಹಿ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಋತುಮತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಋತುಮತಿ ಆದ ತಕ್ಷಣ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮರ ದೂರವಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಂಜದ ಬಟ್ಟಲು ಹಾಲು ಬರುವ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗುಲಿಯ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಅವಳನ್ನು ಯಾರು ಮುಟ್ಟುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳಾದ ತಟ್ಟೆ, ಲೋಟಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯೇ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಐದು ದಿನವೂ ಮೆಂತ್ಯೆ ಅನ್ನ ಮಾಡಿ ಊಟ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಅವಳು ಇರುವ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಅವಳೇ ಸಗಣಿ ಹಾಕಿ ಸಾರಿಸಬೇಕು. ಋತುಮತಿ ಆದ ತಕ್ಷಣ ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲು ಎಂದರೆ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಗೆ ಕನ್ನಡಿ, ಬಾಚಣಿಗೆ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಬಳೆ, ಹಿಂಗಾರ, ಅಡಿಕೆ, ಎಲೆ, ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿರುವಂತಹದ್ದು; ಅದಕ್ಕೆ ಹಲಸು ಮತ್ತು ಮಾವಿನ ಎಲೆಯ ತುಂಡೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ತಂಬಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಗಣಿ ಮತ್ತು ಗರಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮೂರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಸಲರು 'ಕಿಚಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಿದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹಾಲು ಬರುವ ಮರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಫಲ ಬಿಡುವ ಮರಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಅಥವಾ ತೆಂಗಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಮೂರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ಗಣಪತಿ ಐದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಹಿಂಗಾರ ಒಡೆದಿರಬೇಕು. ಒಡೆದ ಹಿಂಗಾರ ಒಳಗಿನ ಕಾಳು ಮುರಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಆಗುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಹಸರಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿ ದಿನ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಸಿ

ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಹಣ್ಣು ಇಟ್ಟು ಊದಿನಕಡ್ಡಿ, ಧೂಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಮರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಗಣಪತಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಫಲ ಬರುವ ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಹೊಸ ಹೊಸ ಹೂವನ್ನು ಮುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಡಿದು ತೆಗೆದ ಹಳೇ ಹೂವನ್ನು ಐದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಎಸೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಐದನೆಯ ದಿನ ಅರಿಶಿಣ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಸೇರಿಸಿ ಹಚ್ಚಿ ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅಕ್ಕಿ ಸಾಣಿಸುವ ಸಣ್ಣೆ(ಜರಡಿ) ಹಿಡಿದು ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಒಂದೊಂದು ತಂಬಿಗೆ ತಣ್ಣೀರನ್ನು ಹಾಕಲೇಬೇಕು. ನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಅವಳೇ ನೀರಿಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಅಲ್ಲಿರುವ ಗಣಪತಿಗೆ ಏರಿಸಿದ ಹೂಗಳನ್ನು ಹೊಳೆಗೆ ಹಾಕಿ ಹೊಳೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ನೀರು ಹಾಕಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಬಳೆ ಹಾಕಿ ಹೂವನ್ನು ಮುಡಿಸಿ ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನದ ನೀರು ಹೋಗಲು ನೀರು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಅವಳು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ನೀರು ದೆವ್ವಗಳು ಮೂಸಬಾರದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಐದನೆಯ ದಿನ ಸ್ನಾನ ಆದ ನಂತರ ಆ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದ ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ ಮಡಿಲಕ್ಕಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಲಕ್ಕಿ ಎಂದರೆ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಹಿಂಗಾರ, ಅಕ್ಕಿ, ಕಣ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಆಮೇಲೆ ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾಡು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಬಂಧಿಕರು ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸಿರುವವರು ಉಡುಗೊರೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಈರುಳ್ಳಿ ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸು ಹಾಕಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಸುಳಿದು ಬೆಂಕಿ ಇರುವ ಹಂಚಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮೂರು ದಾರಿ ಕೂಡುವಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಐದನೆಯ ದಿನ ಅವಳು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇದೆ. ಅಂದು ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾವ ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾವನಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಋತುಮತಿ ಆದ ಘಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವು ಹೇಳಿದ ದಿನ(ಪಂಡಿತರು) ನೀರು ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ.

ಮರಣ

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಸುಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಸತ್ತರೆ ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಶವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ದೆವ್ವ ಭೂತಗಳ ಹೆದರಿಕೆ ಬಹಳ. ಸತ್ತವನು ದೆವ್ವ ಆಗಿ ಕಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇನ್ನೇನು ಸಾಯುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಖಚಿತವಾದಾಗ ಅವನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು, ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಬಾಯಿಗೆ ಎಳಗಂಜಿ ಅಥವಾ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೋಗಿ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಣ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಶವವನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಕಂಬಳಿ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕಂಬಳಿ ತೆಗೆದು ಬಿಳಿಪಂಚೆ ಮುಚ್ಚುವರು. ತಲೆಯ ಹಿಂದೆ ಹಣತೆ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಡುತ್ತಾರೆ. ಶವದ ತಲೆಯ ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಣ್ಣು ತೆಗೆದು ಬಾಳೆ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿ ಶವದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊದಿಸಿದ ಪಂಚೆಗೆ ಹಾಕಿ ಗಂಟು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಜನ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಸೌದೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವರು. ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಎರಡು ಜನ ಕಾಡಿನಿಂದ ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬರುವಾಗ ಬಾಳೆಮರದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ತರುವರು. ಬಾಳೆಯ ತುಂಡು ಎರಡುವರೆ ಅಡಿ ಉದ್ದ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ತುಂಡನ್ನು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅಡಿಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಅಡಿಕೆಸೋಗೆ ಹಾಕಿ ಹೆಣವನ್ನು ತಂದು ಮಲಗಿಸುವರು. ಮಣ್ಣಿನ ಉರಿನೀರು ಬಿಂದಿಗೆಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಕೊಡದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಶವದ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. 'ಉರಿನೀರು' ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಶವದ ಮೇಲೆ ಅಡಿಕೆಸೋಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಹಸಿ ಹಾಳೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಗಣೆ ಕುರುಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಕವೆಕೋಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಅವರು ಎರಡು ಜನ ಶವವನ್ನು ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಶವದ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಬಾಳೆದಿಂಡಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕುವರು. ಶವ ಎತ್ತುವಾಗ ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸುವರು. ಕೆಲವರು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹುಲ್ಲು ಅಥವಾ ಹೆಂಚು ತೆಗೆದು ಹಂಡು ಹಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಬಚ್ಚೆ' ಹೊಡೆಯುವುದು ಎನ್ನುವರು. ಮರಣ ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಾಗ

ಬಂದೂಕು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗಲಿ ಎಂದು 'ಬಚ್ಚೆ' ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಈಡು ಹೊಡೆದರೆ ಕಾಲುದೋಷ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದ ನಂತರ ಸ್ಮಶಾನದ ಸಮೀಪ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿ, ಶವದ ಬಾಯಿಗೆ ಶವಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಗಂಜಿ ಬಿಡುವರು. ಮೊದಲು ಹಿರಿಯಮಗ ಗಂಜಿ ಬಿಡುವನು. ನಂತರ ಉಳಿದವರು ಬಿಡುವರು. ಉರಿನೀರಿನ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ಹಿರಿಯ ಮಗನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಜಿ ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಪುನಃ ಶವಯಾತ್ರೆ ಸಾಗುವುದು. ಸೌದೆರಾಶಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿಯನ್ನು ಆರು ಅಡಿ ಉದ್ದ, ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಅಗಲ ಆಯತಾಕಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿ ಮಾಡಿರುವುದಕ್ಕೆ 'ಈಡು' ಕಟ್ಟುವುದು ಎನ್ನುವರು. ಶವವನ್ನು ಸೌದೆರಾಶಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಮೂರು ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಇಡುವರು. ಶವದ ಮೇಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೆತ್ತಲೆ ಮಾಡುವರು. ಹಿರಿಯಮಗ ಮೊದಲು ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವನು. ತಕ್ಷಣ ಉರಿನೀರಿನ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಶವದ ಸುತ್ತ ಮೂರು ಬಾರಿ ತಿರುಗುವಾಗ ಕುಡುಗೋಲಿನಿಂದ ಒಂದೊಂದು ತೂತು ಮಾಡುವರು. ಮೂರನೇ ಸುತ್ತಿಗೆ ಬಿಂದಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವನು. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಶವಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುವರು. ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನ ಪತ್ನಿಯ ತಾಳಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಕಾಲುಂಗುರ, ಮೂಗುತಿ, ಬೆಂಡೋಲೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಳೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶವದ ಈಡಿಗೆ ಮೂರು ಕಡೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತುವವರೆಗೆ ಇದ್ದು ನಂತರ ವಾಪಾಸಾಗುವರು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಬಂದ ನಂತರ ಕಾರೆಮರದ ಸೊಪ್ಪಿನ ಕೊನೆ ಮುರಿದು ನೆಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಕಲ್ಲು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕು. ನಂತರ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ಗೋಮಯ (ಸಗಣಿನೀರು) ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿದಿವಸ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹತ್ತು ದಿವಸ 'ಬಾಯಿಗಂಜಿ' ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೇ ದಿವಸ ಹಿರಿಮಗ, ಗ್ರಾಮದ ಎರಡು ಜನ ಸೇರಿ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶವ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟಿದೆಯೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನೋಡಿ ಮರುಕೊಳ್ಳಿ ಚಾಚಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಘಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆದಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ

ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಟ್ಟ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿವಸ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೂದಿ ಅಥವಾ ರಂಗೋಲಿ ಪುಡಿ ಹರಡಿ ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನ ಜೀವ ಬೆಕ್ಕು, ಆಕಳು, ಹುಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದು ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾದದ ಗುರುತು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಲೋಟದಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವ ಹುಲಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಮನೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಮೂರನೇ ದಿವಸ ಸೂತಕ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯವರು, ವಾರದಿನಗಳು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಗೋಮಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಏಳನೇ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸ ಕೋಳಿಮಂಡೆ ಮಾಂಸ, ಅಕ್ಕಿ ಸೇರಿಸಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪಿಂಡ ಎನ್ನುವರು. ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶವದ ಬೂದಿಯನ್ನು ವಬ್ಬಳಿಸಿ, ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹಿರಿಯಮಗ ಹೊತ್ತು ತಂದು ನದಿಗೆ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಪಂಡವನ್ನು ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಗುಳಿ ಕರೆದು (ಕಾಗೆಗೆ) ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಮಧ್ಯೆ ತುಳಸಿ ಗಿಡ ನೆಟ್ಟು ಗೋಮಯ ಸಿಂಪಡಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಕೋಳಿಮಾಂಸದ ಸಾರು, ಮೂರು ರೊಟ್ಟಿ, ಅನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಾಡಿಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮೂರು ಜನ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ತುಳಸಿ ಗಿಡದ ಹತ್ತಿರ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಎರಡು ಎಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಎಡೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಗುಳಿ ಕರೆದು ಕಾಗೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಎಡೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬರುವರು. ನಂತರ ಹಿರಿಯಮಗ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ದಿವಸದಿಂದ ಹನ್ನೊಂದನೇ ದಿವಸದವರೆಗೆ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೈಗೆ ಬಟ್ಟೆ ತೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಖಾರ, ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರೊಡನೆ ಮಾತ ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕರಿದ ಪದಾರ್ಥ, ಅಂಬಾಡಿ ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ ತಿನ್ನಬಹುದು. ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ತಂದ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಮನೆಯ ಒಳಗೂ ಹಾಕುವರು. ದುಃಖಿತರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಬರುವ ಬಂಧುಗಳು ತರುವ ಅವಲಕ್ಕಿ, ಭತ್ತದ ಅರಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯವರು ತಿನ್ನುವರು.

ಹದಿನಾರನೇ ದಿವಸ, ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಖಣಿ ಕೂಡಿಸುವುದು ಎನ್ನುವರು. ಕುರಿ, ಕೋಳಿ ಕುಡಿದು ಮಾಂಸದ ಸಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವರು. ಈ ದಿವಸ ಗಾಡಿಗ ಬರಲೇಬೇಕು. ಪುರೋಹಿತರಲ್ಲಿ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಡುಬು, ಕಾಯಿಗರಿಗೆ ಕಜ್ಜಾಯ, ರೊಟ್ಟಿ, ಪಾಯಸ, ಚಿತ್ರಾನ್ನ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಮೊದಲು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಳಿ ಕರೆದು ಕಾಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಗೆ ತಿಂದರೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಕಾಗೆ ಎಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ನದಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬರುವರು. ನಂತರ ರಾತ್ರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹಂಡೆ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಮತ್ತು ಬಂಧುಗಳು ತಂದ ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಮಡಕೆಯ ಎದುರು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಮರದ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮೃತನು ತೊಡುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಗೆ (ಜೋಡಿಸಿ) ಮಾಡಿ ಇಡುವರು. ಮಡಕೆಗೆ ಮಾವಿನ ತೊಳಲು ಇಟ್ಟು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮುಡಿಸುವರು. ಜೋಡಿ ಹಣತೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ತಂದ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಗಾಡಿಗ ಮಂತ್ರಿಸಿದ ಅಕ್ಕಿಕಾಳುಗಳನ್ನು ಮಣೆಯ ಮೇಲಿಡುವರು. ಎರಡೂ ದೀಪಗಳ ಸುಳಿ ಒಂದಾಗಿ ಕೂಡಬೇಕು. ಆಗ 'ದೀಪ ಕೂಡಿತು' ಎನ್ನುವರು.

ದೀಪದ ಸುಳಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿದರೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಗಳು ಏಕವಾಗಿ ಕೂಡದಿದ್ದರೆ ಮೃತನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪ ಕೂಡದಿದ್ದಾಗ ಗಾಡಿನ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಗಾಗುವ ತನಕ ಗಾಡಿನ ಹೊಡೆಯುವುದುಂಟು. ಮೃತನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಊರಿನ ಭೂತ ಅನ್ನ ಹಾಕುವವರೆಗೆ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ಆ ದಿವಸ ಭೂತಕ್ಕೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ನಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ಎಂದು ಗಾಡಿಗ ಭೂತನಿಗೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶವವನ್ನು ಹುಗಿಯುವಾಗ

ಕುಳಿತ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವರು. ಉಳಿದ ಕಡೆ ಮಲಗಿಸಿ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವರು. ಶವದ ಗುಂಡಿ ಐದು ಅಡಿ ಆಳ ಆರು ಅಡಿ ಉದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಅಗಲವಿರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಸುಡುವಾಗ ಇರುವ ಆಚರಣೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗೀಯ ಮಾಹಿತಿ ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಶವಸಂಸ್ಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಗಳು, ಗರ್ಭಿಣಿಯರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಧವೆಯರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಪದ್ಧತಿಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ಮದುವೆಯಾಗದ ಗಂಡು ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಆ ಹೆಣವನ್ನು ಕಂಬಳಿ ಅಥವಾ ಉಣ್ಣೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಒಂದು ಬಿದರಿನ ಕೋಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯಾದವರು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಎರಡು ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ತಂಡುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಹೆಣವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಅವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅಥವಾ ತಾವೇ ಹೋಗಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವು ಹೆಣ್ಣಿನದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊಸ ಸೀರೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಆರರಿಂದ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಹೂವಿನಹಾರ ಹಾಕಿ ಊದುಬತ್ತಿ ಬೆಳಗುವರು. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆಯುವರು. ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದರೆ ಹೆಣದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹೆಣಕ್ಕೆ ವೀಳ್ಯ ಕೊಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಸೋದರ ಅಥವಾ ತಂದೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಣದ ಗುಂಡಿ ತಯಾರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇಹ ಸುಡುವುದಾದರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ರಾಶಿ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣದ ಬಾಯಿಗೆ ಗಂಜಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನೀರು ಮೊಗೆ ಒಡೆದು ಹೆಣ ಹೂಳಿ ವಾಪಾಸ್ಸು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೆಣವನ್ನು

ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹೂತು, ಹೂವು ಹಾಕಿ ಊದುಬತ್ತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ನೀರು ಮೊಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೂರು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣವನ್ನು ಹೂಳುವಾಗ ಮತ್ತು ಸುಡುವಾಗಲೂ ಇದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು. ಹೂಳುವಾಗ ಹಿರಿಯಮಗ ಮೊದಲು ಒಂದು ಹಿಡಿಮಣ್ಣು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಕಡೆ ವೀಳ್ಯ ಇಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಹಾಕಿ ಊದುಬತ್ತಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಶವಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜಾಗವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸತ್ತವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಅಡುಗೆಯನ್ನು 'ಹುಳಿಕೂಳು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ ಸುಟ್ಟ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಸತ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ, ಒಂದು ಪಾತ್ರೆ ತುಂಬಾ ನೀರು ತುಂಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭಸ್ಮದ ಮೇಲೆ ಸತ್ತವರು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಜನ್ಮದ ಕುರುಹು ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಬೂದಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ.

ಮಾರನೇ ದಿನ ಹಿರಿಯಮಗ ಹೆಣವನ್ನು ಸುಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸುಡಲು ಹೋಗುವ ದಾರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣವನ್ನು ಇಳಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬೂದಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಹೂವಿನ ಗಿಡ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗ ತಲೆ ಮತ್ತು ಗಡ್ಡ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿರ ಸೂತಕ ಒಂಬತ್ತರಿಂದ ಹನ್ನೊಂದು ದಿನವಿರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಶುಚಿಕಾರ್ಯದ ಆಗುವ ತನಕ ಇರುತ್ತದೆ. ಶುಚಿಕಾರ್ಯ ದಿನ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಅಥವಾ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಜಂಗಮರಿಂದ ತಂದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಮಾಂಸದ ಊಟವಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತವರ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸತ್ತ ಹಿರಿಯರೊಡನೆ ಸೇರಿಸುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇದಾಗಿದೆ. ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಡುವಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮಡಕೆಯಿಟ್ಟು ಹೂವು ಇಟ್ಟು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಧೋತಿ ಅಥವಾ ಸೀರೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಂದ ಪೂಜೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ

ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಡಿಕೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಒಂದು ಹರಳೆಣ್ಣೆ ದೀಪ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದಾಗ ಅವೆರಡರ ಬತ್ತಿಗಳ ಜ್ವಾಲೆ ಕೂಡಿದರೆ ಸತ್ತವರ ಆತ್ಮ ಪೂರ್ವಜರೊಡನೆ ಕೂಡಿತು ಎಂದರ್ಥ. ದೀಪ ಕೂಡುವವರೆಗೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮನೆ ಎದುರಿಗೆ ದೀಪ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸತ್ತವರ ಆತ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬರಲಿ ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮ ಒಳಗೆ ಬರುವಾಗ ದೀಪ ಆರಿದರೆ ಬಂತು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಬರದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ಗಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಇದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾದ ಮೇಲೆ ಕೊಯ್ದು ಸಾರು ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಿ ಮೈಸೂರು ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಸಂಪುಟ-೫ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ ೧೯೮೮, ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು ಹೆಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ)ರಲ್ಲಿ ಶವಸಂಸ್ಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಹೂಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವೇ ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಯಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರು ಗುತ್ಯಮ್ಮನ ದಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಶವಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ, ಹೊಲೆಯ ಹೆಣ ಹೂಳಲು ಗುಂಡಿ ತೋಡುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲವೇ ಸುಡಲು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅವನು ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶವಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ದೊಂದಿ ಹಿಡಿದು ಹಸಲರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ ಸುಡುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಅರ್ಧ ದಾರಿ ಇರುವಾಗ ಕೊಡದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಡ ಒಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಲೆಯಿರುವಂತೆ ಶವವನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಶವಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಇಡುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಹಸಲರು ದೊಂದಿಯಿಂದ ಸುತ್ತ ಬೆಂಕಿಯಿಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಹಸಲರು ಒಂದೊಂದು ಸೌದೆ ತುಂಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶವದ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವರು. ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹನ್ನೆರಡನೇ ದಿನ ಬೂದಿ ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಶಿ ಮಾಡಿ ಹಾಲು ಬಿಡುವರು. ಗಿಡ ನೆಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಡೆ ಮಾಡಿ ಸತ್ತವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ನೈವೇದ್ಯ

ಮಾಡುವರು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿ, ತಾವೂ ಕುಡಿದು ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸತ್ತ ಪೂರ್ವಜರ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಳಸಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬೊಟ್ಟು ಇಟ್ಟು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಸತ್ತವರನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಅವರ ದೇಹಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಭೂತ ಸೇರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಗಾಡಿಗ ಅಥವಾ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಅದು ಯಾರ ಪ್ರೇತಾತ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕವಡೆ ಹಾಕಿ ಪ್ರೇತವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವನು. ನಂತರ ಕುರಿ ಅಥವಾ ಕೋಳಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಶಾಂತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಭೂತ ಬಿಟ್ಟಿತು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಗರಿಕ ಸಮುದಾಯವು ಕೂಡ ಆಚರಿಸುವ ಮರಣ ಕಾರ್ಯವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೂ, ಹಸಲರ ಆಚರಣೆಗೂ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಆಚರಣೆಗಳು

ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬಳಲುವ, ಹಸಿವನ್ನೇ ಹೊದ್ದು ಮಲಗಿರುವ ಹಸಲರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೮-೧೦ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿ, ಕಾರ್ತಿಕ(ತುಳಸಿ ಮದುವೆ), ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಏಕಾದಶಿ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಶಿರವಣಿ, ಗಣೇಶ, ಉಗಾದಿ, ಹೋಳಿಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಇದು ೩ ದಿನಗಳ ಹಬ್ಬ. ನರಕ ಚತುರ್ದಶಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಕೂಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೀಪಾವಳಿ ದಿನದಂದು ರಾತ್ರಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಪಂಜು ಹಿಡಿದು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೂ ಹೋಗುವ ಅವರು ಬೆಳಕನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಹೀಗೆ ಬೆಳಕು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟಾಗ ಆಯಾ ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ತಂದ ದೀಪದಿಂದ ಹಸಲರು ಹೋದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ದೀಪ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಪಾಡ್ಯದಂದು ಗೋವುಗಳ ಪೂಜೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಹೀಗೆ ದೀಪಾವಳಿಯಂದು ಬೆಳಕು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿದೆ. ವಾಮನನಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಬಲೀಂದ್ರ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ಹಸಲರು ಸಮಾಜದ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸುವರು. ಇವರದೇ ಆದ ಬುಡಕಟ್ಟು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹವ್ಯಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆಗಿದೆ. ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯಿತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗಾಯಿತರ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆಗಿದೆ. ಹಸಲರು ಹಲವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಪೂಜಿಸುವ ದೈವಗಳು ಚೌಡಿ, ಭೂತ, ಯಕ್ಷಿ, ಮಾಸ್ತಿ, ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ(ಗುತ್ಯಮ್ಮ)ಯ ಭಕ್ತರು, ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದವರು ಕೋಡೂರು ಜೇನುಕಲ್ಲಪ್ಪ, ಕಾರ್ಗಡಿ ಗಣಪತಿ, ಅಲಾಬಿ ದೇವರಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡುವಿನ ಅಂಡೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಶನಿವಾರ, ಸೋಮವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಇಷ್ಟದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಡಿ ಮಡುವಿನ ಅಂಡೆಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪೈಸೆ, ಐವತ್ತು ಪೈಸೆ ಮುಡಿಪು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿವಸ ಮಾಂಸ, ಮೀನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಕ್ಕೋ ಅಥವಾ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೋ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಕೊಲ್ಲೂರು, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ, ಸೋಡಿಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಡಿಪು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಗರ ಮತ್ತು ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಕಡೆಯವರು ಸೋಡಿಗದ್ದೆ ಮಾಸ್ತಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

ಶಿಕಾರಿಪುರ ಹಸಲರು ಕೊಲ್ಲೂರು ಮುಕಾಂಬಿಕೆಯ ಭಕ್ತರು. ಮೂಕಾಂಬಿಕೆಯ ರಾಗಿ ಗುಗ್ಗೋಳಿ ಅಮ್ಮನ ಪೂಜೆ ಹಲಸರು ಸಮುದಾಯದವರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಗುಗ್ಗೋಳಿ ಅಮ್ಮನವರ ಭಕ್ತರು. ಭದ್ರಾವತಿ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೊಡ್ಮನೆ, ಹೂವಿನಮನೆ, ವಂದಾನೆ ಗೊರ್ಲಮನೆ, ಗುಬ್ಬಗೋಡು ಹಸಲರಿಗೆ ಇಟಗಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ರಥೋತ್ಸವ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ. ಆ ದಿವಸ ಸೊರ್ಲು ಮೀನು ಸಾರು, ರೊಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟ ಮಾಡಿ ಇಟಗಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಜೀಳಗಿ ಮಾರ್‍ಯಮ್ಮ ಕೂಡ ಹಸಲರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ. ಶಿರಸಿಯ ಹಸಲರು ಶಿರಸಿ ಮಾರಿಕಾಂಬೆಗೆ ನಡೆಮುಕೊಳ್ಳುವರು. ಸಾಗರದ ಹಸಲರು ಬೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಶಿರವಂತೆಯ ತ್ರಿಪರಾಂತಕೇಶ್ವರನ ರಥೋತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವರು. ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಮಸ್ತ ಹಸಲರಿಗೆ ಸಿಗಂಧೂರು ಚೌಡೇಶ್ವರಿ ಅಧಿದೇವತೆ; ಅವಳ

ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇವರು ಶುಭಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಗೆ ಚೌಡೇಶ್ವರಿ ದೇವಿಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಪಡಿಸಲು, ಕಳ್ಳತನ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲು, ಹಸು ಹಾಲು ಕರೆಯದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಜಾನುವಾರುಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಶೋಧನೆಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಚೌಡೇಶ್ವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊರುವರು. ಬಚ್ಚಗಾರು ಮತ್ತು ಸಾಗರ ಗಣಪತಿ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಆಯಾಯ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಶನೀಶ್ವರ ದೇವರು ಕೆಲವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಗರದ ಸಿಗಂಧೂರು, ಶೆಟ್ಟಿಸರ, ಹೊಸನಗರದ ಮತ್ತೀಮನೆ ಮತ್ತು ಮಡವಿ ಇನ್ನಿತರ ಗ್ರಾಮಗಳ ಹಸಲರು ಏರಿಯಾಗಳಲ್ಲಿ ಶನೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ತಲೆಎತ್ತಿವೆ. ನೂರಾರು ಜನ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುವರು. ಶನೀಶ್ವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುತ್ತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿನನಿತ್ಯ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಕಠಿಣವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಹಿಂದೆ ಹಸಲರಿಗೆ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದ 'ಆರಾಧನಾ' ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಹಸಲರ ಏರಿಯಾಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳಾದ ಚೌಡಮ್ಮ, ಭೂತಪ್ಪ, ಯಕ್ಷಿ, ಶನೀಶ್ವರಗಳಿಗೆ ಗುಡಿ ಗೋಪುರಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿವೆ. ದಿ ಮೈಸೂರು ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಸಂಪುಟ-೫(ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ ೧೯೮೮ ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್, ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ)ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಹಸಲರ ಧರ್ಮ, ಆತ್ಮಗಳು ಪೂಜಿಸುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರಲ್ಲೂ ಸತ್ತ ಪೂರ್ವಜರ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು, ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ಹಾಲುಮರದ(ಬಿಳಿರಸ ಹೊರಡುವ ಮರ) ಕೆಳಗೆ ಪೂರ್ವಜರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವರು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ, ಕೋಳಿ, ಕೊಯ್ದು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಯಾರಾದರೂ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಕಾಯಿಲೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆತ್ಮಗಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಹಾರ ಕೇಳುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಸತ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ನೆನಪಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. 'ಗಾಡಿಗ' ಅವರ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಅವನು ಭೂತ. ಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದರೆ ಗಾಡಿಗ

ಬಂದು ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ದುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವೀರಭದ್ರ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ ಹಾಗೂ ಇತರ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಹಾವುಗಳು ಸತ್ತಿರಲಿ, ಬದುಕಿರಲಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬದುಕಿದ್ದರೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ಯಮ್ಮ ಚೌಡಿ, ಪಂಜುರ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತುಳಸಿಗಿಡಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ' ಆಚರಿಸುವರು. ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಮಠಗಳಿಗೂ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳದಿ ಮಠ, ಬಾಳೆಹಳ್ಳಿ ಮಠ, ತೊಗಸಿ ಮಠಗಳಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ನಾಮಧಾರಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಗುರುಗಳ ಮೇಲೂ ಗೌರವಾದರಗಳು ಇವೆ. ನಾಮಧಾರಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ೨ ರೂ. ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ದಾಸಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಂಗಮರಿಂದ ತೀರ್ಥ ಪಡೆದು ಮೈಲಿಗೆ ಕಳೆಯಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗೀಯ ಮಾಹಿತಿ ೧೯೬೧ರ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೬೧ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಸಲರು ಹಿಂದೂಗಳು, ಮೊದಲು ಅವರು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಹಳಷ್ಟು ಪೀಳಿಗೆಗಳ ನಂತರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಸೊರಬ, ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕುಗಳ ಹಸಲರು ಹಿಂದೂ ದೇವರುಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂ ದೇವರುಗಳಾದ ಈಶ್ವರ, ಪಾರ್ವತಿ, ವಿಷ್ಣು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇವರನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿರೇಕಸವಿಯ(ಸೊರಬ) ಹಸಲರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಲೇಶ್ವರ, ಭೀಮರಾಯ, ಬಸವಣ್ಣ(ಹೊನ್ನತ್ತಿ ನಂದಿ), ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಹುಚ್ಚರಾಯಸ್ವಾಮಿ, ವೀರಭದ್ರ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಗುತ್ಯಮ್ಮ, ಕರಿಯಮ್ಮ, ಗುಡ್ನಾಪುರದ ಬಂಗಾರೇಶ್ವರ, ವೀರಮುತ್ಯಮ್ಮ ಅಲ್ಲದೆ ಚೌಡಮ್ಮ, ಭೂತಪ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಮೂಡಿಗೆರೆ ತುಳು ಹಸಲರು ಕುಲದೈವವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುದ್ದ ಹಾಗೂ ಕಲಾಲರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಗುಳಿಗ, ಹಾಲಸಿನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳ. ಮತ್ತೂರಿನ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಕುಂದಾಪುರದ ಮಾರಣಕಟ್ಟೆ ದೇವರು ಇವರು ದೈವಗಳು. ಕಲ್ಲುನಾಗರ, ತುಳಸಿ ಪೂಜೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಯುಗಾದಿ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ಗೌರಿಹಬ್ಬ, ಮಹಾಲಯ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಇವು ಇತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಬ್ಬಗಳು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಷಷ್ಠಿ ದಿನ ನಾಡದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಗಾಡಿಗನನ್ನು ಕರೆಸುವುದು ರೂಢಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಾಯಿತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಎರಡು: ೧. ಹೇರಗಳ್ಳಿಮಠ: ಇದು ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಆವಿನಹಳ್ಳಿ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದರ ಗುರುಗಳು ತಾತಾಚಾರ್ಯರು. ೨. ತರಳಿ ಮಠ. ಇಲ್ಲಿಯ ಗುರುಗಳು ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಆದರೆ ಹೇರಗಳ್ಳಿಮಠ ಹಿರೇಭಾಸ್ಕರ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಳುಗಡೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ಅದರ ಅವಶೇಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಸಲರಿಗೆ ಈ ಮಠಗಳು ಪವಿತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಸಲರ ಸಮಾಜ ಈ ಎರಡು ಮಠಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ತರಳಿಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಠ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಠ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಈಗ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮರಳಿ ಬಂದು ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗಿದ್ದ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಹಸಲರನ್ನು ಪುನರ್‌ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆದ್ರೆಮಳೆ ಹಬ್ಬ (ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ಹಬ್ಬ)

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸನಗರ ಮತ್ತು ಸಾಗರ ತಾಲೂಕು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಹಸಲರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ನೀರನ್ನು ಅಡುಗೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಹಬ್ಬದ ವಿಶೇಷತೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಮಳೆ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಅಡುಗೆ ತಯಾರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಂದಿಗೂ ಮಾತನಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯನ್ನು ಸಗಣಿಯಿಂದ ಸಾರಿಸಿ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿ ಸಗಣಿಯ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೊಸ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು(ಸೌದೆ) ಬಳಸಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾನುವಾರ ಅಥವಾ ಮಂಗಳವಾರಗಳಂದು ದಿನ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತ ಜೀವಪೋಷಕ ಮಳೆ ನೀರಿನ ಬಗೆಗೆ ಹಸಲರಿಗಿರುವ ಆಸ್ಥೆ, ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಈ ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆ ಹಬ್ಬ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂಲತಃ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು, ಸಹಜ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು

ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುವುದನ್ನು ಈ ಹಬ್ಬ ಅನಾವರಣ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಗೌರಿಹಬ್ಬ

ಗೌರಿಹಬ್ಬವನ್ನು ಹೊಸನಗರ ಮತ್ತು ಸಾಗರ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಾವಿ ಅಥವಾ ಹೊಳೆದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ, ಅಗರಬತ್ತಿ, ಅರಿಶಿಣ – ಕುಂಕುಮ, ಎಲೆ – ಅಡಿಕೆ, ಮಾವಿನಎಲೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ಬಾಳೆಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಈನಕ್ಕೆ(ಸಗಣಿ ಗಣಪ)ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಾಳೆಎಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಟ್ಟು ಹಿರಿಯ ಮುತ್ತೈದೆಯ ತಾಳಿಸರ ಹಾಕಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟ ಬಾಳೆದೆಲೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಹೂವು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ದುಡ್ಡನ್ನು(ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಾಣ್ಯ) ಬಾಳೆಎಲೆ ಸಹಿತ ನೀರಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾಳೆದೆಲೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಕಳಸವನ್ನು ಮನೆಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ.

ಮನೆಯೊಳಗಡೆ ತಂದಂಥ ಕಳಸವನ್ನು ಮಣೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಅದರ ಮುಂದೆ ಮೊರವನ್ನಿರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಎಡೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೌರಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಕರಿದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಹೊಳೆಯಿಂದ ತಂದ ಕಳಸದ ನೀರು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಉರಿಸಿರುವ ದೀಪ ಆರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಹಾಡು ಹಾಡುತ್ತ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಎಡೆ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಳಸದ ನೀರನ್ನು ಹೊಳೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿರಿಸಿದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಳಸದ ನೀರನ್ನು ಹೊಳೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿದ ನಂತರ ಬೇರೆ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಹೊಳೆದಂಡೆಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕಳಸಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಹೂ ಹಾಕಿ ಪೂಜಿಸಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಮಣೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಡಿಕೆ ಅಥವಾ ತೆಂಗಿನಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿವೆ

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಗೌರಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ. ಮಂಟಪ ರಚನೆಯಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರ ರೂಢಿ - ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ' ಆಚರಿಸಿದರೆ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ಮಹಾಲಯ ಅಮವಾಸ್ಯೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಹಿರಿಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅನಂತರ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಹಿರಿಯರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಸಹಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಅಮಲು ಪದಾರ್ಥ, ಬೀಡಿ, ಎಲೆಅಡಿಕೆ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಕಾಫಿ, ಟೀ ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಧೂಪ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಎಡೆಯನ್ನು ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಎಡೆಯನ್ನು ಕಾಗೆ ತಿಂದರೆ ಗತಿಸಿದವರು ತಿಂದರು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಸಾಗರ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಂದು ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಶುಚಿಗೊಳಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಅಂದು ಊರಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕೋಳಿ-ಕುರಿಗಳನ್ನು ಆಯರವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಭತ್ತ ತರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯರ ದಿನ ಗತಿಸಿದವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ತಿಂಡಿ-ತಿನಿಸುಗಳಾದ ರೊಟ್ಟಿ, ಕಡುಬು, ದೋಸೆ, ಕೋಳಿ, ಕುರಿ, ಮೀನು ಕಜ್ಜಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಡೆಯಿಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಒಂದು ಎಡೆ ಅಂದರೆ ಜೋಡಿ ಬಾಳೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ಹಿಂದಿನ ಬೂರೆ ದಿನದ ಒಲೆಯ ಬೂದಿಯನ್ನು ಮಡಿಕೆ(ಮಗೆ)ಯಲ್ಲಿ

ಶೇಖರಿಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬೂದಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬದಂದು ತೆಗೆದು ಮನೆ ಸುತ್ತ, ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗಿನಮರ, ಗೊಬ್ಬರ ಗುಂಡಿ ಮತ್ತು ಹುಲ್ಲಿನ ಬಣವೆಯ ಸುತ್ತ ಗೆರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬದಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹುಳಿದೋಸೆ(ಉದ್ದಿನ ದೋಸೆ) ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪಾಯಿಸ, ಅನ್ನಸಾರು ಇನ್ನಿತರೆ ತಿಂಡಿ – ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭತ್ತದ ಬಣವೆ(ಗೋಣಬೆ)ಗೆ ಕುಂಕುಮ – ಅರಿಶಿಣ ಹಚ್ಚಿ, ಹಾಲೆರೆದು, ಹೂ ಏರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಎಡೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಧೂಪ ಹಾಕಿ, ಕಾಯಿ ಒಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಡೆಯನ್ನು ಗೋಣಬೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಗಿಸಿ, ನಂತರ ಮನೆದೇವರಿಗೆ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಒಂದು ಎಡೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಾಗೆಗೆ ಇಟ್ಟು ಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ.

ಮಕರಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನದಂದು ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆಗೆ ಶೇಡಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ದು ಸಿಂಗಾರಕೊನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ದೋಸೆ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ. ಅಂದು ಹಸಲರು ಮನೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತುಳಸಿ ಪೂಜೆ

ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಗೆ ಕಬ್ಬು ಮತ್ತು ಮಾವಿನ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಸಾಲಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಯವರೆಗೂ ಪೂಜೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಲಕ್ಕಿ, ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಎಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನಿಗೂ ಕಾಯಿಕಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಟಾಕಿ, ಸಿಡಿಮದ್ದನ್ನು ಸಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿ ದಿನದಿಂದ ಆಕಾಶ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ದೀಪ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ.

ಗಣೇಶ ಹಬ್ಬ

ಗಣೇಶ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಇತರ ಹಬ್ಬಗಳಂತೆ ಬಹು ಜನರು ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗಣೇಶನ ಹಬ್ಬ ಇವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗಣಪತಿ ಹಬ್ಬದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿವಸ ಒಡೆಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಗಣಪತಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಚೌತಿ ಹಬ್ಬದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹಸಲರು ಒಡೆಯರ ಕೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯ, ವಡೆ ಮುಂತಾದ ಹಬ್ಬದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅನಿಷ್ಠ ಪದ್ಧತಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ.

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬ

ರಾಜ್ಯದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲೂ ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಂಜೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿರುವ ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾರೆಯಿಂದ ಗದ್ದೆ ಅಂಚನ್ನು(ಬದುವನ್ನು) ಕೆತ್ತಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿ ಸಗಣಿ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಬಾಳೆಕಂಬ, ಕಬ್ಬು ನೆಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಹಲಸು ಮತ್ತು ಮಾವಿನ ಎಲೆಗಳ ತೋರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹೂಗಳ ಮಾಲೆಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಜೆ ಊಟದ ನಂತರ ಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಭೂಮಿ ಬಯಕೆಯ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರಿಸದೇ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಅಂದು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಂಥ ಭತ್ತವೆಲ್ಲ 'ಪೆಟ್ಟು'(ಜೊಳ್ಳು) ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟೆ ಕಡುಬು, ನೂರ ಒಂದು ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯ(ನೂರಾ ಒಂದು ಸೊಪ್ಪಿನ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ), ಅಚ್ಚಅಂಬಲಿ, ಅಲಂಬಲಿ ಇನ್ನಿತರ ವಿಶೇಷ ಅಡುಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಶುಚೀಭೂತರಾಗಿ ಮೊರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾಳೆದೆಲೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಬಡಿಸಿ ಎಡೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣು-ಕಾಯಿ, ಅಗರಬತ್ತಿ, ಕರ್ಪೂರ, ಎಲೆಅಡಿಕೆ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಬಳೆಬಿಚ್ಚಾಲೆ, ಭೂಮಿದಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಗದ್ದೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಸಿ ಹತ್ತಿರವಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಗಣಪತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅರಿಶಿಣ - ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲೆರೆದು ಸಸಿಗಳಿಗೆ ಬಳೆ ಬಿಚ್ಚಾಲೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಹಿರಿಯರ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಸರ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಅಗರಬತ್ತಿ ಬೆಳಗಿ ಎಡೆ ಇಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿದಾರವನ್ನು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರ ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ನೂರೊಂದು ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಎಡೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮನೆ ದೇವರಿಗೆ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ನಂತರ ಊಟ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಎಲ್ಲ ಪರಿಕರಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂಥವುಗಳೇ ಆಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುವ ಪರಿಯನ್ನು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತಿ, ಬೆಳೆ - ನೆಲೆ ಸಹಜ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಹಸಲರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಗೌರವ ನೀಡುವುದು ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ

ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೂರೆ ಹಬ್ಬ, ದೀಪಾವಳಿ ಮತ್ತು ವರಸ್ತೊಡಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿ ದೀಪಾವಳಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೂರೆ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ ಅಥವಾ ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡ, ಚಿಕ್ಕದಾದ ಎರಡು ಮಗೆ(ಮಡಿಕೆ)ಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಪೂಜಿಸಿ ತರುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಗೆಲ್ಲ ಸುಣ್ಣ, ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣು - ಕಾಯಿ, ಹೂವು, ಅರಿಶಿಣ - ಕುಂಕುಮ, ಅಗರಬತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೈವಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಕೋಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕೋಳಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅರಿಶಿಣ ಕಡುಬು ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಮೊದಲು ಮನೆದೇವರಿಗೆ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೊಸನಗರ ಪ್ರದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ದೀಪಾವಳಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ

ದೀಪಾವಳಿಯ ಅಮವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ಹಸು-ಕರುಗಳಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ಹಸುಗಳು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಕಪ್ಪು ಜಕೊಳಿ ಮಾಡಿ ಹಸುಗಳು ಬರುವ ದಾರಿಗೆ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಗಿಲ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಒನಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಹಸುಕರುಗಳು ದಾಟಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಹಸುಕರುಗಳಿಗೆ ನೆನೆಸಿದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ಚೆಂಡು ಹೂವು ಮತ್ತು ಉಗಣಿ ಕಾಯಿ(ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಒಂದು ಜಾತಿ ಕಾಯಿ)ಯನ್ನು ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಹಾರ ಮಾಡಿ ಹಸುಕರುಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದೆ. ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿರುವ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಸಲರು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿ ದೃಷ್ಟಿ

ತೆಗೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಾಡಿನೆಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ.

ಗೋಪೂಜೆ

ನಾಡಿನ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದೂ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದ ಹಬ್ಬ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರಿಗೂ ದೀಪಾವಳಿ ಸಂಭ್ರಮ-ಸಡಗರದ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ. ದೀಪಾಳಿಯಂದು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಗ ಎದ್ದು ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುಚಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಗಣಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾರಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿ ಹಲಸು - ಮಾವಿನ ಎಲೆಗಳ ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ಶೃಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಜೇಡಿ ಮತ್ತು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಸಿದ್ದೆ (ಅಕ್ಕಿಯ ಅಳತೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆ)ಯಿಂದ ಅಚ್ಚು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಜಾನುವಾರುಗಳ ಕೋಡುಗಳಿಗೂ ಈ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ.

ಹಿಂಗಾರ, ಹಸಿಅಡಿಕೆ, ಎಲೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಪಚ್ಚೆತೆನೆ ಹಿತ್ತಲ ಸೊಪ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಗರಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಮಾಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ನೀರು, ಅರಿಶಿಣ-ಕುಂಕುಮ, ಹೂವು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಅಗರಬತ್ತಿ, ಕರ್ಪೂರ ನೆನೆಸಿದ ಅಕ್ಕಿ-ಬೆಲ್ಲ, ಚೆಂಡು ಹೂವು ಹಾಗೂ ಉಗಣೆ ಕಾಯಿಯ ಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಸು-ಕರು-ಎತ್ತುಗಳ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಅರಿಶಿಣ-ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ಸಗಣಿಯ ಗಣಪತಿಗೂ ಹಚ್ಚಿ ಹಾಲೆರೆದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚೆಂಡು ಹೂ ಮತ್ತು ಉಗಣೆ ಕಾಯಿಯ ಹಾರ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೆನೆಸಿದ ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಸು-ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಬಳ್ಳಿಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಹಸುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಪಟಾಕಿ ಮತ್ತು ಜಾಗಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹಸುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಕರಕಲು ಹೂಡುವ(ಇಡುವ) ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕರಕಲು ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಳೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ತಟ್ಟೆ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೆಗಣಿ ಇಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಉಗಣೆ ಕಾಯಿ, ಅಡಿಕೆ, ಚೆಂಡು ಹೂ, ಪಚ್ಚೆತೆನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇಡುವಂಥದ್ದು.

ಬಲೀಂದ್ರ ಪೂಜೆ

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಡುಗೋಲು(ಕತ್ತಿ) ಕೊಡಲಿ, ಹಾರ, ನೇಗಿಲು, ಜೀಸುವ ಕಲ್ಲು, ಮೊರ, ಸಣ್ಣಿ, ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಕತ್ತಿ ಮಣೆ, ಗೆರಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಜೇಡಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ ಪಟ್ಟೆ(ಗೆರೆ) ಎಳೆದು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಬಲೀಂದ್ರನ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ಚೆಂಡು ಹೂವಿನ ಮತ್ತು ಉಗಣೆ ಹಾರದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಮಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆ ನೀರು ಇಟ್ಟು ಕಳಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಂಗೋಲಿ ಇಟ್ಟು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಒಡೆದು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಾಗರಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅಡಿಕೆ ಮರ, ತೆಂಗಿನ ಮರ, ವಿದ್ಯುತ್ ಕಂಬ, ಬಾವಿ, ರೋಣ್‌ಗಲ್ (ಭತ್ತ ಹೊಡೆಯುವ ಕಲ್ಲು) ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸಿಹಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ, ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಕಣ, ಬಾವಿ, ಬಾಗಿಲು ಇನ್ನಿತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಮನೆಯವರ ಜೊತೆ ನೆರೆದ ನೆಂಟಸ್ಥರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೇಯಲು ಹೋದ ಎತ್ತು-ಹಸುಗಳು ಸಂಜೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೆಂಪು ಓಕುಳಿ ಮಾಡಿ ನೀವಾಳಿಸಿ ಅವುಗಳು ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಆದ ದೃಷ್ಟಿದೋಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೇ ದಿನವನ್ನು ಕರಿದಿನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ವರಸ್ತೊಡಿಕೆ

ವರಸ್ತೊಡಿಕೆ ದಿನದಂದು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮನೆದೇವರ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಡಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ ದೇವರ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಕಲ್ಲನ್ನು ತೊಳೆದು ಸಿಂಗರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿ ಹೂ, ಹಣ್ಣು, ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ, ಹಾಲು-ತುಪ್ಪ, ಹಿಂಗಾರ, ಗಣಪತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇದೆ. ವರಸ್ತೊಡಿಕೆ ದಿನದಂದು ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿ -ತಿನಿಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಲೀಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಕಣಗಳಿಗೆ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಸಂಭ್ರಮದ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು

ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವಂಥದ್ದು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪರಿಕರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಂಥ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವುದು.

ಬಲೀಂದ್ರನ ದೀಪ

ಈ ದೀಪವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಒಂದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತಕವಿರಬಾರದೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ದೀಪಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹಾಕಬೇಕು. ಖರ್ಚು ಭರಿಸಲು ಆಗದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಇತರರು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ದೀಪಾವಳಿಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಊರಿನ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸ ಕದಿರು (ಭತ್ತ) ತಂದು ಮನೆದೇವರು, ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಡುಹಬ್ಬ

ಹಾಡುಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸಲರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಹಬ್ಬವನ್ನು ಅಂಟಿಕೆ ಪಂಟಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಹೊಸನಗರ-ಸಾಗರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಾಡುಹಬ್ಬ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬೂರೆದೀಪ ಮತ್ತು ಬಲೀಂದ್ರನ ದೀಪ; ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಬೂರೆದೀಪವನ್ನು ಉರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಬೂರೆದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆ ದೀಪ ಆರುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನೆಯವರು ಈ ಬೂರೆದೀಪವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಕೊನೆಯ ಐದನೇ ದಿನ ವರಸ್ತೊಡಿಕೆ ದಿನ ದೀಪದೊಂದಿಗೆ ಹಾಡು ಹಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೂರೆ ಮತ್ತು ಬಲೀಂದ್ರ ದೀಪ ಕಟ್ಟುವ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದ್ದರೂ ಕಳುಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಲೀಂದ್ರನ ಹಾಡು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿದೆ.

ಬಲೀಂದ್ರನ ದೀಪ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಸಲರು ಹಿರಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರನ ದೀಪ ಕಟ್ಟುವುದು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಧತಿ. ಒಂದುವೇಳೆ ಹಿರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತಕ

ವುಂಟಾದರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆಯಿಂದ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಊರಿನ ದೈವ-ದೇವರುಗಳ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಹಣತೆ ಅಥವಾ ಕಂಚಿನ ದೀಪವನ್ನು ಮೊದಲು ಉರಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಕಾಲನಿಯ ಯಜಮಾನನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಧಿಮ್ಮಿಸಾಲೇ ದಿರಣ್ಣಾ, ದನಿಯೆದ್ದು ಬರಲೋ ॥ಧಿಮ್ಮಿ ಸಾಲೇ॥ ಎಂದು ತಂಡದ ನಾಯಕ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹಿಮ್ಮೇಳದವರು ದನಿಗೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದವರ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಗೂ ದೀಪ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದೀಪ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಡು, ಬಲೀಂದ್ರನ ಹಾಡು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೀಪ ಹಿಡಿದು ರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳ, ಹೊಳೆ, ಗುಡ್ಡ ದಾಟಿಕೊಂಡು ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ, ಮಳೆ ಬಂದಾಗ ದೀಪ ಆರದಂತೆ ಹಾಳೆ, ತಡಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಕೆ ಮರದ ದಬ್ಬೆಗಳಿಂದ ದೀವಟಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೀಪ ಆರಿಹೋದರೂ ಈ ದೀವಟಿಗೆಯಿಂದ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ದೀಪ ಆರದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ದೀಪ ಆರಿದರೆ ಆ ವರ್ಷ ಊರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೇಡು (ಸಾವು, ನೋವು) ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ.

ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಹಸಲರು ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬ ಹಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯವರು ಅಕ್ಕಿ, ದುಡ್ಡು, ಕಾಯಿ ಮತ್ತು ಸಿಹಿತಿಂಡಿ(ಕಜ್ಜಾಯ)ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹಬ್ಬ ಹಾಡಲು ಹೋದ ತಂಡದವರು ಮನೆಯವರು ಕೊಡುವ ಸಿಹಿತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸದೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹಂಚಿ ತಿನ್ನುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ದೀಪವನ್ನು ಕೇರಿಯ ಯಜಮಾನನ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವ ಎಣ್ಣೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿ ದೀಪ ಆರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ರಾತ್ರಿ ಯಜಮಾನನ ಮನೆಯ ದೇವರ ದೀಪದಿಂದ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಹಣವನ್ನು ದೀಪ ಕಳುಹಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದೇ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ದೀಪ ಕಳುಹಿಸುವ ದಿನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಡುಬು, ದೋಸೆ, ರೊಟ್ಟಿ, ಕಜ್ಜಾಯ, ಕೋಳಿ, ಕುರಿ, ಮೀನು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬ ಹಾಡು ಮುಗಿದ ದಿನದಿಂದ ದೀಪ

ಕಳುಹಿಸುವ ದಿನದವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ.

ದೀಪ ಕಳುಹಿಸುವ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಹಾಲೇಮರ, ಅತ್ತಿ, ಆಲ, ಹಲಸಿನ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಸಿಹಿ ಮತ್ತು ಮಾಂಸದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ದೀಪದ ಎದುರಿಗೆ ಎಡೆಯಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರ ಹಾಡು

ಹಸಲರು ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಜಾನಪದೀಯ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಿಂಗಿ ಪದ್ಯ, ಅಂಟಿಕೆ ಪಂಟಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯ ದೀಪವನ್ನು ಊರಿನ ಮತ್ತು ನೆರೆ ಊರಿನ ಮನೆಗಳಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉದ್ದೇಶ. ಒಂದು ಊರಿನ ಜನ ಕನಿಷ್ಠ ೮-೧೦ ಮಂದಿಯ ಒಂದು ತಂಡವಾಗಿ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಜನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಒಂದು ಊರಿಗೆ ಒಂದೇ ತಂಡ ದೇವರ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಬೇಕೆಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ದೀಪಾವಳಿಯ ದಿನ ಸಂಜೆ ಹಾಡು ಹೇಳುವ ತಂಡದವರು ಸೇರಿ ಊರಿನ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ, ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ದೀಪದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ದೇವರ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಒಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ದೀಪ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ದೀಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೇ ಅದೇ ದೀಪಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಆ ದೀಪವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕಟ್ಟಳೆ. ನಂತರ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದ ದಿನದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಸಂಜೆ ಕತ್ತಲಾದ ನಂತರ ಹಬ್ಬ ಹಾಡುವ ಜನರ ತಂಡ ಊರಿನ ಪ್ರತಿ ಮನೆಮನೆಗೂ ತೆರಳಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹುಯ್ಯೋ ಹುಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರು "ಬಲ್ಲಾಳ ಬಲಿವೇಂದ್ರ ಬಲವಿದ್ದು ಬರುವಾಗ ಕಲ್ಲೊಳಗೆ ಮಳೆಯೇ ಕರೆದಾವೋ"

ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಹಿಂದಿನ ಹಾಡುಗಾರರು" ಬರಲೇಳು ಬಲೀನ್ದ್ರನು ರಾಜಾ ಬಂದನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕೆ ತಾ" ಎಂದು ಆ ಹಾಡಿನ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಧ್ವನಿಗೂಡಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಒಡೆಯರ ಮನೆಗೆ ದೀಪ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆದು ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಪುನ: ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರ ಆ ದಿನದಂದು ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ

ಅಂಟಗ-ಪಂಟಿಗೆಯು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ತಾಲೂಕಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಕಲೆ. ಆವಂಟಿಗ್ಯೊ-ಪಂವಟಿಗ್ಯೊ, ಅಡೀಪಿಡೀ, ಅಂಟಿ-ಸುಂಟಿ, ಅವಟಿಗೊ-ಪವಟಿಗೊ, ಔಂಟಗ್ಯೋ-ಸುಂಟಿಗ್ಯೋ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಸಲರು ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಗೆಯ ಕುರಿತು ಗೋಜಲುಗಳಿಲ್ಲ, 'ಅಂಟಿಸುವುದೇ ಅಂಟಿಗೆ' ಎನ್ನುವರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆ ಪದವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಂಟಿಗೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಗೊಂದಲವಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮಿಳಿನ ಪಂಟಿಗೈ ಪದ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಟಿಗೈ ಪದಕ್ಕಿರುವ ಹಬ್ಬ ಎನ್ನುವರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆಯನ್ನು ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ ಎಂಬ ಮೂಲಾರ್ಥವಿರಬಹುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪಂಟಮ್ ಎಂಬ ಪದ ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಮಲಯಾಳದಲ್ಲಿ ಅದರರ್ಥ ದೀಪ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಪಂಟ್ಯೆ ಅದುವೇ ಕನ್ನಡದ ಪಂಟಿಗೆ. ಹಾಗಾಗುವುದರಿಂದ ಪಂಟಿಗ್ಯೆ ಪದದಿಂದ ಪಂಟಿಗೆಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಪಂಟಮ್, ಪಂಟಯ್ಯ ಮೂಲದಿಂದ ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ದೀಪ ಅಂಟಿಸುವುದು, ಜ್ಯೋತಿ ಅಂಟಿಸುವುದು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಆಚರಣೆ ಕೂಡ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೊಂದಲವಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಚೀನತೆ

ರನ್ನನ ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿ ಸುಂಟಿಗೆ ಪದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪದಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ ಇರಬಹುದಾದ ಸಂಬಂಧದ ಬಗೆಗೆ

ಹಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಡ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ವರ್ಷ ತೊಡಕಿನವರೆಗೆ ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ದೀಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪೈಕಿ ಮನೆಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅವರ ಮನೆಯ ದೀಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೀಪದಿಂದ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಜನರಿಗೆ ದೀಪಾವಳಿ ಬೆಳಕಿನ ಹಬ್ಬ. ಅವರ ಪಾಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬ. ಮೊದಲ ದಿನ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಮೀಯುವ ಹಂಡೆ-ಹರವಿಗಳಿಗೆ ಜೋಡಿ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಸಾರಣೆ, ಜೊತೆಗೆ ಬೂರೆಕಳವು ಆಚರಣೆ-ಅಂದರೆ ಆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿ ಉಂಟು. ಅಂದು ಕದ್ದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಾಳಬಾರದು. ಒಂದುಪಕ್ಷ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದರೆ ಅಪಶಕುನದ ಸೂಚನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆಕರು ನಾಪತ್ತೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ಮೀಯುವ ಹಂಡೆಗೆ ಸಗಣಿ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಬೆರೆಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ, ಹಣ್ಣು ಹೂವುಗಳು ಸೂರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಬೂರೆಯ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗುತ್ತವೆ. ಹಬ್ಬದ ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಬಲಿಪಾಡ್ಯ. ಊರಿನವರಿಗೆ ಇದು ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಅಂದು ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳ ಪೈರನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಊರಿನ ದೇವರಿಗೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಕದರು ಹಾಕುವುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿ ಕತ್ತಲು ಆವರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲು ದೀಪಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತವೆ. ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಣತೆಗಳು ಸಾಲುಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಮನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಇರುವ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಗೂಡುದೀಪ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಉತ್ಸಾಹಿ ಯುವಕರು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲೋ, ಜಟ್ಟಿಗ ಬನದಲ್ಲೋ, ಮನೆಯ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆಯೋ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪದಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಜ್ಯೋತಿ ಹಚ್ಚುವ ಪದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಜ್ಯೋತಿ ಸತ್ಯದಿಂದ ಆಯಾದಿಂದ, ಒಪ್ಪದಿಂದ ಉರಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಅವರು ಹಣತೆಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಮಣ್ಣಲಿ ಹುಟ್ಟೋಳೆ ಮಣ್ಣಲಿ ಬೆಳಯೋಳೆ
ಮಣ್ಣಲಿ ಕಣ್ಣಾ ಬಿಡುವೋಳೆ. . . . ಜಗಜ್ಯೋತಿ
ಸತ್ಯದಿಂದುರಿಯೋ ನಮಗಾಗಿ"

ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿದ ತಂಡದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮೇಳದ ಮುಖಂಡತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂಮ್ಮೇಳ ಮತ್ತು ಹಿಮ್ಮೇಳದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಹಾಡುಗಾರರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡುಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಜ್ಯೋತಿ ಹಿಡಿಯುವವರು ದೀವಟಿಗೆ ಹೊರುವವರು ಸಂಭಾವನೆಯವರು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳ ದಾರಿ ಬಲ್ಲವರು, ತರುಣರು ವಯಸ್ಸಾದವರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮೇಳ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಳವು ಊರಿಂದ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ದೀಪಾ ದೀಪೋಳ್ಗೆ ಎಂದು ಕೂಗುವುದು ವಾಡಿಕೆ.

ಈ ಕೂಗು ಮೇಳ ಊರು ಬಿಡುವ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯು ಹೌದು. ಹೀಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಜ್ಯೋತಿ ಹಿಡಿದಿರುವವನು ಮೈಯಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡ ಜ್ಯೋತಿಯು ನಂದಿ ಹೋಗಬಾರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆ ಅಥವಾ ಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನು ಅಡ್ಡಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಜ್ಯೋತಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾರದಾದರೂ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಂದಿ ಹೋದರೆ ಅಪಶಕುನ; ಆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಕೇಡು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಮೇಳದ ಎರಡು ಗುಂಪಿನ ಜ್ಯೋತಿಗಳು ಎದುರಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ದೀಪದೀಪೋಳ್ಗೆ ಎಂದು ಕೂಗುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೊಂದು ಮೇಳದವರಿಗೆ ಬರುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಆಯಾಯ ಊರಿಗೆ ದೀಪದ ತಂಡ ಬರುತ್ತಿರುವುದರ ಸೂಚನೆ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಎರಡು ಮೇಳದವರು ಎದುರಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಂಡವು ತೊರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ತಂಡವು ಮುಂದೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸಾಗುವುದುಂಟು; ಊರು ಕಂಡೊಡನೆ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ಧೂಪಾನೆ ಹಾಕಿದ್ದು, ದೀವಳಿಗೆ ಎಂದು ಹೊರಟಿದ್ದು ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವವರು. ಮನೆಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಇಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ತಂಡದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜನರು ದೀಪಾ ದೀಪೋಳ್ಗೆ ಎನ್ನುವರು. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದಿಮ್ಮಿ ಸಾಲೆನ್ನಿರೊ ಎಂದು ಕೂಗಿದರೆ ಉಳಿದವರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ದಿಮ್ಸಾಲೇ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾರೆ(ದೀಪಾ ದೀಪೋಳ್ಗೆ ಎಂಬ ಕೂಗಿಗೆ ಜೋಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹೋಳಿಗೆ ಎಂದು ಹಾರ್ವರಮನೆ ಹೋಳ್ಗೆ ಎಂದು ಹುಡುಗರು ಚೇಷ್ಟೆಗಾಗಿ ಕೂಗುವುದುಂಟು.). ಇದು ಮೇಳದ ಆಗಮನದ ಸೂಚನೆ ಇದಕ್ಕೆ ದಿಪ್ಪಡು ಎನ್ನುವರು ದಿಪ್ಪಡು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ

ಪದವು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಂಡದವರು ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ದೀಪವನ್ನು ಇರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ -

"ಬಾಗಿಲು ಬಾಗಿಲು ಚಂದ
ಬಾಗಿಲ ನಿಲವೆ ಚಂದ
ಬಾಗಿಲ ಮೇಲೇನಾ ಬರುದಾರೆ ಸುವ್ವಿ ॥
ಬಾಗಿಲ ಮೇಲೇನೆ ಬರುದಾರೆ ಸಿರಿಕಾಣ
ಕೊಟ್ಟು ಪಾಲುಣ್ಣುವ ಗಿಳಿಹಿಂಡು ಸುವ್ವಿ ॥
ಕದಕ್ಕಿಂತ ಕದಾ ಚಂದ
ಈ ಮನಯ ಕದವೇ ಚಂದ
ಕದದ ಮೇಲೇನಾ ಬರುದಾರ ಸುವ್ವಿ
ಕದದ ಮೇಲೇನ ಬರುದಾರೆ ಸಾಲಾಗಿ
ಕಿವಿಯೆತ್ತಿ ನಿಂತ ಮಿಕ ಹಿಂಡು ಸುವ್ವಿ"

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯವರು ಎದ್ದು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೀಪಧಾರಿಗಳು ಮನೆಯ ಜಗುಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ದೀಪವನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮನೆಯವರು ಇವರ ದೀಪದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಲೀಂದ್ರನ ಕಂಬದ ಮೇಲೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಆನಂತರ ಕಲಾವಿದರು ಅನೇಕ ಕಥಾನಕ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಕಲಾವಿದರು ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬ ಹಾಡುವ ಪದಗಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸೊರಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳಿ ಪದ್ಯಗಳು, ಬಿಂಗಿ ಪದ್ಯಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಅವರ ಜಾತಿಗಿಂತ ಮೇಲೂ ಜಾತಿಯವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಸಲರು ಹರಿಜನರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ನಿಷೇಧ. ಆದರೆ ಹಸಲರು ತಮಗಿಂತ ಉತ್ತಮರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವ ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಮಡಿವಾಳರು ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಗಳವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕಲಾವಿದರು

ಕಚ್ಚೆ ಪಂಚೆ, ಜುಬ್ಬ ಅಥವಾ ಅಂಗಿ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವರು ಕೋಟು ಧರಿಸಿ ಮೇಲೊಂದು ಶಲ್ಯ ಇಲ್ಲವೇ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಲೆಗೆ ಪೇಟ ಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಿಮ್ಮೇಳದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಉದ್ದ ದೊಣ್ಣೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ತಂಡದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮಾತ್ರ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ದೊಡ್ಡದಾದ ಹಿಡಿಕೆಯುಳ್ಳ ಕಂಚಿನ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ದೀಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೀಪಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಮೊಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿ ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆಯಾಯ ಗ್ರಾಮದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ೧೦ ರಿಂದ ೫೦ ಮಂದಿ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದುಂಟು.

ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಬೆಳಗಾದ ಕೂಡಲೇ ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಕತ್ತದ ಹಗ್ಗದ ಬತ್ತಿಗೆ ದೀಪದಿಂದ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ದೇವರ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಕತ್ತದ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಪುನಃ ರಾತ್ರಿ ಹೊರಡುವಾಗ ದೀಪದಿಂದ ಮತ್ತೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಟ ದಂಡು ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಊರೂರು ಸುತ್ತಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಪ್ರತಿ ರಾತ್ರಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಬರುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರವೂ ಆಗಬಹುದು. ದೀಪಾವಳಿ ನಂತರ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ದಿನವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಊರಿನ ದೊಡ್ಡ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲ ದೇವರಿಗೂ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಮಾಡಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಡುಗೆ ತಯಾರಿಸಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಜಟ್ಟಿಗಾ ದೇವರ ಬನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೀಪವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಆ ದೀಪ ತರುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ.

*** ಅಂಟಿಗೆ-ಪಂಟಿಗೆ ತಂಡದವರು ಅನುಸರಿಸುವ ನಿಯಮಗಳು**

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಾವಳಿ ಪಾಡ್ಯದಿಂದ ವರ್ಷ ತೊಡಕಿನವರಿಗೆ ಈ ದೀಪವನ್ನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಆರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದೀಪ ನಂದಬಾರದು. ಈ ದೀಪ ಆರಿದರೆ ತಂಡದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಕೇಡುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ಕಲಾವಿದರು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಮನೆಯವರು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು

ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಕೇಡುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ದೀಪ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವವನು ಚಪ್ಪಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ದೀಪ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಸೂತಕವಿದ್ದವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಂಡದವರಲ್ಲಿ ಸೂತಕ, ಮುಟ್ಟು ಮೈಲಿಗೆ ಇದ್ದವರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತಕ ಮೈಲಿಗೆಯಾದರೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವರ್ಷ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಹಬ್ಬ ಆಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿಲ್ಲ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಚೌಡಿಬನ, ಯಕ್ಷಿಬನ, ಭೂತಪನ್ನ ಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲಾವಿದರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ತಂಡವರು ಎದುರಾದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಯಿಂದ ಮರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದೀಪಗಳು ಎದುರಾಗಬಾರದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

* **ಅಂಟಿಕೆ-ಪಂಟಿಕೆ ಪದಗಳು**

ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದು ಮತ್ತು ದೀಪವನ್ನು ಊರೂರಿಗೆ ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುವ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದದ್ದಾರೂ ಕಲಾವಿದರು ಹಾಡುವ ಪದಗಳು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ದಾರಿ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಕಾರಣ ಹತ್ತಾರು ಕಥನ ಕವನಗಳು ಇವರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರು ಹಾಡುವ ಪದಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧. ದೀಪದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳು

೨. ಇತರೆ ಪದಗಳು

ದೀಪದ ಯಾತ್ರೆಯ ವಿವಿಧ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂರೈಸುವ ಹಾಡಿನ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಂದರೆ: ೧. ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವ ಹಾಡು ೨. ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹಾಡು ೩. ಬಲೀಂದ್ರನ ಹಾಡು ೪. ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯ ಹಾಡು, ೫. ಎಣ್ಣೆ ಎರೆಯುವ ಹಾಡು ೬. ಭಾವ ನೆಂಟರ ಹಾಡು ೭. ದೀಪ ಆರಿಸುವ ಪದ ೮. ಜಟ್ಟಿಗನ ಪದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಬಹುದು. ಅಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗೋವಿನ ಪದ, ದ್ರೌಪದಿ ಪದ, ಜೋಗುಳ ಪದ, ಗಂಗೆ-ಗೌರಿ ಪದ, ಬಂಜೆಪದ, ಗುಣ ಸಾಗರಿ ಪದ, ಶಿವಯೋಗಿ ಪದ, ಕವಲೆ ಪದ, ಉತ್ತರದೇವಿ ಪದ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಥನಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದೀಪದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದೆರಡು ಹಾಡಿನ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

"ಈ ಊರ ದೇವರಿಗೆ ಎನೇನಾ ಉಡಗರೋ
ಈ ಊರ ಜಟ್ಟಿಗಪ್ಪಗೆ ಎನೇನಾ ಉಡಗರೋ
ಊರಾ ಮಾಸ್ತ್ಯಮ್ಮಗೇ ಎನೇನಾ ಉಡಗರೋ
ಹೇರಲ್ಲಿ ಕಾಯೋ ಹೆಡಿಗಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣೋ
ಸತ್ಯವಂತನಾದರೆ ಸಭೆ ಮುಂದೆ ಬರಲೋ
ಸಭೆಗೂ ನಮಗೆ ಸಂತೋಷ ತರಲೋ
ಆಚೆಯ ದಡದಾಗೆ ಯಾತರ ಬೆಳಕೋ
ಸ್ವನಾಗಾರ ಹುಡುಗಿಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಬೆಳಕೋ
ಕಾಮಣ್ಣ ಭೀಮಣ್ಣ ಏನೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ
ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಕಡಿದು ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ"

ದೀಪಾವಳಿ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಿಡಿದು ಬರುವ ಈ ಜನಪದ ಗಾಯಕರು ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಮನೆಗ ಹಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಜೋಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅದಷ್ಟೋ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸರಕುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಜೋಳಿಗೆಯ ದಾರವನ್ನು ಎಳೆದರಾಯಿತು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಯಕ್ಷಲೋಕವೇ ಕಣ್ಣೆದುರು ನಲಿಯ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಕವಲೆ ಹಾಡು, ಉತ್ತರದೇವಿ ಹಾಡು, ಯಮದೇವಿ ಹಾಡು, ಅರ್ಜುನಸ್ವಾಮಿ ಹಾಡು, ಚಿಪ್ಪಿಗನ ಹಾಡು, ಶಿವನ ಮದುವೆ ಹಾಡು ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ಕಥನಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೀಪ ಹಿಡಿದು ರಾತ್ರಿ ಬೆಟ್ಟ, ಗುಡ್ಡ, ಹೊಳೆ, ಹಳ್ಳ, ತಗ್ಗು, ದಿಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದೀಪ ಆರೀತೆಂದು ಹಾಳೆಯ ತಡಿಕೆಯನ್ನು ಮರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪುಂಡಿ ಅಥವಾ ಕವಲುನಾರಿನ ದಪ್ಪ ಹುರಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗಾದ ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದೀಪದ ಹಸಿಬತ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಲುಮರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹುರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ದೀಪದ ಯಜಮಾನನ ಅಡುಗೆ ಒಲೆಯ ಬೆಂಕಿಗೆ ಜೋರಿಗೆ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೊಡುತ್ತಾರೆ. ಒಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿ ಮೂರು ದಿವಸ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಆರದಂತೆ

ಮನೆಯವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ದಿವಸ ತಂಡದವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಪುನಃ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತಾ ನೆನೆಬತ್ತಿಯನ್ನಿಡುವ ಹಾಲುಮರದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮರ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ನೆನೆಬತ್ತಿಯನ್ನು ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳಿಗೆ ಇಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಜನನ ಅಥವಾ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಸೂತಕ ಆಯಿತೆಂದು ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾನುವಾರುಗಳು ಕರು ಹಾಕಿದರೂ ಸೂತಕ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆ ನೆರೆಯ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ಜನನ, ಮರಣ ಆಗಿ ಸೂತಕವಿದ್ದರೆ ಆ ಊರಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಹಾಡಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಊರಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಮಂಗಳಾರತಿಯಿಂದ ಇದೇ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬ ಹಾಡಿ ಬಂದವರು ದೀಪದ ಯಜಮಾನನ ಅಡುಗೆ ಒಲೆಗೆ ಇವರ ದೀಪವನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಒಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಡೆಯವರಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಕೊಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮೂರು ದಿವಸ ಬೂದಿ ತೆಗೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಾಂಸಾಹಾರ ಬೇಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬ ಹಾಡುವವರು, ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ದಾರಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಎದುರಾಗುವ ಚೌಡಿ, ಭೂತ, ಯಕ್ಷಿ, ಜಟ್ಟಿ ಬನಗಳಿಗೆ ನೆನೆಬತ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಲಿ ದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಿರಿಕವಲಿ' ಹಾಡು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದರೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನ ಮೈಮೇಲೆ ಹುಲಿದೇವರು ಮೈದುಂಬುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ.

ಒಂದು ತಂಡದವರು ಇನ್ನೊಂದು ತಂಡ ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹಬ್ಬ ಹಾಡಲು ಹೋದವರಿಗೆ ಮನೆಯವರು ಐದು, ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಭಾಗ, ಅಕ್ಕಿ, ದೀಪಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ಕಡುಬು ಹೋಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಯಾ ದಿನವೇ ತಿಂದು ಪೂರೈಸುವರು. ಉಳಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವರು. ಹಬ್ಬದ ನಂತರ ಒಂದು ದಿವಸ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಣದಿಂದ ಒಣಮೀನು ಅಥವಾ ಕುರಿ ಖರೀದಿಸಿ ತಂದು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ

ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಕಡುಬು ಮಾಡಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಭೋಜನ ಮಾಡುವರು. ಮರಿಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ಇಳಿಸಿದ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ತೆಗೆದು ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಮನೆಯ ಕೋಲುಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಪುನಃ ಮುಂದಿನ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ದೇವರನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವರು. ದೇವರ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಅಕ್ಕಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸೇರಿಸಿ ಬೀಸಿ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ವರ್ಷತೊಡಕಿನ ದಿವಸ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡುವರು. ಈ ರೊಟ್ಟಿಗೆ 'ಎಡೆ ಅಕ್ಕಿ ರೊಟ್ಟಿ' ಎನ್ನುವರು. ಸಾಗರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಷತೊಡಕಿನ ದಿವಸ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಡ್ಯದ ದಿವಸ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಒಡೆಯದೇ ಉಳಿದ ಗ್ರಾಮಗಳ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವರು. ರಾತ್ರಿ ಕೋಳಿಮಾಂಸದ ಸಾರು ಮತ್ತು ಕಾಯಿಗರಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯ. ಎಡೆ ಅಕ್ಕಿ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಊಟ ಮಾಡುವರು. ಹಸಲರು ಹಿಂದೂಗಳು ಆಚರಿಸುವ ಯುಗಾದಿ, ಗೌರಿ ಹಬ್ಬ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶ್ಯಾಮಾಚರಣ ದುಬೆ, ೧೯೯೦, **ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ,** ಪು. ೬೭.

೨. ಅದೇ, ಪು. ೭೦.

೩. ಅದೇ, ಪು. ೭೪.

೪. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ೧೯೯೦, **ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ,** ಪು. ೧೦೦.

•••

ಅಧ್ಯಾಯ : ಐದು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

೫.೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

೫.೨. ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ

೫.೩. ಬೇಟೆ ಪದ್ಧತಿ

೫.೪. ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿ

೫.೫. ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ

೫.೬. ಕುಲಕಸುಬು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ

ಅಧ್ಯಾಯ : ಐದು

ಹಸಲರ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

ಮೂಲತಃ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಇಂದಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಅತ್ಯಂತ ಮುಗ್ಧರು. ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತರು. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಂತಸದಿಂದಿರುವ ಗುಣವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದಲೇ ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೆ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬದಲಾದ ಪರಿಸರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. "ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಜೀವನಶೈಲಿ ಆ ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾಗಿರುವ ಸಾವಯವ ಸಾರಭೂತವಾದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜೀವನ ವಿಧಾನವೂ ಆಗಾಗ ಮಾರ್ಪಾಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದೆ."[1] ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಅದರಲ್ಲೂ ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಡದೇ ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಯೊಳಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಸಲರಂಥ ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ತನ್ನತನದೊಂದಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ತನ್ನ ಅನನ್ಯತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ರೂಢಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆ ಸಮುದಾಯವಿರುವ ಪರಿಸರ, ಪ್ರಭಾವ - ಒತ್ತಡಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಯದಂತೆ ತಡೆಯೊಡ್ಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ 'ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ' ಮತ್ತು 'ತಡೆಯೊಡ್ಡುವ' ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ರೀತಿ-ನೀತಿ-ರಿವಾಜುಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ.

"ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೂ ತನ್ನ ಕುಲದ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಲವಾರು ಕಟ್ಟು-ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಕುಲದ ಹಿರಿಯರು ವಿಧಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವ ತನ್ನ ಕುಲದವರ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಕುಲದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನೂ ನ್ಯಾಯ ನ್ಯಾಯದ ಬಗೆಗೂ ಆಸ್ಥೆ ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣುವಂತೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರದೇ ಆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂಪುರೇಷೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವೆಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಚಾಲನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ"[೨] ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ಅಸ್ಮಿತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ಇತರೆ ಪ್ರಭಾವ - ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು ಎಪ್ಪತ್ತು ದಶಕಗಳು ಕಳೆದರೂ ಭಾರತದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿಷಾದದಿಂದಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಕೇವಲ ನ್ಯಾಯಾಂಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಸ್ತರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು, ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಕಾರಣವಾದರೆ ಇತರೆ 'ಮೇಲ್ವರ್ಗ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸಮುದಾಯ - ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ - ಪ್ರಭಾವಗಳೂ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. "ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ವೇಗೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಈಗ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದು, ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಯಾವ ಕಿರುಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜಗಳು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದಾಳಿ ಇಲ್ಲವೇ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಕಿರುಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಯಾವ ಅರಣ್ಯವಾಗಲಿ, ಮರಳ್ಗಾಡಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಧ್ರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಲಿ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಹೊರಗುಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಿರುಸಮುದಾಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇರುವುದು ಒಂದೇ ದಾರಿ. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಳಿವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು"[೩] ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹಸಲರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

೫.೧. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಹಸಲರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಹಸಲರು ಮದುವೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅಡುಗೆ ತಯಾರಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಾವಿಗಳಿಂದ ನೀರು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಸರು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರರು. ಊರಿನ ಎಲ್ಲ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹಸಲರ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಗಳಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಸಲರೇ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಕ್ತೃಗಳೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ಹುಡುಗರೊಂದಿಗೆ ಹಸಲರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಹಿಂದೆ ಕ್ಷೌರಿಕರಲ್ಲಿಗೆ ಹಸಲರು ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ; ಈಗ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಇತರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಸಲರ ಪುರುಷರು

ಮದುವೆಯಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಭಾವ, ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಸರಂಥ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿವೆ. ದೇಶ - ವಿದೇಶಗಳ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವ ಮೊಬೈಲ್ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಹಸಲರಂಥ ಕಿರುಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಕೀಳರಿಮೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಜಗಳ, ತಂಟೆ - ತಕರಾರುಗಳು ಉಂಟಾದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಆರಕ್ಷಕ ಠಾಣೆಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಸಲರು ಬದಲಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮದ್ಯಪಾನದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಮದ್ಯವರ್ಜನ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಸಲರು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಮದ್ಯವರ್ಜನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಆಶಾದಾಯಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು.

ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಬದಲಾಗಬೇಕೆಂದು ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಸುವ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ, 'ನಾಗರಿಕ' ಅಥವಾ 'ಶಿಷ್ಟ'(?) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಕೂಡ ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಲು ನಮಗೆಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆಯೋ, ಹಕ್ಕುಗಳಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಗೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಾನೂನು-ಕಾಯಿದೆ ಮೂಲಕ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವೀಯ ಗುಣ, ಅಂತಃಕರಣ, ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿ-ಆತಂಕಗಳು ಎದುರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಆಗ ಹಸಲರಂಥ ಅತ್ಯಂತ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

೫.೨. ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ

ಮಲೆನಾಡ ಹಸಲರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಕ್ಕಿಗಂಜಿ, ಒಣಮೀನು ಚಟ್ನಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಕಾರೆ ಸೊಪ್ಪು, ನೆಲ ಬಸಳೆ, ಕೆಸುವಿನ ಸೊಪ್ಪು, ಕೆಸುವಿನ ಗಡ್ಡೆ, ದಂಟು, ಎಲೆಗುರಿಗೆ, ಅಣಬೆ, ಅಮಟೆಕಾಯಿ, ಬಾಳೆದಿಂಡು, ಬಾಳೆಕಾಯಿ, ಕಳಲೆ(ಬಿದಿರಿನ ಎಳೆಭಾಗ), ಕೋಲು ಗೆಣಸು, ಕವಲೀ ಗೆಣಸು ಸಾರು, ಕಾಡು ಬಸಳೆ, ಚಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪು, ಕಂಬತಕನ ಸೊಪ್ಪು, ಹಾಲುಂಡೆ ಕುಡಿ, ಇಲಿಕಿವಿ ಸೊಪ್ಪು, ಸುರಳಿ ಕುಡಿ, ಬಾಚಿಕುಡಿ, ಟೆಮ್ಮೆಕುಡಿ, ಎತ್‌ಜೀಳ್ ಕಾಯಿ, ಮಡಂಗಲ ಕಾಯಿ, ಕೌರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಸೀಗೆ ಸೊಪ್ಪು, ಕೆಂಜಿಗೆ ಹೂವು ಮಗ್ಗಿನ ಚಟ್ಟಣಿ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಸೊಪ್ಪು, ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು, ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು, ಸಂಪಿಗೆ ಹಣ್ಣು, ಬೆಮರಲೆ ಹಣ್ಣು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸಲರು ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬಸಳೆ ಸೊಪ್ಪು, ತೊಂಡೆಕಾಯಿ ಸಾರು ಮಾಡಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ, ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ಭತ್ತ, ಜೋಳ, ಶೇಂಗಾ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾಂಸಾಹಾರವಾಗಿ ಏಡಿ, ಮೀನು, ಬರ್ಕ, ಅಣಬೆ, ಸಿಗುಡಕ, ಬುತ್ನ, ಹಾರ್‌ಬೆಕ್ಕು, ಒಟ್ಟೃಕ, ಕುರಿ, ಕಾಡುಕೋಳಿ, ಬೆಟ್‌ಕೋಳಿ, ಹರಗ(ಉಡ) ಮತ್ತು ಅದರ ಬಟ್ಟೆ, ಒಟ್ಟೃಕ ಮೊಟ್ಟೆ, ಮರುಗುಂಡ ಮೀನು, ಕಲ್‌ಮೊಗ್ಗು ಮೀನು, ಕೊಚ್ಚಲಿ, ಪರ್ಲೆ, ಹೊಳೆಮೀನು, ಚಗಳಿ ಚಟ್ನಿ, ಕಾರೇಡಿ, ಬೆಳ್ಳೇಡಿ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಚಿಪ್ಪಿನ ಹಂದಿ, ಕೋಳಿ, ಸಾಕು ಹಂದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಾಕುವ ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ತಿನ್ನುವಂತಹವರು ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಚ್ಚಲ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಹೊರಗಡೆ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಒಳಗಡೆ ತರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹಸಲರು ಪಾನೀಯವಾಗಿ ಅಕ್ಕಿಯ ಗಂಜಿಯನ್ನು, ಕಾಫಿ, ಟೀ, ಬೈನೆಕಳ್ಳು, ಕಬ್ಬಿನ ಬೇಳೆ(ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ) ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರಂತೆ ಹಾಲು, ಹಣ್ಣಿನ ರಸ, ಸರಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲ ಬೇಯಿಸುವಾಗ ಮೇಲೆ ಬಂದ ತೆರಸೆ(ಜಂಡು) ತೆಗೆದು ಕೊಡಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ

೧ ತಿಂಗಳು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಹಂಡೆಗೆ ಹಾಕಿ ಅದರ ಒಳಗಡೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಆ ಬಟ್ಟೆಯ ಒಳಗಡೆ ಖಾಲಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಖಾಲಿ ಪಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆ ಇಟ್ಟು ಹಂಡೆಗೆ(ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ನೀರು ಅಥವಾ ಜೊಂಡು) ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೆಲ್ಲದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೊಳೆದ ಆ ನೀರನ್ನು ಹಂಡೆಗೆ ಹಾಕಿ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಿನ ನೀರು ಬಿಸಿಯಾದಾಗ ನೀರು ಬದಲಿಸಿ ತಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಹಂಡೆ ಮತ್ತು ತಣ್ಣೀರಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ನಡುವೆ ಹಬೆ ಹೋಗದಂತೆ ಸಗಣಿ, ಮಣ್ಣನ್ನು ಬಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಂಡೆಯ ನೀರು ಕುದಿದು ಆವಿಯಾಗಿ ಖಾಲಿ ಪಾತ್ರೆ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹಸಲರು ಪಾನೀಯವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರು ಕಾಡುಹಂದಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಡುಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಬೇಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಣ್ಣಿನ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಹೊರಗಡೆ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊಲ, ಕಾಡುಬೆಕ್ಕು(ಕಬ್ಬೆಕ್ಕು), ಬರ್ಕ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಜಿಂಕೆ, ಕಡ, ಕಾಡುಕುರಿ, ಕೆಂಜಳಿಲು, ಮುಂಗುಸಿ, ಕಾಡುಕೋಣ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ವಿರಳವಾದುದರಿಂದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸ ಸೇವನೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ತರದ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರಿಗೆ ಕರಿಮೀನು ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ, ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಗೋಮಾಂಸ ನಿಷೇಧ.

ಹಸಲರು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರೊಟ್ಟಿ ದಪ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟ್ಟಿದ ಹಿಟ್ಟಿನ ರೊಟ್ಟಿ ತುಂಬಾ ರುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ, ಅಂಗೈ ಅಗಲ ಬಡಿದು (ಚಪಾತಿಯಂತೆ) ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ತೂತು ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಕಾಯಿಗರಿಗೆ ಕಜ್ಜಾಯ' ಎನ್ನುವರು. ಬೆಳೆದ ಬಗಿನೆ ಮರದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ನಂತರ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ಒಣಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿದ ನಂತರ ಕತ್ತಿ(ಕುಡುಗೋಲು)ಯಿಂದ ಕೊಚ್ಚಿ ಸಣ್ಣ

ಸಣ್ಣ ಚೂರುಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಅವನ್ನು ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಿ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಒಂದು ತೆಳುಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜರಡಿ ಮಾಡಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿಟ್ಟು ಬಿಳಿಯಾಗಿ ಸುಣ್ಣದ ಪುಡಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕುದಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಗಂಜಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗಿನೆ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಕಡುಬಡವರಾದ್ದರಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಟೆಹುಳಿ ಕಿವುಚಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾರ, ಉಪ್ಪು ಸೇರಿಸಿ ತಂಬುಳಿ ತಯಾರಿಸಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಂಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇರುವೆ ಆಕಾರದ ಚಗಳಿ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಕೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಾಡಿನಿಂದ ತಂದು ಚಗಳಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳಿಂದ ಚಟ್ನಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಾರೇಡಿ, ಬೆಳ್ಳೇಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು ಸಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಿಂದ ಜೇನುಮರಿಯನ್ನು ತಂದು ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕರಡಿಸೊಪ್ಪು, ಗಣಪೆಕಾಯಿ, ಕಳಲೆಗಳನ್ನು ಸಾರು, ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೀನು ದೊರಕಿದಾಗ ಬೆಸಲುಕಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಕರಿಮೀನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕರಿಮೀನು ಹಸಲರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಬಳ್ಳಿಚೇಪು, ಕೆಸುವಿನಗಡ್ಡೆ, ಹಾಲುಕೆಸ, ಕೆಸುವಿನ ದಂಟು, ಪಂಜರ ಗಡ್ಡೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಾರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು, ಸೊಂಪೆಹಣ್ಣು, ನೇರಳೆ, ಪರಗಿ, ನುರಕಲು, ಮುಳ್ಳು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಅಕ್ಕಿ, ರಾಗಿ, ಗೋಧಿ, ಜೋಳವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಗಂಜಿ, ಒಣಮೀನು ಚಟ್ನಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಅನ್ನ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ಹತ್ತಿ, ಜೋಳ ಶೇಂಗಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಾಹಾರ ಅಕ್ಕಿ ಅಥವಾ ಜೋಳದ ರೊಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಚಟ್ನಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಂಜೆಯ ಊಟದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ, ಸಾರು, ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಮೆಣಸು ಬಳಸುವರು. ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆ, ಅಕ್ಕಿ ಕಡುಬು, ಅಕ್ಕಿ ದೋಸೆ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಕೆಲವು ಪಲ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟು, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಗುಟ್ಕಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇವನೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಹೊಸನಗರ ಭಾಗದವರು ತುಂಬಾ ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಳಿಗೆ, ದೋಸೆ, ಕಡುಬು, ಪಾಯಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸಲರು ತಮ್ಮ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬಸಳೆಸೊಪ್ಪು, ತೊಂಡೆಕಾಯಿ, ಮೊಗೆಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಆಸೆ (ಸಾರು) ಮಾಡಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಯಾವುದೇ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಇತರೆ ಕೆಳಸ್ತರದ ಜನರಂತೆ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳು, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ತಾಮ್ರ, ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಅವರು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅಲ್ಯೂಮಿನಿಯಂ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಈಗಲೂ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ದವಸ-ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳು(ಈಚಲು ಚಾಪೆ), ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿಗಳು, ಕುಡುಗೋಲು, ಕಂಡುಲಿಗಳು, ಕೊಡಲಿ, ಪಿಕಾಸಿ, ಹಾರೆ, ವಡ್ಯಾಣ, ಕೊಕ್ಕೆ, ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರ ತಲೆಗೆ ಹಾಳೆ ಅಥವಾ ಕಂಬಳಿ ಟೋಪಿ, ಎದೆಗೆ ಎದೆಹಾಳೆ, ಕಡುಗಿನ ಮಣಿ, ಹಗ್ಗ, ದೋಟಿ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸೊರಬ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಿರೇಕಸವಿ, ಗುಡ್ಡದ ಹೊಸಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಎತ್ತಿನಗಾಡಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಮ್ಮಾರಗೋಡು ಹಾಗೂ ಬೆಟ್ಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕಾರಿ ಬಲೆಗಳು, ಮೀನುಬಲೆಗಳು ಅವರಲ್ಲಿವೆ. ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಲು ಹೆಡ್‌ಲೈಟ್ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ಯಾಟರಿ, ಟಾರ್ಚ್‌ಲೈಟ್, ಕೊಡೆ, ಕಂಬಳಿ, ಕೈಗಡಿಯಾರ, ರೇಡಿಯೋ, ಸೈಕಲ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಳಕೆಯಿದೆ.

ಉಡುಗೆ - ತೊಡುಗೆ

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚೆಯನ್ನು ಮೊಣಕಾಲಿನದವರೆಗೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮುಂಡ್ ಪಂಚೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬಿಳಿ ಶರ್ಟು ಧರಿಸಿ ಕೆಲವರು ಹೆಗಲಿಗೆ ಶಾಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ಕಿವಿಗೆ ಒಂಟಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. (ಬಂಗಾರದ ಓಲೆ) ಚಪ್ಪಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಅಂಗಿ, ನಿಕ್ಕರ್(ಚಡ್ಡಿ ಶರಟು) ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಹೆಂಗಸರು ಕಾಟನ್ ಸೀರೆಯನ್ನು ಮೊಣಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಗಿಡ್ಡದಾಗಿ ಉಡುತ್ತಾರೆ. ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಸೂಡಿ(ತುರುಬು) ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಕಡ್ಡಿ ಚುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಮೂಗುಬಟ್ಟುಗಿಂತ ಉದ್ದವಾದ ಮೂಗುತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮದುವೆಯಾದಂಥವರು ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿದ ಕರಿಮಣಿ, ತಾಳಿ, ಗುಂಡಿನ ಸರ, ಕಾಲುಂಗುರ ಧರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಒಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಕಡಗ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕಿವಿಗೆ ಓಲೆ ಮತ್ತು ಬುಗಡಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೈಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಬಳೆ ತೊಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡ ಸತ್ತವರು ರಬ್ಬರ್ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕಾಲಿಗೆ ಚಪ್ಪಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಉದ್ದ ಲಂಗ, ಕುಪ್ಪಸ ಮತ್ತು ಎರಡು ಜಡೆ ಹಾಕಿ ಟೇಪು(ರಿಬ್ಬನ್)ನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಬಿಳಿ ಪಂಚೆ, ಶರ್ಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಪಂಚೆಯನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಉಡುತ್ತಾರೆ. ತಲೆಗೆ ಶಲ್ಯ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹೆಗಲಿಗೆ ಶಲ್ಯ ಅಥವಾ ಟವೆಲ್ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಾರ್ಡರ್ ಜರಿಸೀರೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ಉಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಚಪ್ಪಲಿ ಹಾಕಿ ಉದ್ದ ಜಡೆ ಮೂಡಿ ಜಡೆ ತುಂಬ ಹೂವು (ಜಡೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ) ಮುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಿಪಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸರಗಳು ಮತ್ತು ಕೈತುಂಬಾ ಮಣ್ಣಿನ ಬಳೆ, ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಟಪದ ಒಳಗೆ ಗಂಡಿನ ಮನೆಯವರ ತಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲಿ (ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲು) ನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಪ್ಪು ದೃಷ್ಟಿ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಗೂ ಎರಡೆರಡು ತೊಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಜನರ ಕಣ್ಣು(ದೃಷ್ಟಿ) ಬೀಳಬಾರದು ಎಂದು ಕಪ್ಪು ಬಳೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ದೈನಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದವರಂತೆ ಉಡುಗೆ–ತೊಡುಗೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೫.೩. ಬೇಟೆ ಪದ್ಧತಿ

ಹಸಲರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾಡಿನಿಂದ ನಾಡಿನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. 'ಹಸಲರು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ನಿಪುಣರು. ಹಿಂದೆ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಅಂಬನ್ನು ಏರಿಸಿ ಕಬ್ಬೆಕ್ಕು, ಬರ್ಕ, ಮೊಲ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಜಿಂಕೆ, ಕಡ ಮುಂತಾದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ನಾಡಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರು ಕಾಡುಹಂದಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಡುಹಂದಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಬೇಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಂದಿಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇಯಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಣ್ಣಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು 'ಗವಲುಗಡಿಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಂದಿಮಾಂಸವನ್ನು ಈ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ಹೊರಗಡೆ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊಲ, ಕಾಡುಬೆಕ್ಕು, ಬರ್ಕ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಜಿಂಕೆ, ಕಡ, ಕಾಡುಕುರಿ, ಕೆಂಚಳಿಲು, ಮುಂಗುಸಿ, ಕಾಡುಕೋಣ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ವಿರಳವಾದುದ್ದರಿಂದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸ ಕಡಿಮೆ. ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ಮೀನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರಿಗೆ ಕರಿಮೀನು ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ. ಸಾಗರ, ಸೊರಬ, ಹೊಸನಗರ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಶಿರಸಿ ಭಾಗದ ಹಸಲರು ಸಾಕಿದ ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸಲರಿಗೆ ಗೋಮಾಂಸ ನಿಷೇಧ'.

ಬೇಟೆಯಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳು

ಅಡಸಲು ಒಡ್ಡುವುದು

ಬರ್ಕ, ಕಾಡುಕುರಿ, ಹಂದಿ, ಕಡ, ಕಾಡುಕೋಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬರುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಸಲು ಒಡ್ಡಿ (ಬೋನಿನ ತರಹದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ) ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಡಸಲುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉಳ್ಳಾಕುವುದು (ಉರುಳು ಹಾಕುವುದು)

ಉರುಳು ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಉರುಳು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೀತಿಯ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಉರುಳು ಬೇಟೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳಾದ ಮೊಲ, ಚಿಕ್ಕ ಕಾಡುಕೋಳಿ, ಹುಂಟುಕೋಳಿ(ಚಿಕ್ಕ ಜಾತಿಯ ಕಾಡುಕೋಳಿ), ಹುರ್ಸಲಕ್ಕಿ (ಗದ್ದೆಗೊರವ), ಮಂಗಾಟೆ ಮುಂತಾದ ಚಿಕ್ಕ ಪಾರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಗಿಡವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಟ್ಟಿ ಅದರ ತುದಿಗೆ ಉರುಳು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ

ಗಿಡ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಉರುಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬರುವ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಉರುಳುಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಮರದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಉರುಳುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ತಂತಿ, ಕೇಬಲ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಣಂದಿ (ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿ) ಬೇಟೆ

ಕಾಡಿನ ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹಸಲರು ವಿಶೇಷವಾದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಒರತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಬಿಲಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಹಸಲರ ಬೇಟೆಗಾರರು ಆ ಬಿಲದ(ಗುದ್ದು) ಬಾಯಿಗೆ ಬೈನೆ ಮರದ ತುಂಡಿನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ತಿರುಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಪೈಪ್‌ನ ಆಕಾರ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಅಳವಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೈಪಿನ ಬಾಯನ್ನು ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ಪುನಃ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಪೈಪಿನ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯ ಕೆಳಗೆ ೪-೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಬಾವಿಯ ಆಕಾರದ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ಈ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಗುಂಡಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಹಾಗೆ ಕಾಡಿನ ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬಿಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳು ಬಂದಿವೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬಿಲದ ಬಾಯಿಗೆ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳ ಚಲನವಲನ ತಿಳಿದು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಾರ್‌ಬೆಕ್ಕು ಬೇಟೆ

ಹಾರ್ ಬೆಕ್ಕುಗಳು ಇವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮರದ ಪೊಟರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಸಲರು ಬೆತ್ತದ ಕಸೆ(ಮುಳ್ಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆತ್ತದ ಕೈ)ಯನ್ನು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಪೊಟರೆಯ ಒಳಗೆ ಇಳಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಬೆತ್ತದ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಹಾರ್‌ಬೆಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆಗ ಅದನ್ನು ಎಳೆದು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮೀನಿನ ಬೇಟೆ

ಹಸಲರು ಮೀನಿನ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಗಾಣ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. (ಗಾಣ=ಗಾಳ) ಮಳೆ ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ನಿಂತ ನೀರಿಗೆ ಉರಗನ ಸೊಪ್ಪು, ಕಾರೆಕಾಯಿ, ಮೀನಂಗಿ ತೆಪ್ಪೆ (ತೆಪ್ಪೆ=ತೊಗಟೆ) ಜಜ್ಜಿ ಹಾಕಿ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಏಡಿ ಹಿಡಿಯುವ ವಿಧಾನ

ಒಣಗಿದ ವರಲೆ ಹಿಡಿದ (ವರಲೆ=ಗೆದ್ದಲು) ಮರದ ಭಾಗವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ (ಕುಟ್ಟಿ=ಜಜ್ಜಿ) ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅದರ ವಾಸನೆಗೆ ಏಡಿಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲುಗಳ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೋಲಿನ ತುದಿಗೆ ಎರೆಹುಳ ಅಥವಾ ಕಪ್ಪೆ ಮರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಏಡಿ ಕುಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಏಡಿಗಳು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಆಗ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಂಗಟೆ ಹಕ್ಕಿ ಬೇಟೆ

ಮಂಗಟೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ಹಸಲರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮರಿ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಗಂಡು ಹಕ್ಕಿ ಪೊಟರೆಯ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮರದ ಅಂಟನಿಂದ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ತೂರಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದುದನ್ನು ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಈ ತೂತಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹಕ್ಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗೆ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹಸಲರು ಗಮನಿಸಿ ಗಂಡು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಉರುಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಉಡ ಮತ್ತು ಬರ್ಕಗಳ ಬೇಟೆ ವಿಧಾನ

ಹಸಲರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಡ ಮತ್ತು ಬರ್ಕಗಳ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಶಿಕಾರಿ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಈ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೪. ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿ

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳು ಗೌಡ, ನಾಯಕ, ಬುದ್ಧಿವಂತ ಹಾಗೂ ಕೋಲ್ಕಾರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ

ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಚುನಾಯಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಊರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ (ಯಜಮಾನ) ಹಾಗೂ ಕೊಂಡಿಕಾರ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಏಳು ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸೇರಿ ತೋಪುಕಟ್ಟೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಗೌಡನೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ. ಹಸಲರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ (ಬುದ್ಧಿವಂತ) ಒಬ್ಬ ಕೊಂಡಿಕಾರ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಮಾಡಿ ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಇವರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಸಡಿಲಗೊಂಡಿವೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಹೆಣ್ಣು ಬೇರೊಬ್ಬ ಗಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದರೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಾಡಿ ದಂಡ ವಿಧಿಸಿ ಅವಳ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೊತೆ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೂಡಿಕೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಮದುವೆಯಾದವಳು ಬೇರೊಬ್ಬ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದರೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅನೈತಿಕ ಪುರುಷ ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದೇ ಕೇರಿಯವನಾದರೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಮಾಡಿ ದಂಡ ವಿಧಿಸುವರು. ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಲು ಬಯಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಮಾಡಿದ ಮದುವೆ ಖರ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಗಂಡನೇ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಾದರೆ ಅವಳ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಪ್ಪು ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಅವಳು ಸೀರುಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಚಪ್ಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದರೆ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡವನು ದಾಸಯ್ಯನ ಮೂಲಕ ಹೇರಗಳ್ಳಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ತೀರ್ಥ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾಜದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮಠದವರೇ ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ತಲೆಮಾರು ಈ ಕಟ್ಟೆಮನೆಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಪೊಲೀಸ್, ಕೋರ್ಟ್ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದೆ. ಇಂದಿನ ರಾಜಕಾರಣ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ತಲುಪಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದವರು ಮರದ ಕುರ್ಚಿ, ಹಗ್ಗದ ಮಂಚ, ಬೆಂಚು, ಸ್ಟೂಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸಲರು ಇತರೆ

ಸಮುದಾಯದವರು ಬಳಸುವ ಟಿ.ವಿ. ದ್ವಿಚಕ್ರ ವಾಹನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೂಡ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಲೂಯಿಸ್ ರೈಸ್ ಅವರು ಮೈಸೂರು ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಸಂಪುಟ-೩ರಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕುಳ್ಳನೆಯ, ದಪ್ಪ, ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ, ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು ಇರುವವರು ಎಂದು ೧೯೬೧ರ ಮೈಸೂರು ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ, ಕುಳ್ಳನೆಯ ದಪ್ಪಪುಷ್ಟ ಸಮುದಾಯ, ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು, ದೊಡ್ಡ ತಲೆಯುಳ್ಳವರು. ಕುಳ್ಳಗಿದ್ದರೂ ಕಟ್ಟುಮಸ್ತಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರು, ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದವರು, ಕೋಳಿಮೊಟ್ಟೆ ಆಕಾರದ ಮುಖ, ಕೆಲವರದು ದುಂಡುಮುಖ, ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬುಗಳು ನೇರ, ಸಾಧಾರಣ ತುಟಿಗಳು, ಆಳವಾದ ಮೂಡಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು. ಹಸಲರು ಇತರೆ ಕೆಳಸ್ತರದವರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯನವರ ದಿ ಮೈಸೂರು ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪುಟ-೧ರಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಎರಡು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದರೆ ಹಸಲರು ಹಾಗೂ ಮಲೇರು. ಜಾತಿ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಹಳೆಪೈಕ ಸಮುದಾಯದವರಿಗಿಂತ ಕೆಳಗೆ, ಆದರೆ ಹೊಲೆಯರಿಗಿಂತ ಮೇಲೆ, ಅವರದು ಕುಳ್ಳನೆ ಶರೀರವಾದರೂ ಮಾಂಸಖಂಡ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು, ಕೋಳಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಆಕಾರದ ತಲೆಯುಳ್ಳವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್) ಸಂಪುಟ-೧ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಹನೂರು ಅವರು "ಈ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರು ಕಪ್ಪುವರ್ಣ, ತೆಳು ಹಾಗೂ ಉದ್ದನೆಯ ಶರೀರ, ಸಾಧಾರಣ ಮೈಕಟ್ಟು, ಮರದಿಂದ ಮರ ದಾಟಿ ಅಡಿಕೆ ಕಾಯಿಕೀಳಲು ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿರುತ್ತದೆ ಅವರ ಶರೀರ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಕ್ಷೌರಿಕರು ಇವರಿಗೆ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಗಸರು ಇವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಶುಚಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೌರಿಕರು ಬಳಸುವ ನೀರು ಬಾಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗಸರು ಮುಟ್ಟಾದ ಹೆಂಗಸರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದರಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಈಗ ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿವೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದವರಾದರೂ ಕೆಲವರು ಗೋಧಿ ಬಣ್ಣದವರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ. ದುಂಡನೆಯ ಮುಖ. ನೀಳವಾದ ಮೂಗು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿರುವಂತೆ ತುಟಿ, ಕಣ್ಣು, ಹಣೆ. ಹುಬ್ಬುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದ ಚೆಲುವೆಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮೈಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಉಡುಪುಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರು ತಾವು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಹಾಗೂ ಮನೆಯ ಅಂಗಳವನ್ನು ತುಂಬಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಡುವರು. ಆದರೆ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೊಬ್ಬರಗುಂಡಿ ಹಾಗೂ ಕೋಳಿದೊಡ್ಡಿ ವಾಸದ ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನೊಣ ಹಾಗೂ ಚಿಗಟಗಳು ಬಹಳ. ಮನೆಗಳಿಗೆ ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಚ್ಚಲುನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗದೇ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ಕಾಲೋನಿಯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿದೆ. ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಬಾರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಕೆಲಸವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವರು. ಸ್ನಾನದ ಸಾಬೂನು ಬಳಸುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅಂಟುವಾಳ ಮತ್ತು ಸೀಗೇಕಾಯಿಯನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವರು ಸ್ನಾನದ ಸಾಬೂನು ಬಳಸುವರು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಮೊದಲ ಕೆಲಸ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಿ ಮುಖ ತೊಳೆಯುವುದು. ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಲು ಮಸಿಕೆಂಡವನ್ನು ಬಳಸುವರು. ಬ್ರಷ್ ಮತ್ತು ಪೇಸ್ಟ್ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ವಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಬಾರಿ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೋಪು ಬಳಸುವರು. ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಸಲರ ಮನೆಗಳ ಎದುರಿಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಕೃತಿಯ ಒಂದು ಉಬ್ಬಿದ ಭಾಗವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಗಣಿ ಉಂಡೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕರಕಿ ಹುಲ್ಲು ಅಥವಾ ಹೂವನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಬೆನಪ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆಚರಣೆ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.

೫.೫. ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಜನಪದ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಶ್ರೀರಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥ ಈ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಾನವಪೋಷಕ, ಪರಿಸರ ಪೂರಕ ಅಂಶಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ, ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಮರೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಹಾರಗಳೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗ-ರುಜಿನಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಜನಪದ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ ನಾಡ ಔಷಧಿ, ನಾಟಿ ಔಷಧಿ, ಹಸಿರೌಷಧಿ, ಕಾಡುಮದ್ದು, ಮನೆಮದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿವೆ. ಅನುಭವಜನ್ಯ ನಾಟಿ ಔಷಧಿಯಿಂದ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದೃಢನಂಬಿಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ನಾಟಿ ವೈದ್ಯದಲ್ಲೂ ಮುಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಅದರಿಂದ ಔಷಧವನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿ ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಔಷಧೋಪಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೈದ್ಯರನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮದ್ದಾಲೆ ಗಿಡದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನದಂದು ಸೇವಿಸಿದರೆ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಯಾವುದೇ ಕಾಯಿಲೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಸಲರಲ್ಲಿದೆ.

೧. ಕೈ ಅಥವಾ ಕಾಲು ಗಾಯವಾದಾಗ (ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಗಾಯ ಆದಾಗ): ಮದ್ರಸನ ಮರದ ತೊಪ್ಪೆ(ತೊಗಟೆ) ತಂದು ಒಣಗಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಂಚು ಇಟ್ಟು ಆ ಹೆಂಚಿಗೆ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅ ಬೆಂಕಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹೆಂಚಿಗೆ(ಬಾಣಲೆ) ಸೆಟಕನ ಕಾಯಿ, ಕಾಳುಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಕಾಡುಜೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕಪ್ಪಾಗುವವರೆಗೆ ಸುಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಅರೆದು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಒಂದು ಡಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಗಾಯವಾದಾಗ ಅಥವಾ ಹಸುಕರುಗಳಿಗೆ ಗಾಯವಾದಾಗ ಈ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಗಂಟಲು ಬಾವು (ಕೆಪಟ್ರಾಯವಾದಾಗ): ಕಣ್ಣುಕುಟ್ಟಲೆ ಮರದ ಬೇರನ್ನು ಅಕ್ಕಿ ತೊಳೆದ ನೀರು ಅಥವಾ ಕಂಚಿಕಾಯಿಯ ರಸದಲ್ಲಿ ತೇದು(ಅರೆದು) ಮೂರು ದಿನ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

೩. ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪೆ ಆದಾಗ (ಗಂಟಲು ಬಾವು): ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಗುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀತವುಂಟಾಗಿ

ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬೆಗಳೇಳುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಜಾನುವಾರುಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಚಳಿ-ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿರುವ ಗುಳ್ಳೆ (ಬೊಬ್ಬೆ)ಯನ್ನು ಒಡೆಸಿದರೆ ಗುಣಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ. ತಾರಿಗ ಮರದ ತೊಪ್ಪೆ (ತೊಗಟೆ) ಜಜ್ಜಿ ಅಕ್ಕಚ್ಚಿಗೆ (ಅಕ್ಕಿ ತೊಳೆದ ನೀರು) ಸೇರಿಸಿ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಎತ್‌ಬೀಳು (ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮುಳ್ಳಿನ ಬಳ್ಳಿ) ಬಳ್ಳಿಯ ಮುಳ್ಳು ಕೊಕ್ಕೆ ತರಹ ಬೆಂಡಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಜಾನುವಾರುಗಳ ಗಂಟಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಆ ಗುಳ್ಳೆಯನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅ ಗುಳ್ಳೆಯನ್ನು ಒಡೆದರೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೪. **ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾದರೆ(ಕೈ ಅಥವಾ ಕಾಲಿಗೆ):** ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದರೆ ರಕ್ತ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಗಿಡ(ಊರಳ್ ಗಿಡ) ಎಲೆಗಳ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣ ಬೆರೆಸಿ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

೫. ದನದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ಹುಳುಗಳಾದರೆ ಮಡಸು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇದನ್ನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಗನೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಮೂರು ತರಹದ ಸೊಪ್ಪು, ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಜಜ್ಜಿ ಮುಖಡಕನ ಸಿಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

೬. **ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಫವಾದಾಗ:** ನೀರಟೆ ಬೇರು ಮತ್ತು ಆಡಸಂಗೆ (ಆಡುಸೋಗೆ) ಗಿಡದ ಬೇರು ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಡುಸೋಗೆ ಅಥವಾ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ತೇದು (ಅರೆದು) ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ನೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ.

೭. **ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು ಆದಾಗ:** ಕಣಂದಿಯ ಕರಸೆಯನ್ನು(ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಒಣಗಿಸಿದ ಜಠರ) ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ತೇದು ನೆಕ್ಕಿಸಿದಾಗ ಕೆಮ್ಮು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೮. **ಮಗು ಹಟ ಮಾಡಿದಾಗ:** ಸದಾಪಿನ ಗಿಡದ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಕಿ (ಪುಡಿಮಾಡಿ) ರಸ ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಮಗುವಿನ ಮೈಗೆ ಸವರಿ, ಮೂಗಿನ ಬಳಿ ಹಿಡಿದರೆ ಹಟ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

೯. **ಮಕ್ಕಳ ಖಾರ:** ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನ ಕಾಳು ಮತ್ತು ಬಜೆಯ ಬೇರನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತೇದು (ಅರೆದು) ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಳುಮೆಣಸು ಜಾಸ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜಾಯಿಕಾಯಿಯನ್ನು ತೇದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

೧೦. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಫ ಜಾಸ್ತಿ ಆದರೆ: ಸಾಂಬಾರು ಬಳ್ಳಿಯ ಎಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಸಿ, ರಸ ತೆಗೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾಳುಮೆಣಸನ್ನು ಪುಡಿ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕುದಿಸಿ, ತಣಿಸಿ ಎರಡು ಹನಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರೆಸಿ ಮಗುವಿಗೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೧. ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಾಗ: ನೀರಟೆ ಬೇರು ಮತ್ತು ಆಡುಸೋಗೆ ಬೇರನ್ನು ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ (ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ನೀರು) ತೇದು ನೆಕ್ಕಿಸುವುದು. (ಕುಡಿಸುವುದು)

೧೨. ವಾಂತಿ ಭೇದಿ ಆದಾಗ: ವಾಂತಿ ಭೇದಿ ಆದಾಗ ನೀರಟೆ ಬೇರನ್ನು ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರು ಅಥವಾ ನಿಂಬೆ ರಸದಲ್ಲಿ ತೇದು ನೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೩. ಅರ್ಧ ತಲೆನೋವಿಗೆ: ಸುಟಿ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಿವಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

೧೪. ಕೆಮ್ಮಿಗೆ: ಜುಮ್ಮನ ತೊಪ್ಪೆ (ತೊಗಟೆ) ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲ್ಲ, ಈರುಳ್ಳಿ, ಕಾಳು ಮೆಣಸು, ಶುಂಠಿ ಹಾಕಿ ಕುದಿಸಿ (ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ಕುದಿಯಲು ಹಾಕಿದರೆ ಅರ್ಧ ಲೋಟಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟು) ತಣ್ಣಗಾದ ಮೇಲೆ ಕುಡಿಯುವುದು.

೧೫. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಣಗು ಕಚ್ಚಿದಾಗ (ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕೀಟ) : ಮದರಸನ ತೊಪ್ಪೆ (ತೊಗಟೆ), ಕಾಳುಮೆಣಸು, ತಂಬಾಕು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಜಜ್ಜಿ ಅದರ ರಸವನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಬಿಡುವುದು.

೧೬. ಕಾಲು ಉಳುಕಿದರೆ (ನೋವಾದರೆ): ಎಣ್ಣೆ ಮಂತ್ರಿಸಿ ತಿಕ್ಕಿ ಉಳುಕು ಮುರಿಯುತ್ತಾರೆ.

೧೭. ಕಾಲು ಹೇಸಿದರೆ (ಬೆರಳುಗಳ ನಡುವೆ ಫಂಗಸ್ ಆದರೆ): ಚಂದ್ರಕನ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಸಿ ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಬೆರಳುಗಳ ನಡುವೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

೧೮. ಬಾಣಂತಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ನಂಜಾಗದಿರಲು: ಕಣಂದಿಯ ಕರಸೆಯನ್ನು ನಿಂಬೆರಸದಲ್ಲಿ ತೇದು ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಣಂದಿ ಕರಸೆ ಎಂದರೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಜಠರ. ಈ ಹಂದಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಔಷಧ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕಣಂದಿ ಕರಸ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಇದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೫.೬. ಕುಲಕಸುಬು ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ

ಮೂಲತಃ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ಬುಟ್ಟಿ ಹೆಣೆಯುವುದು ಮತ್ತು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತಂದು ಅದರ ತಿರುಳು ತೆಗೆದು ಬುಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಪಾಲು ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಟೆಯಿಂದ ಅಡಿಕೆ ಒಣಗಿಸುವ ತಟ್ಟೆ ಅಂದರೆ ವಾಟೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ತಿರುಳು ತೆಗೆದು ಎರಡು ಬದಿಗೆ ಅಡಿಕೆ ದಬ್ಬೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚಾಪೆಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ವಾಟೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತಲೆಗೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಯ ಟೊಪ್ಪಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು 'ಮಂಡಾಳೆ' (ಮುಟ್ಟಾಲೆ) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಉದ್ದ ಮಂಡಾಳೆ, ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಮಂಡಾಳೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮರ ಹತ್ತುವವರು ಎದೆಗೆ ಎದೆಹಾಳೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಕೆ ಕೊನೆ ತೆಗೆಯಲು ಬಿದಿರು ಅಥವಾ ವಾಟೆಯಿಂದ ದೋಟಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ನಾಟಿ ಮಾಡಲು ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಗೊರಬುಗಳನ್ನು ವಾಟೆಯಿಂದ ನೇಯ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿಗೆ ದಂಟ್ಸ್, ದರಕಲು ಎಲೆ ಹಸಿಯಾಗಿ ತಂದು ಜೋಡಿಸಿ ಬಾಡಿಸುವುದು, ಬಲಿಗೆ ಎಲೆಯ ಕೆಳದಂಟುಗದ ಎಲೆ ಇಟ್ಟು ಕಡ್ಡಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ವಾಟೆಯನ್ನು ಗೊರಬಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ನೇಯ್ದು ಮಧ್ಯ ಈ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಹುಳಿ ಒಣಗಿಸಲು ಜಂಜರಗದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಸಲರು ತಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತಂದು ಕಾಳುಮೆಣಸು, ಏಲಕ್ಕಿ, ಹುಳಿಕಾಯಿ(ಮುರುಗಲ ಕಾಯಿ) ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಕೀಟ, ಹಣ್ಣು, ಹಂಪಲು ಹೀಗೆ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ ಇದೆ. ಹಸಲರು ಜೇನು ಹುಳುಗಳ ಚಲನವಲನ ಗಮನಿಸಿ ಅವು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾರಿದವು ಎಂದು ಆ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿದ್ದಿರುವ ಮರ ಮತ್ತು ಹುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೇನಿನ ಗೂಡುಗಳು ಇರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೇನುತುಪ್ಪ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಂದಿ ಮತ್ತು ವರಕೆತ ಬಳ್ಳಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಜೇನು ಹುಳುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಜೇನುಹುಳ ಇರುವ ಗೂಡಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಜೋರಾಗಿ ಊದುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಳುಗಳು ಜೇನುತುಪ್ಪ

ಇರುವ ಜಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕಚ್ಚುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಾಗ ಕಾಡಿನ ಕಾಳುಮೆಣಸು ಬಳ್ಳಿಯ ಎಲೆಯನ್ನು ಜಗಿದು ಬಾಯಿಂದ ಊದುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಹುಳುಗಳು ಕಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. ತುಪ್ಪವಿರುವ ಹಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೊಟ್ಟೆ ಮರಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೈ ತೊಳೆಯಲು ನೀರು ಸಿಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಂಜರಿಯ ಸುಳಿ ಜಜ್ಜಿ ಅದರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಅರಣ್ಯ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನ್ವಯ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಡೆಯರ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸದ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಕೆಲಸ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಸಲರದ್ದು. ಅನೇಕರು ಹೊರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೆಡೆ ನಿಂತು ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಸಲರು ಇಂದು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ, ಕೌಶಲ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅಂದರೆ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ರಸ್ತೆ, ಕೆರೆ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ರಿಪೇರಿ ಹಾಗೆಯೇ ಕೌಶಲ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಮಗ್ಗ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಹೊಲಿಗೆಯಂತ್ರ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದ 'ಗಂಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆ'ಯಿಂದ ಕೃಷಿ ಬೋರ್‌ವೆಲ್, ತೆರೆದ ಬಾವಿ, ಕರೆಂಟ್ ಸೌಲಭ್ಯ 'ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗ ಯೋಜನೆ, ಟೈಲರಿಂಗ್, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಅಂಗಡಿ ತೆರೆಯುವುದು. ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ, ಉದ್ಯಮಶೀಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ, ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿ. ಬಳೆ ಅಂಗಡಿ ಮಾಡಲು ಐದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ. ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಅಂಗಡಿ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದುವರೆ ಲಕ್ಷ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ. ಭೂ ಒಡೆತನ ಯೊಜನೆಯಡಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ೫ ಲಕ್ಷದವರೆಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ

ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡು ಹಸಲರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಆಟೋ, ಗೂಡ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪೊಲೀಸ್, ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ, ರೇಲ್ವೆ ಗಾರ್ಡ್ಸ್‌ಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿರುವ ಹಸಲರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಿರುವುದು ಸಮಾಧಾನದ ವಿಚಾರ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಉದ್ಧೃತ: ಮೋಹನ್ ಎಸ್., ೨೦೦೭, ಪು. ೩೪.

೨. ಡಾ. ಎಂ. ಭೈರೇಗೌಡ, **ಇರುಳಿಗರು: ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ,** ಪು. ೬೨.

೩. ಎನ್.ಪಿ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್, ೨೦೦೦, **ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರುಸಮುದಾಯಗಳು,** ಪು. ೨೧೪.

♦♦♦

ಅಧ್ಯಾಯ : ಆರು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ : ಆರು

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ದಿನೇ ದಿನೇ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ತಾವು ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು, ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂಥ ಅಚಾರ - ವಿಚಾರ, ಪದ್ಧತಿ - ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವುದು - ಈ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ, ದೇಶದ ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. "ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಕುರಿತಂತೆ ಸಿದ್ಧರೂಪದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೇನಿದ್ದವು ಅವೆಲ್ಲ ಇಂದು ಬೆಲೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಬೇರೊಂದು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ.[೧] ಇದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ನಾವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪಖಂಡ ಭಾರತೀಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸ್ವದೇಶಿ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಿದ್ದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

"ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಏರುಪೇರು ಮಾಡಿದೆ. ಹಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಾಶದ ದಾರಿಗೇ ದೂಡಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ನೂರಾರು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಆದಿವಾಸಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಪರಿಸರದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜಗಳು,

ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರದ ನಾಶದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ"[೨] ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಕ್ಷರಶಃ ಸತ್ಯ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೂರಾರು ಹಸಲರು ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೂಡ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರ್ಗತಿಕರಾದವರು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಕಾಡು-ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿದ್ದ ಹಸಲರು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೀತಗಾರರಾಗಿ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ಬದುಕನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಕೂಲಿ-ನಾಲಿ ಮಾಡಿ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವ ಸವೆಸುವಂತಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ದುರದೃಷ್ಟಕರ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪರಕೀಯರಂತೆ ಜೀವಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಸಲರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

೬.೧. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಇತರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳಂತೆ 'ಹಸಲರು' ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪು ಸಹ ಸಾಕಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಗುಂಪಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಹಸಲರು ಕಾಡಿನಿಂದ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವರು. ಇವರು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಅವರು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಈ ಹಸಲರು ಕಾಡುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ 'ಜೇನು', ಕಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಇತರ ಮೌಲಿಕವಾದ ಸಾಂಬಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಬಳಸುವ ನಿತ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಂದು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಿರುವ ಮತ್ತ್ಯಾವುದೋ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಆರಂಭದ ಹಸಲರ ಜೀವನಮಟ್ಟ, ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಅಷ್ಟೊಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಬದಲಾದ ಪರಿಸರದ ಅನುಗುಣಕ್ಕೆ, ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಹಸಲರ ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಹ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡವು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಹಸಲರಿಗೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಚಿತವಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿದ್ದ ಅದೆಷ್ಟೋ ವಸ್ತುಗಳು, ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಸಲರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬುಟ್ಟಿ ನೇಯುವುದು ಮರೀಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಣೆಯು ಸಹ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ವ್ಯರ್ಥ ಹುಡುಕಾಟ ಮತ್ತು ವ್ಯರ್ಥ ಸಮಯ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರು ಹೇಳುವಂತೆ ಕಳೆದುಹೋದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಆಹಾರ ಹುಡುಕುವುದೇ ಅವರ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣ ಹಿಡಿದು ಆಗಾಗ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಮಾಲೀಕರಲ್ಲಿಯೇ ಜೀತದ 'ಆಳುಗಳಾಗಿ' ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಜೀತಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಾದ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀತಪದ್ಧತಿಯ ಬದಲಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ಕೂಲಿಕಾರ್ಮಿಕರು' ಅರ್ಥಾತ್ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ, ಷರತ್ತುಬದ್ಧ ಒಪ್ಪಿತ ಜೀತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಎಂದರೇ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರು ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣ, ಭತ್ಯೆ ಮತ್ತು ವಸತಿಯನ್ನು ಮುಂಗಡ ಇಲ್ಲವೇ ಕಂತಿನ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುವುದಾಗಿ ಮಾಲೀಕರೊಂದಿಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ನಿಗದಿತ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಸಲರು ಹೊಂದಿರುವ ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಅದು ಕೃಷಿ ಜ್ಞಾನ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಭತ್ತ ಬೆಳೆಯುವುದು, ಗೇಣಿ ಮಾಡುವುದು, ಬಂದ ಫಸಲಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಒಡೆಯನಿಗೆ ಕೊಡುವುದು. ತರಿ ಜಮೀನು ಕೂಡ ಗೇಣಿಗೆ ಪಡೆದು ಫಸಲಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಮಾಡಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹಸಲರು ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರ ಪ್ರಮಾಣ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

ಹಿರೇಕಸವಿ, ಸೊರಬದಲ್ಲಿ ೩೨ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ೨೩ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹೊಂದಿರುವ ಭೂಮಿ ೬೮ ಎಕರೆ. ತಲಾವಾರು ಮೂರು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯಾಯಿತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ೧೯ ಕುಟುಂಬ ೨ರಿಂದ ೪ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಎರಡು ಕುಟುಂಬ ತಲಾ ಒಂದು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಎರಡು ಕುಟುಂಬ ತಲಾ ಒಂದು ಎಕರೆ, ಒಂದು ಕುಟುಂಬ ೯ ಎಕರೆ, ಒಂದು ಕುಟುಂಬ ೫ ಎಕರೆ ಅವರು ಹೊಂದಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಭೂಮಿ ದರಖಾಸ್ತು ಭೂಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿಲ್ಲ.

ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಗುಡ್ಡದ ಹೊಸಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ಜಮೀನು ಇದೆ. ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಂಸಿ, ಬಿಳುವಾಣಿ, ದುಗ್ಲಿ, ಶಾಂತಗೆರೆ ಚಿಕ್ಕಾವಲಿ, ಹಿರೇಕಾವಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಮ್ಮಾರ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಭೂಮಿ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಜನ ೩ ಎಕರೆ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಭೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಯ್ಸಳದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹತ್ತು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಎರಡು ಎಕರೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಭೂರಹಿತರು. ಕೆಲವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ಹುಡುಕುವುದು. ಬಲೆ ಹಾಕುವುದು. ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಜಮೀನಿನ ಒಡೆಯರಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮರ ಕಡಿಯುವುದು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಳು ಹುಡುಕಿ ತರುವುದು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿದೆ.

ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಿರೇಮನೆಯಲ್ಲಿ ೨೪ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ೧೭ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ತಲಾ ೨ ಎಕರೆ, ಏಳು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ತಲಾ ೧ ಎಕರೆಯಂತೆ ದರಖಾಸ್ತು ಮೂಲಕ ಭೂಮಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ೪೨ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಮಟ್ಟ ಮಾಡಿ ಬದು ಹಾಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಗಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ನೀರಾವರಿ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ ಏಳು ಮತ್ತು ಐದು ಅಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಪಂಪ್‌ಸೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರು ಶೇಖರಣೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಟ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೯೯೪ರಲ್ಲಿ ಸಾಗರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಸಕರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ೪೧ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರಿನಿಂದ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಬೀಜ, ಗೊಬ್ಬರ ಕೊಡಿಸಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ಹಸಲರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷ ಭತ್ತವನ್ನು ಬೆಳೆದರು. ಸುಮಾರು ನೂರು ಪಲ್ಲ ಭತ್ತ ಬಂದಿತು(ಪು. ೬೯, ಹಸಲರು). ಈ ಮೂಲಕ ಹಸಲರು ಕೃಷಿಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಟವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ವಾಸ್ತವ.

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸರಕಾರದ ನೆರವು ಪಡೆದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಹಸಲರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲು ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ಗಿರಿಜನರ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶ ಸಹಕಾರ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ವ-ಸುರಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ಕ್ರಮಕೈಗೊಂಡರು.

೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರೇಮನೆ ಹಸಲರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಒಂದು ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ಎಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಉಳುಮೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಹಳೆಮನೆಗಳನ್ನು ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಸಿ, ಮನೆ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ(ಪು. ೭೦, ಹಸಲರು). ಈ ಮೂಲಕ ಹಸಲರು ಅನುಕೂಲಕರ ವಾದ ಮತ್ತು ಸಹಾಯದಹಸ್ತ ಚಾಚುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರ ವೃತ್ತಿ

ಹಸಲರು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಅಪಾಯದ ಸಂದರ್ಭವೆನಿಸಿದಾಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಮೆಣಸು ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕೂಲಿಕಾರರಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಜೀವನಕ್ರಮದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಲಕಸುಬುಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು.

ಎನ್. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ ತಮ್ಮ 'ಹಸಲರು' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಸಲರ ಮೂಲ. ಬಹುಶಃ ನಂತರ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಉತ್ತರ

ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವದ ಘಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಮೂಲ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬಹುದೂರ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು(ಆದಿವಾಸಿ) ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಹಸಲರು ಯಾರೂ ತುಳು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ನಾಡವಳ್ಳಿ(ಮೂಲ ಊರು ನೇಲೆಹಳ್ಳಿ) ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಮೂಡಿಗೆರೆ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೆಲವರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತುಳು ಇವರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಹಳ್ಳಿಗಳೊಡನೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಹಸಲರು ಸಹಜವಾಗಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು. ಅಡಿಕೆಗೆ ಕೊಳೆರೋಗ ಬಂದಾಗ ಕೆಂಚ್ಚೆ ಕಟ್ಟುವುದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ಅಡಿಕೆ ಸಸಿ ನೆಡುವುದು. ಅಡಿಕೆ ಗೊನೆ ಇಳಿಸುವುದು, ಸೊಪ್ಪು ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು, ಅಗತೆ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಡಿಕೆ ಮರ ಹತ್ತಿ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ದಾಟುತ್ತಾ ದಿನವೆಲ್ಲ ಮರದ ಮೇಲಿರಬಲ್ಲರು ಎನ್ನುವುದು ವಿಶೇಷ.

ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹವ್ಯಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಾಳುಗಳಾಗಿ ಜೀತ ಮಾಡುತ್ತಾ, ದುಡಿಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಅಡಿಕೆ ಸುಲಿಯುವುದು, ತೋಟದ ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು. ಪಾತ್ರೆ ತೊಳೆಯುವುದು, ಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಗಣಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಸೊರಬ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಭತ್ತ, ಹತ್ತಿ, ಶೇಂಗಾ, ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಹಸಲರು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ನಿರುಮ್ಮಳ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದವರು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹೊಸನಗರದ ಹಸಲರು ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದರ್ಖಾಸ್ತು ಮೂಲಕ ಪಡೆದು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಬಗರ್‌ಹುಕುಂ ಆಗಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಭತ್ತ, ಕಬ್ಬು, ಶುಂಠಿ, ಶೇಂಗಾ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವವರು ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸ(ಗಾರೆಕೆಲಸ) ಮರ ಕೆಲಸ, ಮಣ್ಣು ಕೆಲಸ, ಕಲ್ಲು ಕೆಲಸ, ರಸ್ತೆ ದುರಸ್ತಿ ಕೆಲಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ನಿತ್ಯದ ಉಪಜೀವನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ದಿವಸಕ್ಕೆ ೧೫೦ರಿಂದ ೨೦೦ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಕೂಲಿ ಸಿಗುವುದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಹಣ ಕೂಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವರು. ಆದರೆ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಈ ಕೂಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಖಾಯಂ ಕೆಲಸವಾಗಿ ಇದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹಸಲರು ಕೃಷಿ, ಕೃಷಿಯೇತರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರ, ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಸಹಾಯಹಸ್ತದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹಸಲರು ಶ್ರಮಿಕರು, ಸದಾ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುವ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ

ಹಸಲರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕುಲಕಸುಬಾಗಲಿ, ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುವ ಸಾಹಸ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಈ ಕೆಲಸ ಇಂದಿನ ದಿನಮಾನದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಹಸಲರಿಗಿದೆ. ಹೊರ ರಾಜ್ಯ, ಹೊರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಲಸೆಯೂ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಗೋ ನೆಲೆನಿಂತು ವೃತ್ತಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಸಲರು ಇಂದು ಅಲೆಮಾರಿ

ಗಳಾಗುವತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ, ಕೌಶಲ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯೋಜನೆಗಳಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡಿದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿಯಾಧಾರಿತ ಅವಲಂಬಿತ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.ಇದರ ನಡುವೆ ವಿವಿಧ ಕುಶಲ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಕೂಲಿ ಮತ್ತು ಅವಲಂಬಿತ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಈ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಪೂರ್ಣಕಾಲಿಕವಲ್ಲ.

ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿದಾರರ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ

ಬದಲಾದ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ತಲುಪಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯು ರೂಪಿಸಿದ ಹೊಸ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ನೀತಿಯು ಅವರಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಲೇ ಇಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಯನ್ನು ಹಸಲರು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಲಗೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೃತ್ತಿ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬರಲು ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಹವರ್ತಿ ಸಮುದಾಯ ಗಳು ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಹಾಗಂತ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳದ್ದು ತಪ್ಪು ಅಂತ ಅಲ್ಲ. ಹಸಲರು ಈ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ದೀರ್ಘ ಓಟದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಹಿಂಜರಿದರು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಪೊಲೀಸ್, ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ., ರೇಲ್ವೆ, ಗಾರ್ಡ್ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಕೇರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುರೋಹಿತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಹಸಲರನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಕೃಷಿ-ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ-ಪಶುಪಾಲನೆ

ಕಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಒಡೆಯರ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿ ಅವರ ಮನೆ-ಹೊಲಗದ್ದೆ-ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವುದೇ ಹೊರತು ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಇವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಾಡಿನ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಡಲ್ಲೇ ಜೀವನವನ್ನು

ಕಂಡುಕೊಂಡವರು ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯು ಒಂದು ಒಡೆಯರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಇಲ್ಲವೇ ಕಾಡಿನ ಅಂಚು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಒಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಕೇರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪಶು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಹಸಲರು ಹಸು-ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಸಾಕುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯು ದೊರಕಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ(ಶೇ. ೫ರಷ್ಟು ಜನರು ಮಾತ್ರ). ಉಳಿದವರು ಕೂಲಿನಾಲಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೬.೨. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಹಸಲರು ಒಡೆಯರ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮುಗ್ಧರು ಈ ಹಸಲರು. ಹಗಲಿರುಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಸಂಜೆ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದು ಆಯಾಸ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಹಸಲರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರಿವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು? ಆದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾದಾಗ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರವು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಸರ್ವಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನದಿಂದ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಆ ಮೂಲಕ ಯುವಪೀಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಹುದ್ದೆ ಪಡೆದವರು ಎಲ್ಲೋ ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಜನರು ಮಾತ್ರ.

೬.೩. ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ೨೦೮೨೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ೨೪೪೬೬ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿರುವ ಹಸಲರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಈವರೆಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂವಿಧಾನದ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ

ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುವ ಅವಕಾಶ ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ನಾಯಕರು ಆಯ್ಕೆಯಾಗದೆ ಪ್ರಭುತ್ವದ ತಾಳಕ್ಕೆ ಕುಣಿಯುವ ಜನರನ್ನೇ ನೋಡಿ ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಟ್ಟು ಗೆಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರ ಮರ್ಜಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಂತಹ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಎಲ್ಲಾ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಸಂಘಟನೆಗಳು

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವರಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಸಂಘಟನೆಯ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಒಡೆಯರ ಮನೆಯ ತೋಟ-ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿನ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಇಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಮಾತ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಈವರೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬಂದ ಯೋಜನೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅದರ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಈವರೆಗೆ ರೂಪಿಸಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಸಲರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ದೂರಗಾಮಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಯಾವುದು ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಶೇಕಡಾ ೧೮ರ ಹಣದಿಂದ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ರೂಪಿಸುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಕೇವಲ ಆ ಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಉಪಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಅವರ ಹಸಿವು ಮತ್ತು ದಾಹವನ್ನು ಇಂಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಖಚಿತ ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪದಲ್ಲಿರು ಯೋಜನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವರನ್ನು ಪ್ರಗತಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಬಲ್ಲವು.

ಇತರೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ಕೆಲವೊಬ್ಬರ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರ ಬಳಿ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಬಿಪಿಎಲ್ ಕಾರ್ಡುದಾರರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇವರ ಬಡತನ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನ ಅಸಹಾಕತೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಅಗ್ಗದ ಬೆಲೆಗೆ ಅಂಗಡಿಯ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಸಹ ಇವರಿಗಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆ ಇವರಿಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಲಿ, ಉತ್ತಮ ಕೌಶಲ್ಯವಾಗಲಿ, ಜಾಣ್ಮೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅಜ್ಜ ನೆಟ್ಟ ಆಲದ ಮರಕ್ಕೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಮುಖವಾದ ಯಾವುದೇ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಹೊರ ಬಂದು, ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹಸಲರು ಮುನ್ನಡೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಹಸಲ ಸಮುದಾಯದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು

೧. ಹಸಲರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯಾಗಲಿ, ಮನೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಒಡೆಯರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಾಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ.

೨. ಹಸಲರು ಒಡೆಯರ ಮನೆಯ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿಯೇ ಬಂದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಒಡೆಯರು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಮಾತ್ರ. ಹಸಲರಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

೩. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಅಥವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಇಲ್ಲ.

೪. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಹಸಲರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಪಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಹಸಲರು ಹಬ್ಬ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರುವ ಪರಿಪಾಟವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ.

೬. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಊರಿನ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೌರವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

೭. ರಾಜಕೀಯ ಮೀಸಲಾತಿ ಇಲ್ಲದೇ ಸಮಗ್ರ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕತ್ವ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೮. ಭೂಮಾಲೀಕರ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹಸಲರು ನಲುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

೯. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ.

೧೦. ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಒಡೆಯರ ಮೇಲಿನ ಅತಿವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ದೇವರುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಶೋಷಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೬.೪. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತವಾದುದು. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಕೂಡ ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಅಂಟಿಕೆ–ಪಂಟಿಕೆ ಹಾಡು ಹಾಡುತ್ತ ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂಟಿಕೆ–ಪಂಟಿಕೆ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹಸಲರು 'ಬಿಂಗಿ ಪದ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ ಈ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರ್‍ಯಾರು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಹಸಲರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದವರ ಮನೆಮನೆಗೆ ದೀಪವಿಡಿದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಿಯರು. ಮಲೆನಾಡು–ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮಾರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಹಸಲರು. ಮೂಲತಃ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದಂಥ ಹಸಲರಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅಭಿರುಚಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದೂರದೂರದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ನೋಡಲು ಹಸಲರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಬೆಳಗ್ಗೆತನಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ನೋಡಿ ಬಂದ ಮರುದಿನ ತಮ್ಮ ಕಾಲನಿಯ ಅಥವಾ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಮದ್ಯ ಪ್ರಿಯರು. ಪುರುಷರು ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ

ಮುಗಿಸಿ ಮದ್ಯ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡು ಕರಾವಳಿ ಭಾಗ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಸೇವನೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ-ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇವನೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷವೆಂಬ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ರಾಂತಿ ರಹಿತ ಕಠಿಣ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲೆಅಡಿಕೆ-ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಸೇವನೆ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಕ್ತೃಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಯುವಕ-ಯುವತಿಯರು ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಬಹುತೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಟಿ.ವಿ.ಗಳಿದ್ದು ಮನರಂಜನೆಗೆ ಸುಲಭ ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮೊಬೈಲ್ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲ ಯುವಕರು ಮೋಟಾರ್ ಬೈಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ತಾವು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಒಡೆಯರನ್ನು ಪಾತ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅನುಕರಿಸಿ ಬೈಯುವ ಪ್ರಹಸನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಹಸಲರು ಶಾಂತಿ ಪ್ರಿಯರು, ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳು, ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡು ಬಗೆಯುವನರಲ್ಲ; ತಮಗೊದಗಿದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರು. ಆದರೂ ಮನದ ದುಗುಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮದ್ಯ ಸೇವಿಸಿದ ನಂತರ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆಡಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನನ್ನು ತೆಗಳಲು, ಬೈಯಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಮಾರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ. ಹಸಲರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಯುಗಾದಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ ಹಸಲರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತದ ತಂಡಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅವರ 'ಡೊಳ್ಳು ಪ್ರೀತಿ'ಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ ತಂಡ ಸಾಗರದಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಿಳೆಯರ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾಂಬ ಮಹಿಳಾ ತಂಡ ಸಾಗರದಲ್ಲಿದೆ. ರಾಜ್ಯ, ಹೊರರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಈ ತಂಡಗಳಿಗಿದೆ.

ಹಸಲರ ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ನಂಬಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾವು ನಂಬಿದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳು ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಬದುಕನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತವೆ. ತಾನು ಬಾಳಿ ಬದುಕುವ ಪರಿಸರದ ಒಳಗೆ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೊತೆ ಬಾಳಬೇಕಾದಾಗ ಅವರಿಂದ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರು ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಲರು ಭೂತ, ಪಿಶಾಚಿ, ದೆವ್ವ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಗ್ರಹಗಳ ಕಾಟ, ಮಾಟ ಮಂತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಜ್ವರ, ನೆಗಡಿ ಬಂದರೂ ವೈದ್ಯರಿಗಿಂತ ದೇವರು, ದೆವ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಟಗಾರ ಅಥವಾ ನೋಟಗಾರ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈತನು ಜುಟ್ಟು, ಉದ್ದವಾದ ಗಡ್ಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಈತನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿ ದೇವರುಗಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ನೋಟಗಾರನು ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಲಿಂಬೆ ಹಣ್ಣು, ಕುಂಕುಮ, ಅಂಗಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಹಾನ ತೆಗೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಂಟು. ಹಾನ ಅಂದರೆ ಅರಿಶಿಣ ಮತ್ತು ಕುಂಕುಮ ಮಿಶ್ರಿತ ನೀರು. ಅಡಿಕೆ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಬಿದಿರು ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ ದೊನ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಎರಡು ಕಡೆ ದೊಂದಿ ಹಚ್ಚಿ ಸಂಜೆ ನಸುಗತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಿದವರನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಂದ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು, ಕೆಂಪು ಹೂವು ಹಾನಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರು ಸುತ್ತು ಸುಳಿದು ಕೊನೆಗೆ ಹೆದರಿದವರನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಹಾನದ ನೀರನ್ನು ಮೈಗೆ ಜೋರಾಗಿ ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸಲರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು ಇವರ ವಾಡಿಕೆ. ಆರಿದ್ರಾ ಮಳೆಯ ಆರಂಭ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಂಸದೂಟ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಚೌಡಿ, ಭೂತ, ಯಕ್ಷಿ, ಮಾಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯ ರೇಣುಕಾಂಬೆಯನ್ನು ಇವರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೈವ ಮತ್ತು ಭೂತದ

ಬಗ್ಗೆ ಹಸಲರಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ದೈವ ಮತ್ತು ಭೂತಗಳು ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಾವಲು ಕಾಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹಸಲರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚಲನವಲನದಿಂದ ಅವುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ, ಅಪಾಯಗಳ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

- ಕಾಡುಕುರಿ ನೆಲ ಬಡಿಯುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಹುಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ.
- ಕಾಳಿಂಗ ಹಾವು ಇರುವುದನ್ನು ಅದರ ಬೋರ್ ಬೋರ್ ಎನ್ನುವ ಸದ್ದಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ನಾಗರಹಾವಿನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಬುಸ್ ಬುಸ್ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಸರ್ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಮಾಡಿ ಚಲಿಸುವುದರಿಂದ ಕೆರೆಹಾವಿನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಕುಂದಾಳದ ಹಾವು ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಜೀರಟ್ಲೆ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ಹೆಬ್ಬಾವು ಚಲಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಂಟು ಅಂಟಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗೌಲು(ವಾಸನೆ) ಇರುವುದರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಜಿಂಕೆ(ಮಿಕ)ಯ ವಿಶೇಷವಾದ ಕೂಗಿನಿಂದಲೇ ಹುಲಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಮೊಲದ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಅದು ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುತ್ತ ಹೋದ ದಾರಿಯಿಂದ, ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತು, ಹಿಕ್ಕೆ ಹಾಕಿರುವುದರಿಂದ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ.
- ಕಾನಕುರಿ, ಜಿಂಕೆಯ ವಿಶೇಷ ಕೂಗಿನಿಂದ ಕಾಡುಹಂದಿಯ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

- ಜೇನು ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿರುವ ಹಿಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಜೇನು ಹಾರಿ ಹೋದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಂದಿ ಹೂವು ಮತ್ತು ವರೆಕೆತ ಬಳ್ಳಿ ಹೂ ಬಿಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಜೇನು ಕೀಳುತ್ತಾರೆ.
- ಹಂಚಿನ ಮೀನು ನದಿ ಅಥವಾ ಹಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲಿನ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ, ಔವಲು ಮೀನು ಮರ, ಗಿಡಗಳು ನದಿಗೆ ಬಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವ ಜಾತಿಯ ಮೀನು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಹಸಲರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ.
- ಹಪ್ಪಟೆ ಹಾವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕುದರ ಹಾವು ನೀರಿರುವಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಹಿತಿ ಹಸಲರು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹಸಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಒಗಟುಗಳು

- ಬಿಳಿ ಹುಡುಗ ಕಪ್ಪು ಟೋಪಿ - ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣ.
- ಒಂದೇ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಐದು ಜಾತಿಯ ಹೂವು-ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಬೆಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಮಜ್ಜಿಗೆ.
- ಯಾರು ಹತ್ತಲಾರದ ಮರ ನಾರಿಕೂರಣ್ಣ ಹತ್ತುತ್ತಾನೆ - ಚಗಳಿ(ಕೆಂಪಿರುವೆ)
- ಒಂಟಿ ಕಾಲು ಕೊಕ್ಕರೆ ಒಂಬೈನೂರು ತಲೆ–ಅಡಿಕೆ ಮರ.
- ಆಚೆ ಮನೆ ಅಕ್ಕ ಈಚೆ ಮನೆ ತಂಗಿ ಜಗಳ ಆಡುತ್ತಾರೆ - ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ.
- ಅಪ್ಪನ ದುಡ್ಡು ಎಣಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮನ ಸೀರೆ ಮಡಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ - ಆಕಾಶ, ನಕ್ಷತ್ರ.
- ಅಪ್ಪ ಅಂದರೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತೆ, ಅವ್ವ ಅಂದರೆ ಮುಟ್ಟಲ್ಲ - ತುಟಿ.
- ಹಸಿರು ಕೋಟೆ, ಕೆಂಪು ಬಾಗಿಲು, ಕಪ್ಪು ಸೈನಿಕರು - ಕಲ್ಲಂಗಡಿ ಹಣ್ಣು.
- ಅಜ್ಜನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೊಮ್ಮಗ ನೇತಾಡುತ್ತಾರೆ - ಗೇರುಬೀಜ.
- ಬಿಳಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಹಡಗು - ಕಣ್ಣು.
- ಕರಿಯಪ್ಪ ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರ ಎಷ್ಟು ದಪ್ಪ ಇದ್ದರೂ ಲಾಭ ಸತ್ತರೂ ಲಾಭ - ಆನೆ

- ಮನೆಗೆ ಮೊಗ್ಗು ಹೊರಗೆ ಹೂ - ಛತ್ರಿ.
- ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒದಿತಾರೆ - ಚೆಂಡು.
- ಮೂರು ಜನ ಗೆಳತಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಕರಗುತ್ತಾಳೆ, ಒಬ್ಬಳು ಮುಳುಗುತ್ತಾಳೆ, ಒಬ್ಬಳು ತೇಲುತ್ತಾಳೆ - ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಸುಣ್ಣ.
- ಎಳವೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿರು, ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು - ನೇರಳೆ ಹಣ್ಣು.
- ಹಾರಿದರೆ ಹನುಮಂತ, ಕೂಗಿದರೆ ರಾವಣ, ಕುಳಿತರೆ ಮುನಿರಾಯ - ಕಪ್ಪೆ.
- ಪಚ್ಚೆ ಇಲ್ಲದ ಹಕ್ಕಿ ಹತ್ತು ಖಂಡುಗ ಗದ್ದೆ ಮೇಯುತ್ತದೆ - ಕತ್ತಿ.
- ಸಾಗರ ಪುತ್ರ ಸಾರಿಗೆ ಮಿತ್ರ - ಉಪ್ಪು.
- ಒಂಟಿ ಕಾಲಿನ ಮರ, ಸಾವಿರಾರು ರೆಕ್ಕೆ - ತೆಂಗಿನ ಮರ.
- ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮುದುಕಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು - ಸಾರಣಿಗೆ.
- ಚೋಟುದ್ದ ಹುಡುಗಿ ಮಾರುದ್ದ ಜಡೆ - ಸೂಜಿ ದಾರ.

ಗಾದೆಗಳು

- ಅಕ್ಕಿ ಇದ್ರೆ ಊಟ, ದಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಕೂಟ.
- ಅಟ್ಟ ಹತ್ತದವನು ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುತ್ತಾನಾ!
- ಅಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾ ಮಹಾ ಗರ್ವಿ.
- ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯ ದೋಸೆನೂ ತೂತೆ.
- ಮಾತು ಆಡಿದರೆ ಹೋಯಿತು ಮುತ್ತು ಒಡೆದರೆ ಹೋಯಿತು.
- ಆಕಳು ಕಪ್ಪಾದರೆ ಹಾಲು ಕಪ್ಪೇ?
- ಕೂತು ತಿಂದರೆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಹೊನ್ನು ಸಾಲದು.
- ಪಾಪಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಇಳಿದರೂ ಮೊಣಕಾಲುದ್ದ ನೀರು.
- ದೂರದ ಬೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೊಂಪು.
- ಅತಿ ಆಸೆ ಗತಿ ಗೇಡು.

- ಕೈ ಕೆಸರಾದರೆ ಬಾಯಿ ಮೊಸರು.
- ಹೆರಬಾರದನ್ನು ಹೆತ್ತರೆ ಮನೆತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು.
- ಮಾತು ಆಡಿದರೆ ಹೋಯಿತು ಮುತ್ತು ಒಡೆದರೆ ಹೋಯಿತು.
- ಅಲ್ಪನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಂದರೆ ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದನಂತೆ.
- ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ತುಳುಕುವುದಿಲ್ಲ.
- ಉಪ್ಪು ಹೊತ್ತು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ.
- ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ.
- ಉಪ್ಪು ತಿಂದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲೇ ಬೇಕು.
- ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಹುಣಸೆಹಣ್ಣನ್ನು ಕಿವುಚಿದ ಹಾಗೆ.
- ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಸಂತೆ ಚಿಂತೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಡಲೆ ಚಿಂತೆ.
- ಅಡಿಕೆಗೆ ಹೋದ ಮಾನ ಆನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಬರಲ್ಲ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಎಸ್. ಮೋಹನ್, **ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮರಾಟಿಗರ ಜಾನಪದ,** ಪು. ೧೮೫.

೨. ಎನ್.ಪಿ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್, ೨೦೦೦, **ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರುಸಮುದಾಯಗಳು,** ಪು. ೨೧೫.

◆◆◆

ಅಧ್ಯಾಯ : ಏಳು

ಸಮಾರೋಪ

* ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು
* ಸಲಹೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ : ಏಳು

ಸಮಾರೋಪ

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ–ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹಿರಿಮೆಯೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಳಪದರಗಳು. ಸಾವಿರಾರು ಜಾತಿ–ಉಪಜಾತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಧರ್ಮಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಬಹುಜನಾಂಗೀಯ, ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೇಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿವೆ. ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ದೇಶದ ಭವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಗೆ, ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ, ಅನನ್ಯತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನೂರಾರು ವಿಭಿನ್ನ ಜನ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಲಿಖಿತ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೂರಾರು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸಹಜ ಸರಳ ಜೀವನ, ಅನಕ್ಷರತೆ, 'ಅನಾಗರಿಕ'ಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದರೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀಮಂತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪರಿಸರ ಪೂರಕ ಜೀವನಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯತೆಯಂಥ ಕೊಡುಗೆ–ದೇಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಲಿಖಿತ ಚರಿತ್ರೆ ಪರಿಗಣಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಅವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಅನನ್ಯತೆ–ಅಸ್ಮಿತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು.

ಪರಕೀಯರ ದಾಳಿ ಯಾವಾಗ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಯಿತೋ ಆಗಿನಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ – ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಜೀವನ ದುಸ್ತರವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗಳ ನಾಶ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವನತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕಾಡುಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿದ್ದ ಬಡಕಟ್ಟು ಜನರ ನೆಲೆ ಪಲ್ಲಟಗೊಳಗಾಯಿತು.

"ದೇಶದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ದುಡಿಯುವವರು ಅಥವಾ ಕೂಲಿಕಾರರು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತೇ ವಿನಃ ಅವರು ಕೂಡ ಉತ್ಪಾದಕರು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಅವರ ಉತ್ಪಾದನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಆಧುನಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು 'ಹೊರೆ'ಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದುದು ಇನ್ನೊಂದು ದುರಂತ. ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಆಡಳಿತ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಅದರೊಳಗಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರಕ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿತಲ್ಲದೆ, ಅವರನ್ನು ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಿತು"(ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ೨೦೦೪, ಪು. ೧೦) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದಂಥ ಹಸಲರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು ೭೦ ದಶಕಗಳು ಕಳೆದರೂ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಸರಕಾರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಹಸಲರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತಲುಪಿಲ್ಲ. ಅಖಂಡ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜೀವನದ ಕನಸುಗಳು ಇನ್ನೂ ಕನಸುಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ.

'ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಏಳು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಹರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಗಳಾಗಿವೆ. ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ಸಮುದಾಯದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಳಚಹರೆಗಳನ್ನು ಅನನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕೀರ್ಣ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತದ ಸಮುದಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಅಂತರ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅಧ್ಯಯನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಇಂಥ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ರೀತಿ-ನೀತಿ, ನಡೆ-ನುಡಿ, ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು 'ಜಾತಿ'ಗಳಾಗಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮೂಲಗಳನ್ನು, ಪ್ರಸರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ.

ಕಾರಣ ನೂರಾರು ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬಂದಂಥ ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಬದಲಾದ ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬದಲಾದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕ-ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಕರಗಳ ಭರಾಟೆಯಲ್ಲಿ 'ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ'ವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗುತ್ತವೆ. ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಡುವ ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಮೌಲ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಗಳು ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸದಿರ ಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಎಂಬುದು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವಂಥ ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳು, ಪರಿಸರ ಪೂರಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ಪರಿಸರ ಪೂರಕ ಪರಿಕರಗಳು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಇಂದಿನ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಆಹಾರಗಳೇ ಔಷಧಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇಂದು ಆಹಾರಗಳೇ ರೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ರೀತಿ–ನೀತಿ–ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತೆರೆದಿಡುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಶಗಳು ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದೇಸಿ ಚಿಂತನೆಗಳು, ದೇಸಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ದೇಸಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ದೇಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಂಥ

ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ, ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸಾಮಾಜಿಕ - ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಾಧಾರಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಇದಾಗಿದ್ದು, ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಿಂದ, ಗ್ರಂಥಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ, ವಿವಿಧ ದೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಂದ ಆನುಷಂಗಿಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕುಗಳ ಆಯ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಕ್ತೃಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ನೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಮುಗ್ಧ ಸಮುದಾಯವಾದ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳೆಲ್ಲವೂ 'ಹಸುಳೆ' ಅಂದರೆ 'ಮಗು'ವಿನ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿ, ನಡೆ - ನುಡಿ, ರೀತಿ - ರಿವಾಜುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು

ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಆಧುನಿಕ ಅಥವಾ ನಾಗರಿಕ(?)ರಿರುವ ವಾಸಸ್ಥಳದಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಟ್ಟ-ಗುಡ್ಡ, ಕಾಡುಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಕಾರಣ ಕಾಡುಗಳ ನಾಶ, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು 'ಜಾತಿ'ಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು - ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸಹಜ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆ ಕುರಿತಂತೆ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಸಲರನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಂಧುತ್ವ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿರುವ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬೆಡಗು, ವಿವಾಹ ಹೀಗೆ ಜೀವನಾವರ್ತನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಸಲರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥವಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಚಾಚು ತಪ್ಪದೇ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿವರ್ತನೆ ಜಗದ ನಿಯಮ ಎಂಬಂತೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರ ಹಸಲರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಸಲರ ಹುಡುಗರು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳೂ ಇವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ - ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

'ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು' ಎಂಬ ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಬೇಟೆ ಪದ್ಧತಿ, ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಬೇಟೆಯನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದಂಥ ಹಸಲರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೂಲಿಕಾರರಾಗಿ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಹಸಲರು ಮೂಲತಃ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾಗಿದ್ದು, ಕಾಡುಗಳ ಬದುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಎಲ್ಲ ಗಿಡ - ಗಂಟಿಗಳನ್ನು ಔಷಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರಂಪರಿಕ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಕಾಡು - ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಸಲರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮೂಲ ನೆಲೆಯನ್ನು, ಮೂಲ ಕಸುಬನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಾಧೀನರಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿರುವುದು ದುರದೃಷ್ಟಕರ. ಅದು ಅವರ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸದಾ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳು. ತಮ್ಮ ವೇದನೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಳ್ಳವರ ಗದ್ದೆ-ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರರಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು ಎಪ್ಪತ್ತು ಶತಮಾನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಹಸಲರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಅತ್ಯಂತ ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿ. ಶೈಕ್ಷಣಿವಾಗಿ ಹಸಲರು ಇನ್ನು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಯುವಪೀಳಿಗೆಯ ಹಸಲರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವತ್ತ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಚಾರ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾದರೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಸಲರು ಇನ್ನೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ - ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಗಗನಕುಸುಮವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಪಸಂಖಯಾತರಾದ ಹಸಲರು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಗಣನೆಗೆ ಇಲ್ಲ ವೆಂಬಂತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಹಸಲರು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾನೂನು - ನಿಯಮಗಳನ್ವಯ ಮೀಸಲಾತಿಯಡಿಯಲ್ಲಿ

ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಜನರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಹಸಲರು ಶ್ರೀಮಂತರು. ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಲೆ - ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಹಸಲರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಮಕ್ಕಳು ಗುರುತರವಾದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಏಳನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾರೋಪವಾಗಿದ್ದು, ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ನೀಡಿಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಲಹೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ವಕ್ತೃ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನಾವರ್ತ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕಾವರ್ತನ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ತುಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ಹಸಲರು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕೆಲವೊಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುವ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಬಹುತೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮುಖೇನ ಪಡೆದಂಥವುಗಳು. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪಡೆದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಅಧಿಕೃತವಾದವುಗಳು. ನಾನು ನಮ್ಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನೋಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಜೀವನದ ರೀತಿ–ನೀತಿ– ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಗಮನಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿವೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

೧. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯ ವಾಗಿದೆ. ಶಾರೀರಿಕ ಗುಣಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುಲಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ, ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ.

೨. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನನ್ಯತೆ ಕುರಿತು ಲಿಖಿತ ಚರಿತ್ರೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ, ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡು ಬಗೆಯದೇ, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಆಸೆ ಪಡದೇ, ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಸಾಕು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಗಳು ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದ ಅನನ್ಯತೆ-ಅಸ್ಮಿತೆಗಳಾಗಿವೆ.

೩. ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ-ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದರೂ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿದೆ. ಭೂರಹಿತರಾಗಿ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಸಲರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಂಬಿಕೆ, ಕೀಳರಿಮೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಸಲರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ' ಎಂಬ ಅಮಾನವೀಯ ನಡವಳಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಹಸಲರದ್ದು. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ, ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಿದೆ.

೪. ಉಳ್ಳವರ ಗದ್ದೆ-ತೋಟ-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿಯುವುದನ್ನೇ ಜೀವನವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಹಸಲರು ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಜಿಗಿಯುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಸಲರು ಆ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಡಗಳ ಚಲನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮತ್ತು ನೆರಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಸಲರು ಇಂದಿಗೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೫. ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಸಲರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ-ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೀಳರಿಮೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಾನುಕೂಲಗಳಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಸಲರನ್ನು ತಲುಪಿಲ್ಲ.

೬. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಸಲರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಸಲಹೆಗಳು

೧. ಹಸಲರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲುಪುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳು ಸರಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ ಆಯೋಜಿಸಬೇಕು.

೨. ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳು, ಮಿನಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಘಟಕಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರ ಕಾಳಜಿವಹಿಸಬೇಕು.

೩. ಹಸಲರು ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು, ಅಂಗನವಾಡಿ, ಕಿರಿಯ, ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೪. ಹಸಲರು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ಹಸಲರಿಗೆ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕು.

೫. ಹಸಲರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯುವಜನ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು.

೬. ಹಸಲರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಥವಾ ಹಸಲರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ಅಥವಾ ನಿಗಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹಸಲರ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಕೂಡಲೇ ಸರಕಾರ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಬೇಕು.

೭. ಹಸಲರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಅಂತ್ಯೋದಯ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ, ಆರೋಗ್ಯ ವಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಸರಕಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೮. ಹಸಲರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ವಂಚಕರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ಸೇವೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಓರ್ವ ಕಾನೂನು ಸಲಹೆಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹಸಲರು ನೆಮ್ಮದಿ ಜೀವನ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಉತ್ತಮ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

೯. ಹಸಲರು ಮೂಲತಃ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸರಕಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಸರಕಾರ ಕ್ರಮ ವಹಿಸಬೇಕು.

♦♦♦

ಅನುಬಂಧ

೧. ಗ್ರಂಥಋಣ
೨. ವಕ್ತೃವಿವರ
೩. ಹಾಡುಗಳು
೪. ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಕೋಶ
೫. ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆ ವರದಿಗಳು

ಅನುಬಂಧ

೧. ಗ್ರಂಥಋಣ

೧. ಅಂಬಳಿಕೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ೧೯೯೯, **ಮಲೆನಾಡಿನ ವೈಷ್ಣವ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೨. ಅಂಬಳಿಕೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, (ಪ್ರ.ಸಂ), ೨೦೧೪, **ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಶೋಧನ ಜಾನಪದ,** ವಿಸ್ತರಣೆ ಹಾಗೂ ಸಲಹಾ ಕೇಂದ್ರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗೊಟಗೋಡಿ.

೩. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಎಸ್.ಸಿಂಧೆ, ಕೆ. ಚಾವಡಿ ಲೋಕೇಶ್, ೨೦೦೮, **ಗೋಸಂಗಿ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೪. ಅಮರೇಶ ನುಗಡೋಣಿ (ಸಂ), ೨೦೧೧, **ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವೈಧಾನಿಕತೆಗಳು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೫. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಡಾ), ೨೦೦೬, **ಸಂಸ್ಕೃತಿ–ವಿಕೃತಿ,** ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೬. ಕಾಳೇಗೌಡ ನಾಗವಾರ (ಪ್ರೊ.), ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ (ಪ್ರೊ.), ೨೦೦೦, **ಗಿರಿಜನ ಕಾವ್ಯ,** ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೭. ಕುಂಡಂತಾಯ ಕೆ.ಎಲ್., ೨೦೦೩, **ನಂಬಿಕೆ ನಡವಳಿಕೆ,** ಸರಸ್ವತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಂಜೂರು.

೮. ಕೇಶವ ಭಟ್ಟ ಎಂ.(ಅನು), ೨೦೦೪, **ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬುನಾದಿ,** ಶ್ರೀ ಅರಬಿಂದೋ ಆಶ್ರಮ, ಪಾಂಡಿಚೇರಿ.

೯. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೆ: ೨೦೧೬, **ದಕ್ಕಲಿಗರು ಸಮುದಾಯ,** ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ನಿಗಮ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೦. ಕೊಸಾಂಬಿ ಡಿ.ಡಿ., ಟಿ.ಎಸ್, ವೇಣುಗೋಪಾಲ್, ಶೈಲಜಾ, ೨೦೦೩, **ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ,** ಚಿಂತನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ.

೧೧. ಜಾನಕಲ್ ರಾಜಣ್ಣ ಎಂ., **ದಕ್ಕಲಿಗ,** ೨೦೦೮, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೨. ಚಿನ್ನಪ್ಪಗೌಡ ಕೆ., ೨೦೦೦, **ಸೇರಿಗೆ,** ಮದಿಪು ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮಂಗಳೂರು.

೧೩. ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಡಿ.ಎನ್., ೨೦೧೬, **ಶಿಳ್ಳೆಕ್ಯಾತರು ಸಮುದಾಯ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೪. ದ್ವಾರಕಾನಾಥ್ ಸಿ.ಎಸ್., ೨೦೧೨, **ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗದ ತೆರೆದ ವರದಿಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳು,** ಅವಿರತ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ.

೧೫. ನಂಜಮ್ಮಣ್ಣಿ ಎಂ., ೨೦೦೩, **ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೧೬. ನಾಗಭೂಷಣ ಬಗ್ಗನಾಡು, ೨೦೧೬, **ಸುಡುಗಾಡು ಸಿದ್ದ ಸಮುದಾಯ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೭. ನಾಗರಾಜ ಕುಪ್ಪೆ, ೨೦೧೩, **ಅಲೆಮಾರಿಯ ಅಂತರಂಗ,** ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೮. ನಾಯಕ ಎನ್.ಆರ್., ೧೯೯೮, **ಕರಾವಳಿ ಸೋಗುಗಳ ಬಹುರೂಪ,** ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾವರ.

೧೯. ನಾಯಕ ಡಿ.ಬಿ., (ಪ್ರಸಂ.), ೨೦೦೩, **ಗಿರಿಜನ ಸಿರಿ (ಪ್ರೊ. ಪಿ.ಕೆ. ಖಂಡೋಬಾ ಅಭಿನಂದನ ಸಂಪುಟ),** ಅಭಿನಂದನಾ ಸಮಿತಿ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ.

೨೦. ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ., ೧೯೯೭, **ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ,** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೨೧. ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ., ೨೦೧೫, **ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ,** ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೨. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ೧೯೯೦, **ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ**, ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ.

೨೩. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ(ಸಂ), ೧೯೯೪, **ಸಂವಹನ, ಜಾನಪದ ಮಾದರಿಗಳು**, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ-೨.

೨೪. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ೧೯೯೭, **ಕೂಡುಕಟ್ಟು**, ಆನಂದಕಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮಲ್ಲಾಡಿಹಳ್ಳಿ.

೨೫. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ೨೦೦೮, **ಜನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಜಾನಪದ ಲೇಖನಗಳು)**, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಕ್ರೈಸ್ಟ್ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೬. ಪೃಥ್ವಿರಾಜ್ ಲಕ್ಕಿ, ಶಿಕಾರಿರಾಮು ಪಿ.ಎಚ್., ೨೦೦೮, **ಪಾರ್ಧಿ**, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೭. ಪದ್ಮಪ್ರಸಾದ್, ಎಸ್.ಪಿ., ೨೦೧೫, **ನಮ್ಮೂರು ಹೊಸದುರ್ಗ**, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗೊಟಗೋಡಿ.

೨೮. ಪ್ರಶಾಂತ್ ಎಚ್.ಡಿ.(ಸಂ), ೨೦೦೦, **ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯಕೋಶ-೪, ಜನಸಮುದಾಯ ಸಂಪುಟ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨೯. ಪ್ರಭಾಕರ್ ಎ.ಎಸ್., ೨೦೧೦, **ಹೆಳವರು**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩೦. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ಪ್ರಭಾಕರ್ ಎ.ಎಸ್., ೨೦೧೨, **ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಚಿತ್ರ ಸಂಪುಟ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩೧. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ೧೯೯೧, **ಗಿರಿಜನ ನಾಡಿಗೆ ಪಯಣ**, ರಾಗಿರೊಟ್ಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೨. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ೧೯೯೩, **ಸಿದ್ದಿಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ**, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೩. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ೧೯೯೬, **ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ಕೋಶ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

೩೪. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ೨೦೧೨, **ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಚಿತ್ರ ಸಂಪುಟ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩೫. ಭಾನುಮತಿ ವೈ.ಸಿ., ೧೯೯೪, **ಮಲೆನಾಡಿನ ಶೈವ ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ**, ಮಿತ್ರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂ, ಮೈಸೂರು.

೩೬. ಭೈರಪ್ಪ ಕೆ., ೨೦೦೬, **ಭಾರತದ ಸಮಾಜದ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆ**, ಸಪ್ನ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೭. ಭೈರೇಗೌಡ ಎಂ., ೨೦೦೨, **ಇರುಳಿಗರು ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ**, ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.

೩೮. ಮಧು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ೨೦೦೨, **ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ**, ಅಕ್ಷತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

೩೯. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಬಿ. ಮಾನ್ಪಡೆ, ೨೦೧೬, **ಚೆನ್ನದಾಸರ್ ಸಮುದಾಯ**, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೪೦. ಮೇತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ., ೨೦೦೨: **ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲಕಸುಬುಗಳು**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೪೧. ಮೋಹನ್ ಎಸ್., ೨೦೦೮ **ಮಾರಾಟಿ ನಾಯ್ಕರು (ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ)** ಅಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ.

೪೨. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ೨೦೦೫, **ಬುನಾದಿ : ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ ಲೇಖನಗಳು**, ಅಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ.

೪೩. ರಮೇಶ ಸ.ಚಿ. (ಸಂ), ೨೦೦೫, **ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೪೪. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ೨೦೦೫, **ನೀರು : ಒಂದು ಜಾನಪದ ನೋಟ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

೪೫. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ೨೦೦೮, **ಕರಾವು**, ಅಂಶು ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ.

೪೬. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ೨೦೧೦, **ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಆಚರಣೆಗಳು**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

೪೭. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ೨೦೧೧, **ಬಲೀಂದ್ರ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

೪೮. ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ. (ಸಂ.), ೨೦೧೧, **ಜಾನಪದ ಸೆಲೆ,** ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಜಾನಪದ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಬೀದರ.

೪೯. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರೈ ಎ.(ಸಂ), ೨೦೦೧, **ದ್ರಾವಿಡ ನಿಘಂಟು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ.

೫೦. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ೨೦೦೭, **ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರ,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೫೧. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ೨೦೧೪, **ಸಂಶೋಧನ ಮೀಮಾಂಸೆ,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೫೨. ರಾಮಯ್ಯ ಕೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ, ೧೯೯೩, **ಸಿಂಧ್ ಮಾದಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೩. ರಾಜಶ್ರೀ (ಡಾ.), ೨೦೧೩, **ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಣ,** ಆಕೃತಿ ಆಶಯ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಮಂಗಳೂರು.

೫೪. ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ ಎಚ್.ಜೆ., ೧೯೯೮, **ಕರ್ನಾಟಕದ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು, ಸಂ. ೧ ಮತ್ತು ೨,** ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೫. ಲೋಕರಾಜ ದೊಡ್ಡಮನಿ, ರಾವುಲೋಳ್ ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ೨೦೦೮, **ಸಿಂಧೋಳ್ಳು ಸಮುದಾಯ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೬. ವಡ್ಡಗೆರೆ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ೨೦೧೬, **ಬುಡ್ಗಜಂಗಮ ಸಮುದಾಯ,** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೭. ವಂದನಾ ಶಿವ (ಮೂಲ), ಮಾಧವ ಐತಾಳ್ (ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ), ೨೦೦೫, **ಬತ್ತದ ಚಿಲುಮೆ,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೫೮. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ರಾವ್ ಎನ್.ಪಿ., ೨೦೦೦, **ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಿರು ಸಮುದಾಯಗಳು,** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು.

೫೯. ಸವಿತಾ ನಾಯಕ. (ಸಂ), ೨೦೦೦, **ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪ್ರಸಾಧನ ಕಲೆ,** ಜಾನಪದ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾವರ.

೬೦. ಸಣ್ಣರಾಮ (ಡಾ.) (ಪ್ರ.ಸಂ.), ೨೦೦೮, **ಸಮನ್ವಯ (ಡಾ. ತೀ.ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ,** ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ ಹಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಂಘ, ಶಂಕರಘಟ್ಟ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ.

೬೧. ಸೋಮಶೇಖರ ಇಮ್ರಾಪೂರ (ಸಂ), ೧೯೯೩, **ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಭಾಗ-೧೭, ಜನಾಂಗಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

೬೨. ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ ಎನ್., ೨೦೧೪. **ಹಸಲರು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು

೧. **ಜಾನಪದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟಗಳು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೨. **ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಪುಟಗಳು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

೩. **ಚರಿತ್ರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಪುಟಗಳು,** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೧. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೨. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೩. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ

೪. ಸುಧಾ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

೫. ತರಂಗ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ

◆◆◆

೨. ವಕ್ತೃ ವಿವರ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ಜಾತಿ	ಉದ್ಯೋಗ	ವಿಳಾಸ
೧.	ಅಣ್ಣಪ್ಪ	೭೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕುಂಟೆಹಿತ್ಲು ಗಾಡರಗದ್ದೆ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨.	ಅಣ್ಣಪ್ಪ	೬೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಿರೇಮನೆ ಹಿರೇಮನೆ (ಪೋ) ಸಾಗರ (ತಾ), ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩.	ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ	೫೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಿರೇಮನೆ ಹಿರೇಮನೆ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪.	ತುಳಸಿ	೪೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಿತ್ತನಗದ್ದೆ ಹೊದಲ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫.	ಅಕ್ಕಮ್ಮ	೫೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಿತ್ತನಗದ್ದೆ ಹೊದಲ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೬.	ಲತ	೩೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೭.	ಚಂದ್ರಶೇಖರ	೭೬	ಒಕ್ಕಲಿಗ	ಕೃಷಿಕರು	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮.	ಮಂಜುನಾಥ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯.	ಬಸವ	೭೩	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಜ್ಯೋತಿಸರ ದೇವಂಗಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೦.	ರಾಮ ಆರ್.ಕೆ.	೬೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಕೊಪ್ಪ ಗುತ್ತಿಯಡೆಹಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೧.	ಗೌರಿ	೪೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಕೊಪ್ಪ ಗುತ್ತಿಯಡೆಹಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೨.	ಮಂಜಪ್ಪ	೬೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಿಲಿಕೆರೆ (ಹಡಗಿನಮನೆ) ದೇವಂಗಿ(ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೩.	ಅಣ್ಣಯ್ಯ	೬೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಿಲಿಕೆರೆ (ಹಡಗಿನಮನೆ) ದೇವಂಗಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೪.	ಗಂಗಮ್ಮ ಗಂಡ ರಾಮಪ್ಪ	೪೮	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೧೫.	ಕುಶಾಲ	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ದೋಣಿಹತ್ಕಲು ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೬.	ಚಂದ್ರವತಿ	೪೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ದೋಣಿಹತ್ಕಲು ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೭.	ಚೂಡಪ್ಪ	೭೧	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಅಸೀಮನೆ ಕೌರಿಹತ್ಕಲು (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೮.	ಮಂಜುನಾಥ	೬೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹರಡವಳ್ಳಿ ಭಾವಿಕೈತರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೯.	ಗಂಗಾ	೬೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಗುಡ್ಡೆಕೊಪ್ಪ ಮೇಲಿನಕೊಪ್ಪ ಆಗರ (ಗ್ರಾ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೦.	ನಾರಾಯಣ	೩೯	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಅರಳಾಪುರ ಅರಳಾಪುರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೧.	ನಾರಾಯಣ	೫೧	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹುಲ್ಲಸಾಲೆ ಬಾವಿಕೈಸರು (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೨.	ಜಲಜಾ	೫೩	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹೊದಲ ಅರಳಾಪುರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೨೩.	ರುಕ್ಮಿಣಿ	೫೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹುಣಸೆಬೈಲ್ ಅರಳಾಪುರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೪.	ವೇದಾವತಿ	೩೬	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹೊದಲ ಅರಳಾಪುರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೫.	ವೆಂಕಟರಮಣ	೩೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ದೊಣೆಹಕ್ಕಲು ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೬.	ರಾಮ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಬೀಳುಮನೆ ಮೇಗರವಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೭.	ರಾಮಪ್ಪ	೬೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಿಲುಗುತ್ತಿ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೮.	ಲತಾ	೩೩	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಿಲುಗುತ್ತಿ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೨೯.	ವಾಸು	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಿಲುಗುತ್ತಿ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೦.	ಶೈಲಜಾ	೩೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಿಲುಗುತ್ತಿ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೩೧.	ಸುಬ್ಬ	೬೩	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಂಬಳ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೨.	ಸೀನ	೬೭	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ನಂಬಳ ಮೇಳಿಗೆ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೩.	ರಾಜು	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕುಡತಗಾರು ಯಮರವಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೪.	ನಾರಾಯಣ	೫೧	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹುಲುಸಾರೆ ಬಾವಿಕೈಸರ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೫.	ವಿನೋದಾ	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಶಿಲೇಕುಣಿ ಕನ್ನಂಗಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೬.	ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಶಿಲೇಕುಣಿ ಕನ್ನಂಗಿ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೭.	ನಾರಾಯಣ	೪೯	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಶಿಲೇಕುಣಿ ಕನ್ನಂಗಿ (ಪೋ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೩೮.	ತಿಮ್ಮಪ್ಪ	೫೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಶಿಲೆಕುಣಿ ಕನ್ನಂಗಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೩೯.	ಜಯೇಶ ಹೆಗ್ಡೆ	೪೮	ಒಕ್ಕಲಿಗ	ಕೃಷಿಕರು	ಹೊಸೂರು ಗುಡ್ಡೆಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೦.	ಈಶ್ವರ	೬೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಮುಪ್ಪಾಣೆ ಅರಳಗೋಡು (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೧.	ಗಿರಿಯಾ	೫೪	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕೊಕ್ಕೋಡು ಹುರುಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೨.	ಮಂಜುನಾಥ	೪೧	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕೊಕ್ಕೋಡು ಹುರುಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೩.	ಟಿಕಪ್ಪ	೪೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕೊಕ್ಕೋಡು ಹುರುಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೪.	ಹಾಲಮ್ಮ	೪೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಬಾಳೆಕೊಡ್ಲು ನಾಲೂರು (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೫.	ರಾಮಪ್ಪ	೩೭	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಬಾಳೆಕೊಡ್ಲು ನಾಲೂರು (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೬.	ಗಂಗಮ್ಮ	೪೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೪೭.	ನಾಗವೇಣಿ	೩೦	ಹಸಲರು	ಮನೆಗೆಲಸ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೆಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೮.	ಲತಾ	೩೨	ಹಸಲರು	ಮನೆಗೆಲಸ	ಹಸಿರುಮನೆ ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೪೯.	ನಾರಾಯಣ	೪೯	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕೊಕ್ಕೊಡು ಶಿವಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೦.	ಶ್ರೀಧರ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ದೋಣಿಹಕ್ಕಲು ಗುಡ್ಡೆಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೧.	ಸುಶೀಲಾ	೬೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ದೋಣಿಹಕ್ಕಲು ಗುಡ್ಡೆಕೇರಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೨.	ಅಣ್ಣಪ್ಪ	೪೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹುಣಸವಳ್ಳಿ ಹೊಸಕೊಪ್ಪ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೩.	ಸುರೇಶ	೩೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹೊಸಕೊಪ್ಪ ಕುರುವಳ್ಳಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೪.	ದೇವಮ್ಮ	೬೪	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಸಂಸೆ ಅರೋಡಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೫೫.	ಸೀತರಾಮ	೫೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ತುಮ್ಮನಕೇರಿ ಕನ್ನಂಗಿ (ಅಂಚೆ) ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೬.	ಸೀತಮ್ಮ	೫೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ನಿವಣೆ ಸೊನಲೆ (ಅಂಚೆ) ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೭.	ರಾಧಮ್ಮ	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ನಿವಣೆ ಸೊನಲೆ (ಅಂಚೆ) ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೫೮.	ಗೌರಿ	೮೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಿರುಗೊಳಿಗೆ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೫೯.	ಅಣ್ಣಪ್ಪ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ತರುವೆ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೦.	ವೀಣಾ	೩೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ತರುವೆ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೧.	ನಾಗಪ್ಪ	೪೮	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ತರುವೆ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೨.	ಗಣಪತಿ	೫೩	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಮುಂಡಿಗೆ ಕೊಪ್ಪ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೬೩.	ಗಣಪತಿ	೫೩	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಮುಂಡಿಗೆ ಕೊಪ್ಪ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೪.	ಪುಟ್ಟಪ್ಪ	೬೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಒಪ್ಪನ ಮನೆ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೫.	ಮೂರ್ತಿ	೫೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ತವಕದ ಪಂಬ್ರ ಮತ್ತಿಮನೆ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೬.	ಶಿವಪ್ಪ	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಆಮ್ತಿ ಅಂಡಗೋಡ್ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೭.	ಗುಂಡಪ್ಪ	೭೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಆಮ್ತಿ ಅಂಡಗೋಡ್ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೮.	ಗೋಪಾಲ	೬೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಒಡ್ಡಿನ ಬೈಲು ಅಂಡಗೋಡ್ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೬೯.	ದೇವಕಿ	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಸೂಳಕೊಪ್ಪೆ ಮುಂಬಾರ (ಅಂಚೆ) ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೦.	ಮೂಕಾಂಬಿಕಾ	೨೭	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಮಾಕೋಡು ಮತ್ತಿಮನೆ (ಅಂಚೆ) ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೭೧.	ಹೂವಪ್ಪ	೭೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಜಡ್ಡಿನ ಮನೆ ಅಂಡಗೋಡ್ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೭೨.	ಚಿನ್ನಪ್ಪ	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಸಿಂಗಾಪುರ ಅಂಡಗೋಡ್ ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೭೩.	ನರಸಿಂಹ	೫೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಮಾಕೋಡು, ಮತ್ತಿಮನೆ (ಅಂಚೆ) ಹೊಸನಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೪.	ರುದ್ರಪ್ಪ	೪೧	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕೌಲಿ ತೋಗರ್ಸಿ (ಅಂಚೆ) ಶಿಕಾರಿಪುರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೫.	ಹೇಮಾವತಿ	೩೪	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕೌಲಿ ತೋಗರ್ಸಿ (ಅಂಚೆ) ಶಿಕಾರಿಪುರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೬.	ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ	೪೨	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿಕ	ಕೌಲಿ ತೋಗರ್ಸಿ (ಅಂಚೆ) ಶಿಕಾರಿಮರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೭.	ಸುಜಾತ	೩೯	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕೌಲಿ ತೋಗರ್ಸಿ (ಅಂಚೆ) ಶಿಕಾರಿಪುರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೭೮.	ರಮೇಶ	೩೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಹಳೆಕವಲಿ ೮ನೇ ವಾರ್ಡ (ಅಂಚೆ) ಶಿಕಾರಿಮರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೭೯.	ರೇಣುಕ	೩೫	ಹಸಲರು	(ಆಶಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ)	ಹಿರೇಕಸಲೆ ಹಿರೇಕಸಲಿ (ಅಂಚೆ) ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೦.	ಶೇಖರಪ್ಪ	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಹಿರೇಕಸಲೆ ಹಿರೇಕಸಲಿ (ಅಂಚೆ) ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೧.	ಗಣಪತಿ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ	ಮುರಕ್ಕಿ ತುಂಬ್ರಿ (ಅಂಚೆ) ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೨.	ಸುರೇಶ್	೪೮	ಹಸಲರು	ವಕೀಲರು	ಕಲಂಬಿ ಗುಡಲು (ಅಂಚೆ) ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೩.	ನಿರಂಜನಪ್ಪ	೫೯	ಹಸಲರು	ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರ	ಬರಮಣ್ಣ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬೀದಿ, ಸೊರಬ ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೪.	ನಿರಂಜನಪ್ಪ	೫೯	ಹಸಲರು	ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರ	ಬರಮಣ್ಣ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬೀದಿ, ಸೊರಬ ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೫.	ಕರಿಯಪ್ಪ	೫೮	ಹಸಲರು	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕಳುವಳ್ಳಿ ಸಿಗ್ಗ ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೬.	ಲಕ್ಷ್ಮಣ	೪೬	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಳುವಳ್ಳಿ ಸಿಗ್ಗ ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೮೭.	ಹರಿಯಪ್ಪ	೬೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಲಂಜಿ ಕುಡಲು ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೮.	ಬಸವರಾಜ್	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕುಂಸಿ ಬಳುವಾಣೆ ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೮೯.	ಶಶಿಕಲಾ	೩೭	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ದುಗ್ಲಿ ಹೊಸೂರು (ಅಂಚೆ) ಸೊರಬ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯೦.	ಮಹಾವೀರ್	೩೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕಾರ್ಗಲ್ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯೧.	ಮಂಜಮ್ಮ	೪೮	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಬೆಳ್ಳಾಣೆ ಸಾಗರ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯೨.	ರಾಮಣ್ಣ	೭೫	ಹಸಲರು	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ	ಕಾರ್ಗಲ್ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯೩.	ನಾಗರತ್ನ	೩೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಾರ್ಗಲ್ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೯೪.	ರೇವತಿ	೩೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಒಳಗೆರೆ ಬ್ಯಾಕೋಡು ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೯೫.	ಮಂಜಪ್ಪ	೪೫	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಮುರಕ್ಕಿ ತುಂಬ್ರಿ ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೯೬.	ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ	೪೦	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಒಳಗೆರೆ ಬ್ಯಾಕೋಡು ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೯೭.	ಯಲ್ಲಪ್ಪ	೭೩	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಏಳಿಗೆ ಬ್ಯಾಕೋಡು ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೯೮.	ನಾಗಪ್ಪ	೭೬	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಏಳಿಗೆ ಬ್ಯಾಕೋಡು ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ
೯೯.	ಗೌರಮ್ಮ	೬೪	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಾಳಮಂಜಿ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೦೦.	ಲಕ್ಷ್ಮಿ	೫೬	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಮುಂಡಿಗೆ ಮನೆ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೦೧.	ಮಂಜಪ್ಪ	೫೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಾಳಮಂಜಿ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೦೨.	ಚಂದ್ರಶೇಖರ	೪೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕಾಳಮಂಜಿ ಲಿಂಗನಮಕ್ಕಿ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

೧೮೩.	ಅಂಬರ	೩೯	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಜಡ್ಡಿನಮನೆ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೮೪.	ಸಾವಿತ್ರಿ	೬೨	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ತಲಕಳಲೆ ಡ್ಯಾಂ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)
೧೮೫.	ಕೃಷ್ಣ	೬೩	ಹಸಲರು	ಕೂಲಿ	ಕುಡುಗುಂಜ ಕಾರ್ಗಲ್ (ಅಂಚೆ) ಸಾಗರ (ತಾ) ಶಿವಮೊಗ್ಗ (ಜಿ)

♦ ♦ ♦

೩. ಹಾಡುಗಳು

ಮದುವೆ ಹಾಡು

ಬಂದು ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯ
ದೇವಕಿ ದೇವಿ
ಚಂದ ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಕಂದನ (೨ ಬಾರಿ)

ಪರ್ವತರಾಜರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ
ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು
ಗುಡಿ ಈಶ್ವರದೇವ
ಒಲಿಸಿ ತಂದ ಮಡದಿಯನ್ನು(೧)

ಬಂದು ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯ
ದೇವಕಿ ದೇವಿ
ಚಂದ ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಕಂದನ (೨ ಬಾರಿ)

ಜನಕ ರಾಯರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ
ಜಾನಕಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟು
ಗುಡಿ ಈಶ್ವರದೇವ
ಒಲಿಸಿ ತಂದ ಮಡದಿಯನ್ನು(೧)

ಬಂದು ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯ
ದೇವಕಿ ದೇವಿ
ಚಂದ ನೋಡೆ ನಿನ್ನ ಕಂದನ (೨ ಬಾರಿ)

• • •

ಮಡಿಲು ತುಂಬುವ ಹಾಡು

ಮಡಿಲ ತುಂಬಿರೆ ಕಡಲ ಶಯನೆಗೆ
ರಂಬೆ ರುಕ್ಮಣಿ ಸೀತಾ ದೇವಿಗೆ ಉಡಿಲು ತುಂಬಿರೇ (೨ ಸಾರಿ)
ಬಾಳೆ ಫಲಗಳೋ ಬಾಳೆ ಬನಗಳೊ
ಬಾಲ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸೀತ ದೇವಿಗೆ ಉಡಿಲ ತುಂಬಿರೆ
ಮಡಿಲ ತುಂಬಿರೆ ಕಡಲ ಶಯನೆಗೆ

ರಂಬೆ ರುಕ್ಮಣಿ ಸೀತಾ ದೇವಿಗೆ ಉಡಿಲು ತುಂಬಿರೇ
ನಿಂಬೆ ಫಲಗಳೊ ನಿಂಬೆ ವನಗಳೊ
ರಂಬೆ ರುಕ್ಮಣಿ ಸೀತಾ ದೇವಿಗೆ ಉಡಿಲು ತುಂಬಿರೇ
ಮಡಿಲ ತುಂಬಿರೆ ಕಡಲ ಶಯನೆಗೆ
ರಂಬೆ ರುಕ್ಮಣಿ ಸೀತಾ ದೇವಿಗೆ ಉಡಿಲು ತುಂಬಿರೇ

♦♦♦

ಬಯಕೆ (ಬಸುರಿ) ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಾಡು

ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಒಂದನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಮೂಡಲ ಸೀಮೆಯ ಮಾಗಿದ ಮಾವು ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಎರಡನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಕೂಡಿ ಬಿಸಿಲೇ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಮೂರನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಮಾಡಿಹ ಅನ್ನ ಕೆನೆ ಮೊಸರೆ ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಮುಡಿಯ ತುಂಬ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವೆ ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಐದನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಕೈಯಾ ತುಂಬ ಹಸಿರು ಬಳೆಯೇ ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ

ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಆರನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಮೂಡಲ ಸೀಮೆಯ ಮಾಗಿದ ಮಾವು ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇಳುಕಳ್ಸ್ಯಾಳ ತವರಿಗಿ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಎಂಟನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಸುಂಟಿಯಾಲಕ್ಕಿ ಪುಡಿ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಒಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಬಯಸ್ಯಾಳೋ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಸಂದು ಸಂದೆಲ್ಲ ಕೀಲು ನೋವು ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ
ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹತ್ತನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹೆತ್ತಾಳೋ ಹಸುಗೂಸು
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಸುತ್ತ ನೆರೆದರೆಲ್ಲ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಹೇ ರಘು
ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ
ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ ಹೇ ರಘು ರಾಮಾ

(ಮಾಹಿತಿದಾರರು: ನಿರ್ಮಲಾ, ವರ್ಷ ೩೮. ಸಂಸೆ,
ಆರೋಡಿ ಅಂಚೆ, ಹೊಸನಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು)

•••

ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಹಾಡು

ಪ್ಯರಲ ಮರ ಹತ್ತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಆತ್ಯಂಟಲಣ್ಣು ಮೆಯಿತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಗುಮ್ಮ ಬಂತು ಕಂದ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಅತ್ತಿಯ ಮರ ಹತ್ತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಆತ್ಯಂಟಲಣ್ಣು ಮೆಯಿತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಗುಮ್ಮ ಬಂತು ಕಂದ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಇಪ್ಪೆಯ ಮರ ಹತ್ತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಆತ್ಯಂಟಲಣ್ಣು ಮೆಯಿತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಗುಮ್ಮ ಬಂತು ಕಂದ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಉಪ್ಪಗರೆ ಮರ ಹತ್ತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಆತ್ಯಂಟಲಣ್ಣು ಮೆಯಿತಿತ್ತು ಗುಮ್ಮ
ಗುಮ್ಮ ಬಂತು ಕಂದ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ
ಗೋಪ್ಯಡದ ಮಗನ ಜೋ ಅಂದು ತೂಗಿರೆ ಜೋ ಜೋ

(ಮಾಹಿತಿದಾರರು ಶಾಂತಮ್ಮ, ೬೫ ವರ್ಷ,
ದೋಣಿ ಹಕ್ಕಲು, ಗುಡ್ಡೇಕೇರಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ)

◆◆◆

ಬಲೀಂದ್ರನ ಹಾಡು

ಬಲ್ಲೇಳ ಬಲೀಂದ್ರರಾಯ
ಬಂದಾನೊ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ
ಬಲೀಂದ್ರರಾಜ ಬಂದು
ಬಾಗಿಲಾಗೆ ಕುಂತಾರೆ
ಕಲ್ಲಂತ ಮಳೆಯೆ ಕರೆದಾವೆ
ಕಲ್ಲಂತ ಮಳೆಯೆ ಕರೆದಾವೆ ಈ ಊರ
ಜಡ್ಡು ಜಬುರೆಲ್ಲ ಚಿಗುರ್‍ಯಾವೆ
ಜಡ್ಡು ಜಬುರೆಲ್ಲ ಚಿಗುರ್‍ಯಾವೆ ಈ ಊರ
ಗೊಡ್ಡ ದನಗಳೆಲ್ಲ ಕರ ಹಾಕಿ
ಹಂಡೆ ಹಂಡೆ ನೂರು ಹಂಡೆ ಕರ ನೂರು
ಹಂಡೆವ್ವ ನಿನ್ನ ದಯ ನೂರು
ಹಂಡೆಯ ಹಾಲು ಕರೆದು ಪಾಯಸ ಮಾಡಿ
ಬಂದ ಬಲೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿ.

(ಮಾಹಿತಿದಾರರು: ಮಾಕೋಡು ನರಸಿಂಹ, ಮತ್ತಿಮನೆ,
ಹೊಸನಗರ, ವರ್ಷ ೫೦.)

• • •

ಕೊರವಂಜಿ ಹಾಡು

ಕಣಿಕಣಿಕಲ್ ಕಾಲುಂಗುರ   ಕರಣಿ ತಾಳಾದ್ವಾರೆ
ಬಾರೆ ಗುಲಗಂಜಿ ಕೊರಳಿಗೆ
ಬಾರೆ ಗುಲಗಂಜಿ ಕೊರಳಿಗೆ ॥ಸುಯ್ ॥

ಬಾರೆ ಗುಲಗಂಜಿ ಕೊರಳಿಗೆ ತಳಕೊಂಡು
ಬಚ್ಚಲರ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಾಳೆ ॥ಸುಯ್ ॥

ಬಚ್ಚಲರ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಾಳೆ ಕೊರವಂಜಿ
ಚೀರಣಿಗೆ ಮುಖವಾ ತೋಳೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಚೀರಣಿಗೆ ಮುಖವಾ ತೋಳೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಹೊಮ್ಮಾಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಹೊಮ್ಮಾಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ ಮುಡಿಯಾ ಒಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ ಮುಡಿಯಾ ಒಡೆದಾಳೋ ಬಾಯ್‌ತೆಗೆದು
ಎರಡೆ ಸೇರ್ ಅಕ್ಕಿ ಅಳದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಎರಡೆ ಸೇರ್ ಅಕ್ಕಿ ಅಳದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ತೊಳೆದಿ ರನ್ನದ ಒಲೆಗಿಟ್ಟಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ತೊಳೆದಿ ರನ್ನದ ಒಲೆಗಿಟ್ಟಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಹಿತ್ತಲ ಹೊರಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಹಿತ್ತಲ ಹೊರಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರವ ತಲೆ ನೋಡಿ ॥ಸುಯ್ ॥

ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರವ ತಲೆ ನೋಡಿ ಕೊರವಂಜಿ
ಉರಾಡಿ ಕಾಯ ಕೊಯ್ದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಉರಾಡಿ ಕಾಯ ಕೊಯ್ದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಮುಟ್ಲ ಕದ್ದುಡಿ ಕೊರೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಮುಟ್ಲ ಕದ್ದುಡಿ ಕೊರೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ತೊಳಿದಿರನ್ನದ ಒಲೆಗಿಟ್ಟಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ತೊಳಿದಿರನ್ನದ ಒಲೆಗಿಟ್ಟಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಪಟ್ಟೆ ಪಿತಾಂಬ್ರ ಉಟ್ಟದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಪಟ್ಟೆ ಪಿತಾಂಬ್ರ ಉಟ್ಟದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೇಲಿ ಊಟಮಾಡಿ ॥ಸುಯ್ ॥

ಕಂಚಿನ ತಟ್ಟೇಲಿ ಉಂಡಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಹೊಮ್ಮಾಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಹೊಮ್ಮಾಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಹಾಲಾರಿದ ಹಸಿಯಡಿಕೆ ನೀರಾರಿದ ಕೆನೆ ಸುಣ್ಣ ಚೀನಿ
ಕರ್ಪೂರದ ಎಲೆ ಮೆದ್ದು॥ಸುಯ್ ॥

ಚೀನಿ ಕರ್ಪೂರದ ಎಲೆ ಮೆದ್ದು ಹಾಕಿದ್ಲು
ತೂಗು ಮಂಚದಲಿ ಒರಗ್ಯಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ತೂಗು ಮಂಚದಲಿ ಒರಗ್ಯಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಯುವರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ॥ಸುಯ್ ॥

ಯುವರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಕೇಳ್ತಾರೆ
ಬಡ್ಡಿ ನಾನಂತ ಹೇಳತ್ತಾನೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಾತೊಂದ ಹೇಳುತ್ತಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಉದ್ದ ಕತ್ತನೇ ಮುಖದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಉದ್ದ ಕತ್ತನೇ ಮುಖದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಗದ್ದೆ ಹಾಳಿಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಗದ್ದೆ ಹಾಳಿಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಒಂದೊರೆ ಹುಲ್ಲ ಕಡಿದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

ಒಂದೊರೆ ಹುಲ್ಲ ಕಡಿ ತಂದಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಕಳ್ಳಾಳೆ ಕೂಸು ಹಿಟ್ಟಾಕ್ಕೈಯಲ್ಲಿ ॥ಸುಯ್ ॥

ಹಿಟ್ಟುಂಡೆ ಕೂಸನ್ನು ಕಟ್ಟಾಳೋ ಕೊರವಂಜಿ
ಯುವರಾನ್‌ನರಮನೆಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ಸುಯ್ ॥

◆◆◆

ಶಿವರಾಯನ ಹಾಡು

ಆರೆ ಮಾರುದ್ದ ಕೃಷ್ಣನಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮೂಡಣ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮೂಡಣದಾ ಗುಡಿತನಕ
ಗ್ಯಾನಾ ಉಳ್ಳವರು ಕರೆದಾಳೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ದನಕರ ನೀವು ಗದ್ದೆನೇ ಮಾಡಿರು
ಆರಂಬರಿ ಕೋಲು ನಾ ಮಾಡಿದ್ದು ॥ ಸುಯ್ ॥

ಆರಂಬರಿ ಕೋಲು ನಾ ಮಾಡಿದ್ದು ನಮಗಿಲ್ಲ
ಶಿವರಾಯನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಾಳೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎಂದು ಕೊರೆದಾ ಭತ್ತ ಎಂದು ಕೊಂದೊಯ್ದಾನೆ
ಚಂದ್ರಾಲೋಕಾಡಿ ಮುನಿದಾಳೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕುಂಡ್ರಾಲು ಬರಲಿಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಾಲು ಬರಲಿಲ್ಲ
ಶಿವರಾಯ ಒಂದ್‌ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕು ॥ ಸುಯ್ ॥

ಶಿವರಾಯ ಒಂದ್‌ಮಾತು ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ
ಆರಂಬಿ ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತೊಂದು ಕೇಳಾನೆ ಶಿವರಾಯ
ಬಸವಯ್ಯನ ಕರೆಸಿ ಬಸವೆಂದ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎನೇನಂದಾರೋ ಎನೇನ್ ಮಾಡ್ಯರೋ
ಎನಿ ಕುಂದಾವ ನುಡಿದಾಳೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎನಿ ಕುಂದಾವ ನುಡಿದಾಳೋ ಬಸವಯ್ಯ
ಇರಬೇಕು ನನ್ನ ಎದುರಾಗೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕವಲಿನ ಕರೆದಾನೋ ಎನೇನೋ ಅಂದಾಲಿ
ಎನ್ ಚಂದಾವ ನುಡಿದಾರೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎನ್ ಚಂದಾವ ಎಂದಾನ ಶಿವರಾಯ
ಗೋಪಿನ ಮಾತೊಂದು ಆಲಿಸಿ ಕೇಳಿ ಪದವೊಂದ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಮುವತ್ತೆಕರೆ ಹೊಲಕೆ ರಾಗಿ ಬಿತ್ತ್ಯೆದಾರೆ
ನಾನರಿ ಮೇಯ ಹೊಲವೆಂಬ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕುಕ್ಕರೆಯ ಕದ್ದಾರೋ ಮಕ್ಕಿಯಲಿ ಇಟ್ಟಾರೋ
ಕುಕ್ಕಲಿ ಹೊನ್ನಲಿಕೆ ನನಗ್ಯಾಕೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕುಕ್ಕಲಿ ಹೊನ್ನಲಿಕೆ ಹೊತ್ತಾರೋ ಮಾನವರು
ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿಸಿಲೊಡೆದು ಬಳಲ್ಯಾರೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿಸಿಲೊಡೆದು ಬಳಲಿರುವ ಶಿವರಾಯ
ನಾ ನೋಲ್ಲೆನಯ್ಯ ಮದುವೆಯ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಅವರು ಊಟ ಮಾಡಲಿ
ನೀನಿಲ್ಲದ ಜೋ ಬರುತೀಯಾ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಾತನು ಕೇಳ್ಯಾನೋ ಶಿವರಾಯ
ಕೌಲಿನ ಕರೆದು ಬೆತಗೊಂಡ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಮರೆತೀವಿ ಎನ್ನೊಂದು ಎನೇನೋ ಆಡ್ಯಾರೆ
ಎನೇ ಕುಂದಾವಾ ನುಡಿದಾರೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಎನೇ ಕುಂದಾವಾ ನುಡಿದಾರೋ ಕೌಲಿಗೆ
ನೀಜವ ಹೇಳ್ಬೇಕ್ರಿ ನುಡಿದಾರೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕಟ್ಟಾಣಿ ಹೊಟ್ಟೇಲಿ ಇಟ್ಟಾಣಿ ಸುಡಿಸಿದರೆ
ಇಟ್ಟಲ ಕೂಡಣ ಕರೀತಾರೆ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಇಟ್ಟಲ ಕೂಡಣ ಕರೆದಾರೋ ಶೀವರಾಯ
ಕಂದನ ಸಾಕೋದೇ ಬಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕಂದನ ಸಾಕೋದೇ ಬಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೋ ಶಿವರಾಯ
ನಾನೊಲ್ಲೆನಯ್ಯ ಮದುವೆಯಾ ॥ ಸುಯ್ ॥

ನಾಲ್ಕು ಜನೋವ್ರು ಅಣ್‌ತಮ್ಮದಿರು ಹುಟ್ಟಿದಾರೆ
ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರಗಳ ಬರಿತಾರೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರಗಳ ಬರಿತಾರೋ ಶಿವರಾಯ
ಕಂದನ ಸಾಕುವ ಬಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೋ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಅವರು ಊಟ ಮಾಡಲಿ
ನೀಹೋಗಿ ಸಲಗೋ ಮದುವೆಯಾ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಬಸವನ ಕರೆದಾನೋ ಏನೆಂದು ಇಟ್ಟಕೊಂಡು
ನೀಹೋಗಿ ಸಲಗೋ ಮದುವೆಯಾ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಹಸುವಿನ ಕಾಲದಲಿ ಅಂದಾಗ ಬಂದಾಗ
ಹಸಿರು ಮೇಯೊಂದು ಮೇಯಾಂಗ ಇಲ್ಲ ॥ ಸುಯ್ ॥

ಕೋಲಾಟದಿಂದಾಲಿ ಕೋಲಾಡ ಬರುವುದು
ಊರಿನ ಸಂಭ್ರಮವೇ ಬಾರದೀ ॥ ಸುಯ್ ॥

• • •

ಅರಿವಿನ ದೀಪ

ದೀಪ ಬಂತವ್ವ ದೀಪ ದೀಪ ಅರಿವನ ದೀಪ
ದೀಪ ಬಂತಣ್ಣ ದೀಪ ದೀಪ ಸಂಘದ ದೀಪ

ಹಸಲರು ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪ ಮನೆಗಳ ಬೆಳಗುವ ದೀಪ
ಮನೆಗಳ ಬೆಳಗುವ ದೀಪ ಮನಗಳು ಬೆಳಗುವ ದೀಪ ॥ದೀಪ॥

ಮನೆಗಳ ಬೆಳಗುವ ದೀಪ ನಾಡನ್ನು ಬೆಳಗುವ ದೀಪ
ನಾಡನ್ನು ಬೆಳಗುವ ದೀಪ ಜಗನವನ್ನೆ ಬೆಳಗುವ ದೀಪ ॥ದೀಪ॥

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಘದ ದೀಪ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೇಳುವ ದೀಪ
ಬಡತನ ಕಳೆಯುವ ದೀಪ ಸಮತೆಯ ಸಾರು ದೀಪ ॥ದೀಪ॥

ಜಾತಿಯು ಇಲ್ಲೆಂಬ ದೀಪ ಭೇದವು ಬೇಡೆಂಬ ದೀಪ
ಪ್ರೀತಿಯ ಹಂಚುವ ದೀಪ ನೀತಿಗೆ ಒಲಿಯುವ ದೀಪ ॥ದೀಪ॥

ಹೋರಾಟ ದಾರಿಗೆ ದೀಪ ಶಾಂತಿಯ ಕಾಣಲು ದೀಪ
ನ್ಯಾಯವ ಕೇಳುವ ದೀಪ ಹಸಿರನ್ನು ಉಳಿಸುವ ದೀಪ ॥ದೀಪ॥

◆◆◆

ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ

ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ
ಬಿದ್ದವರು ನಾವೆದ್ದು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ

ಮೋಸಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಮಾಯಕಾರ ನಾಯಕರು
ಬಲಿಪಾಡ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಹಿಂದಿರುಗದೆ ನಿಂದವರು
ಬಲಿಯಾಗಲೊಲ್ಲದವರು ಬಲಿಯ ಸಂತಾನದವರು
ನೆಲ ಮೂಲದ ಜನರು ನಾವು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ

ದೇವರ ಹೆಸರನು ಹೇಳಿ ವೇಷ ಹಾಕಿ ಬಂದರು
ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಂತ್ರವ ಹೇಳುವ ಕಳ್ಳ ಕುಳ್ಳ ಸುಳ್ಳರು
ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ದಾನಿಗಳನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ತುಳಿದರು
ತುಳಿದವರ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಭೂಮಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಊರಿನಿಂದ ಆಚೆಗೆ
ಅಧಿಕಾರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಬೀದಿಗೆ
ದುಡಿಮೆಯ ಅವಕಾಶ ಕಿತ್ತು ನಿರ್ಗತಿಕ ಬದುಕಿಗೆ
ತಳ್ಳುವರು ಎದುರಿಸಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ವೇಷ ಹಾಕಿ ಬರುವವರ ಬಣ್ಣ ಬಯಲು ಮಾಡುವೆವು
ನೀರು ನೆಲ ಕಾಡುಗಳು ನಮ್ಮದೆಂದು ಹೇಳುವೆವು
ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವೆವು ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಿ ಕೂಗುವೆವು
ಮರಳಿ ಬದುಕು (ರಾಜ್ಯ) ಕಟ್ಟಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ

•••

ಮೂಡಣ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ

ಮೂಡಣ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಾನೋ ಕೆಂಪು ಸೂರ್ಯ
ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಾಗಿ

ಬೆಟ್ಟದಿಂದಿಳಿವ ನೀರೆ ಹರಿದು ಬಾ ಇಲ್ಲೀ ತನಕ
ಹಸಲರ ಹೊಲ ತೋಟ ಮನೆತನಕ
ಮದ್ದಾಗು ಮದ್ದೆಲೆ ಮರವೇ ಭೂಮ್ತಾಯಿಯು ಕೊಟ್ಟ ವರವೇ
ಗುಣಪಡಿಸು ಕಾಯಿಲೆ ನೋವುಗಳ ॥ಮೂಡಣ॥

ಶಿರಬಾಗಿ ಕೈಯ ಮಗುವೆ ಬೆಳೆಯುತಿರು ಬೈನೆ ಮರವೆ
ಉಣಬಡಿಸುವ ಹಸಿದಂತ ಕಂದಗಳ
ದೊಡ್ಡ ಸಂಪಿಗೆ ಮರವೇ ಹರಸು ನೀ ನಮ್ಮನ್ನ
ಸೋಲಿಸದರು ನಮ್ಮ ಸೋಲಿಗರ ॥ಮೂಡಣ॥

ಮರದ ಮೇಲಿನ ಜೇನೆ ಮರೆಯದಿರು ಕುರುಬರ
ಸಿಹಿಯನ್ನೆ ಕರುಣಿಸಿ ಕೊನೆತನಕ
ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಗಳೇ ಹಾಡಿರಿ ನಮಗಾಗಿ
ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿ ಜನರ ನೆಮ್ಮದಿಗೆ ॥ಮೂಡಣ॥

ಕಾಡ ನೆಕ್ಕಿಯ ಸೊಪ್ಪೇ ಹಸಿರಾಗಿ ಬೆಳೆಯರಿ
ಕೊರಗರು ಕುಣಿತವಂತೆ ನೆರವಾಗಿ
ಮಲೆಯ ಮಾರುತಗಳೇ ಮಳೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯಿರಿ
ಮಲೆಕುಡಿಯರ ಬದುಕಿಗೆ ತಂಪಾಗಿ ॥ಮೂಡಣ॥

ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನೋಡಿ ದುರ್ಗಮ ಬೆಟ್ಟಗಳೇ
ಬೆಟ್ಟ ಕುರುಬರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ

ಕಾಪಾಡಿ ಇರುಳುಗಳೇ ಕಾಡದಿರಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ
ಇರುಳಿಗರ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕಾಗಿ ॥ಮೂಡಣ॥

ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿರಿ ಬೆತ್ತ ಬಿದಿರುಗಳೇ
ಮೇದರು ಬೆಳೆಯುವರು ಜೊತೆಯಾಗಿ
ದಮಾಮಿಯೇ ದನಿಯಾಗು ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರವಾಗಿ
ಸಿದ್ದಿಗಳ ಭಾವಕ್ಕೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ॥ಮೂಡಣ॥

◆◆◆

ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟ ನೋಡಿರಿ

ಘಟ್ಟ ನೋಡಿರಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟ ನೋಡಿರಿ ॥
ಹಸಿರು ಸಿರಿಯ ಸೊಬಗಿಗೆ ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ॥
ಶರಣು ಶರಣು ಶರಣೆನುತ ಕೋಲನಾಡಿರಿ ॥

ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ॥
ಮಲೆಯ ಮಹದೇವನಿಗೆ ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ॥
ನೇತ್ರಾವತಿ ಶರಾವತಿಗೆ ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ॥
ವರದೆ ತುಂಗೆ ಗಂಗೆಗೆ ಶರಣು ಎನ್ನಿರಿ ॥ಘಟ್ಟ॥

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಸಾಲು ಸಾವಿರ ಮೈಲಿಯ ದೂರ
ಬಯಲು ಸೀಮೆ ಕರಾವಳಿಯ ನಡುವಿನಂತರ
ಜೋಗದ ಜಲಪಾತ ನೋಡಿ ಬಾರೀ ಸುಂದರ
ಬಿಸಿಲೆಯ ಕಣಿವೆ ನೋಡಿ ಹಸಿರ ಸಾಗರ

ಕುದುರೆ ಮುಖ ಕೊಡಚಾದ್ರಿ ಪುಷ್ಪ ಗಿರಿಗಳು ॥
ಮೋಡಗಳನು ತಡೆ ತಡೆದು ಮಳೆಯ ತರುವವು ॥
ಹಲವು ಝುರಿ ನದಿ ಹುಟ್ಟುವ ನೀರ ಕಣಜವು ॥
ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಜನ ಬದುಕಲು ಆಧಾರವು ॥ಘಟ್ಟ॥

ಹಂದಿ ಮುಖದ ಕಪ್ಪೆಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪವು ॥
ಭುವಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಚಿಕ್ಕ ಜಿಂಕೆ ಬರ್ಕವು ॥
ಎಲ್ಲೂ ಇರದ ಅಪರೂಪದ ಜೀವ ಜಾಲವು ॥
ವಿಶ್ವಪರಂಪರೆಯ ತಾಣ ನಮ್ಮ ಘಟ್ಟವು ॥ಘಟ್ಟ॥

ಜಿಂಕೆ ಹಂದಿ ಅಳಿಲು ಕೋಳಿ ನವಿಲು ನರಿಗಳು ॥
ಸಿಂಹ ಬಾಲದ ಸಿಂಗಳೀಕ ಕೂರ ಕಡವೆಯು ॥

ಆನೆ ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಚಿರತೆ ಶಿಳ್ಳೆ ನಾಯಿಯು ॥
ಕಾಡು ಬೆಕ್ಕು ಕಾಡು ಕುರಿ ಕಾಡುಪಾಪವು ॥ಘಟ್ಟ॥

ನಂದಿ ಬೀಟೆ ಹೊನ್ನೆ ಹಲಸು ಮಾವು ಕಣಗಲು ॥
ಅತ್ತಿ ಮತ್ತಿ ಗರಿ ಗಂದಗರಿಗೆ ದೂರ ಹಡಗಲು ॥
ಬಿಲ್ವ ಮುರುಗ ಕಂದಾಳು ತಾರಿ ಹೊನಗಲು ॥
ಬಲಿಗೆ ಸೋಣೆ ರಾಮ ಪತ್ರೆ ಚೌರು ಹುರಗಲು

• • •

ಬುಡಕಟ್ಟು ಒಕ್ಕೂಟದ ಹಾಡು

ಕಾಡು ಜನಗಳು ಕಾಡು ಜನಗಳು
ಕಾಡು ನಡುವಿನಿಂದ (ಅಂಚಿನಿಂದ) ಸಿಡಿದ ಹಸಿರು ದನಿಗಳು

ಬೆಟ್ಟ ಕುರುಬ ಜೇನು ಕುರುಬ ಮೇದ ಎರವರು
ಗೌಡ್ಲು ಸಿದ್ದಿ ಗೊಂಡ ಹಸಲ ಮಲೆ ಕುಡಿಯರು
ಸೋಲಿಗರು ಇರುಳಿಗರು ಹಕ್ಕಿ ಪಿಕ್ಕಿಗಳು
ಮರಾಠಿ ನಾಯ್ಕ ಗಿರಿಜನರು ಜೊತೆಗೆ ಕೊರಗರು

ಕಾಡುಗಳೇ ದೇವರೆಂದು ಕೈಯ ಮುಗಿವೆವು
ಕಾಡಿದ್ದರೆ ನಾಡುಳಿವುದು ಎಂಬ ಘೋಷವು
ಕಾಡ ಪ್ರೀತಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ಕಾಲದ ಕರೆಯು
ನಾಡ ಜನರು ಕಾಡು ಜನಗಳಾಗಿ ಎನುವೆವು

ನಂಗ ಕಾಡು ನಮ್ಮ ಜಮ್ಮ ಸುದೆಲ ನಮ್ಮವ
ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಅವು ಸೇರಿದವು
ನೆಲ ಜಲ ಜೀವನ ಉಳಿಸಲು ಹೊರಟವುವು
ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರ ಕೂಟವು

•••

೪. ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಕೋಶ

ಜಂಜರಿಗೆ - ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಗಿಡ

ಮಾದಾರ - ಹರಿಜನರ ಮುಖಂಡ

ಹಾಲುಕಂಬ - ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಹಾಲು ಬರುವ ಮರದ ರೆಂಬೆ

ತುಂಬಣತೆ - ಹಣತೆಗೆ ಬತ್ತಿ ಎಣ್ಣೆಹಾಕಿ, ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚದೆ ಹಾಗೆ ಇಡುವುದು.

ಹಾಲುಗರಿಗೆ - ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮರ

ಹಾಲವಾಣ - ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮರ

ಹಸೆಗೋಡೆ - ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗ-ಹುಡುಗಿಯರು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವ ಜಾಗ

ಕುಕ್ಕೆ - ಬೆತ್ತದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಬುಟ್ಟಿ

ಚೌಕ - ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ

ಸುಳಿಗಾಯಿ - ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸುಳಿದು ಒಡೆಯುವ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ

ಹಾನ (ಓಕುಳಿ) - ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆಯುವ ಕೆಂಪುನೀರು

ಬೆಚ್ಚಗಿತ್ತಿ - (ಸೂಲಗಿತ್ತಿ) ಹೆರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವವಳು

ಚೌಳಂಗಿ (ಚೌಲ) - ಕೂದಲು ತೆಗೆಯುವುದು (ಮಗುವಿಗೆ ಮೊದಲ ಕೂದಲು ತೆಗೆಯುವುದು)

ಮರುಚ್ಚೌಳಂಗಿ - ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಕೂದಲು ತೆಗೆಯುವುದು.

ಒಸಗೆ - ಮಡಿಲು ತುಂಬುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

ಬಯಕೆ ಸಮ್ಮಾನ - ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ಸೀಮಂತ ಮಾಡುವುದು.

ಬಜ್ಜೆಟ್ಟು - ಶವವನ್ನು ಎತ್ತುವಾಗ ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸುವುದು.

ಉರಿನೀರು - ಬಿಸಿ ನೀರು

ಈಡು - ಶವವನ್ನು ಸುಡುವ ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿ

ಗಾಡಿಗ - ಮಾಂತ್ರಿಕ

ಗಳಿಗೆ - ಬಟ್ಟೆ ಮಡಚುವುದು

ಜಕಣಿ - ಎಡೆ

ಕಾಲುದೋಷ - ಸತ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಟ್ಟದೋಷ

ಸೊಳ್ಳೆಕುಡಿ - ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮರದ ರೆಂಬೆ

ಹೆಂಡ - ಸಾರಾಯಿ (ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು)

ಮಣಿ - ಮಡಿಕೆ

ಓಕುಳಿ - ಕೆಂಪು ನೀರು

ಸಿದ್ದೆ - ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ವಸ್ತು

ನಾಗರ ಬಳಿ - ಕಾಡಿನ ಬಳ್ಳಿ

ಉಗಣೆ ಕಾಯಿ - ದೀಪಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ದನಗಳಿಗೆ ಹಾರವಾಗಿ ಕಟ್ಟುವ ಕಾಯಿ

ಪಟ್ಟೆ - ಗೆರೆ

ರೋಣ್‌ಗಲ್ - ಭತ್ತ ಒಡೆಯುವ ಕಲ್ಲು

ಕದಿರು - ಭತ್ತ ತೆನೆ

ಸಣ್ಣ - ಅಕ್ಕಿ ಜರಡಿ

ಕಸ - ಗರ್ಭ (ಮಾಸು)

ಬತ್ತು - ಸಣ್ಣಗಾಗು

ಊರ್‌ಗಂಜಿ - ಗಂಜಿ ಉಕ್ಕಿ ಬರುವಾಗಿನ ರಸ

ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿ - ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸುವ ಮದ್ಯ (ಸರಾಯಿ)

ಅಕ್ಕಚ್ಚು - ಅಕ್ಕಿ ತೊಳೆದ ನೀರು

ಹರಗ - ಉಡ

ಹರವಿ - ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆ

ಗೂಡು ದೀಪ - ದೀಪ ಆರದಂತೆ ಇಡುವ ವಸ್ತು

ಬಿಂಗಿ ಪದ - ಅಂಟಿಕೆ-ಪಂಟಿಕೆ ಹಾಡು

ಸೂತಕ - ಮುಟ್ಟು ಮೈಲಿಗೆ

ಪುಂಡಿನಾರು - ಮರದ ತೊಗಟೆಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ನಾರು

ಅಗ್ನಿಗೂಡ್ - ದೀಪದ ಉರಿಯುವ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು

ಮುಂಡ್ ಪಂಚೆ - ಗಿಡ್ಡ ಪಂಚೆ

ಸೂಡಿ - ಕೂದಲು ಕಟ್ಟುವುದು

ತಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲು - ಕಳಸದ ಬಟ್ಟಲು

ಕಳಲೆ - ಬಿದಿರಿನ ಎಳೆಭಾಗ

ಕಣ್ಣಾಗಿದೆ - ದೃಷ್ಟಿ ಆಗಿದೆ

ತೆರೆಸೆ - ಬೆಲ್ಲ ಬೇಯಿಸುವಾಗ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಜಂಡು (ಕಸ)

ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆ - ಕಬ್ಬಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಮದ್ಯ (ಸಾರಾಯಿ)

ಗವಲು ಗಡಿಗೆ - ಮಾಂಸ ಬೇಯಿಸುವ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆ

ಅಡಸಲು - ಬೋನಿನ ತರಹದ ಪರಿಕರ

ಉಳ್ಳಹಾಕು - ಉರುಳು ಹಾಕು

ಕಣಂದಿ - ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ

ಗುಟ್ಟು - ಬಿಲ

ಹುರುಕ್ಕಿ - ಗದ್ದೆ ಗೊರವ

ಬೆತ್ತದ ಕಸೆ - ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆತ್ತದ ಕೈ

ಗಾಣ - ಗಾಳ

ತೊಪ್ಪೆ - ತೊಗಟೆ

ಒರಲೆ - ಗೆದ್ದಲು

ಕಬ್ಬೆಕ್ಕು – ಕಾಡುಬೆಕ್ಕು

ಚಿಗಳಿ – ಕೆಂಪು ಇರುವೆ

ಬೆಸಲುಕಳಿ – ಮೀನನ್ನು ಒಣಗಿಸುವುದು

ಆಸೆ – ಸಾರು

ತೇದು – ಅರೆದು

ಕಪ್ಪೆ – ಗಂಟಲುಬಾವು

ಎತ್‌ಬೀಳು – ಕಾಡಿನಬಳ್ಳಿ

ಕಣಂದಿ ಕರಸೆ – ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ಜಠರದ ಭಾಗ

ನೆಕ್ಕಿಸು – ತಿನ್ನಿಸು

ಒಣಗು – ಉಣ್ಣೆ

ಹೇಸು – ಫಂಗಸ್ ಆಗು

ಮಂಡಾಳೆ – ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಲೆಗೆ ಬಳಸುವ ಟೋಪಿ (ಮುಟ್ಟಾಳೆ)

ನಿರುಬ್ಬ – ನೆಮ್ಮದಿ

ಮರ್ಜಿ – ಹತೋಟಿ

♦♦♦

೫ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆ ವರದಿಗಳು

ಅಡಿಕೆಗೊನೆಗೆ ಔಷಧಿ ಸಿಂಪರಣೆ

ಹಸಲರು ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು

ವಕ್ತೃಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಕುಲದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಪೂಜೆ

ಬನದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಇಡುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಹಸಲರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು

ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ

ಚೌಲ ಆಚರಣೆ

ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ

ಋತುಮತಿಗೆ ಬಳೆ ತೊಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುತ್ತೈದೆಯರು

ಹಸಲರ ದೈವ

ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳು

ಅಂಟಕೆ–ಪಂಟಕೆ

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಕೆಯ ಎಡೆ ಇಡುವುದು

ಹಸಲರ ಮನೆಗಳು

ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆಯರು

ಮದುವೆ ಮಂಟಪ

ತುಳಸಿ ಕಟ್ಟೆ

ಅಂಟಿಕೆ–ಪಂಟಿಕೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಲರು

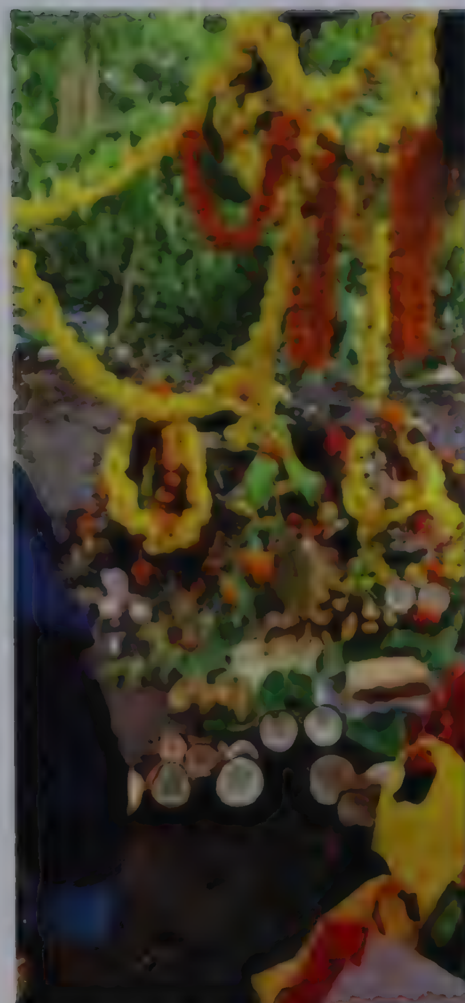
ಮನೆದೇವರ ಪೂಜೆ

ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ಕುಕ್ಕೆ

ಮನೆದೇವರು

ಹಸಲರ ಪೂಜೆ

ತುಳು ಹಸಲರ ದೈವ

ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಸೆ ಚಿತ್ರ

ದೀಪಾವಳಿ ಪೂಜೆ

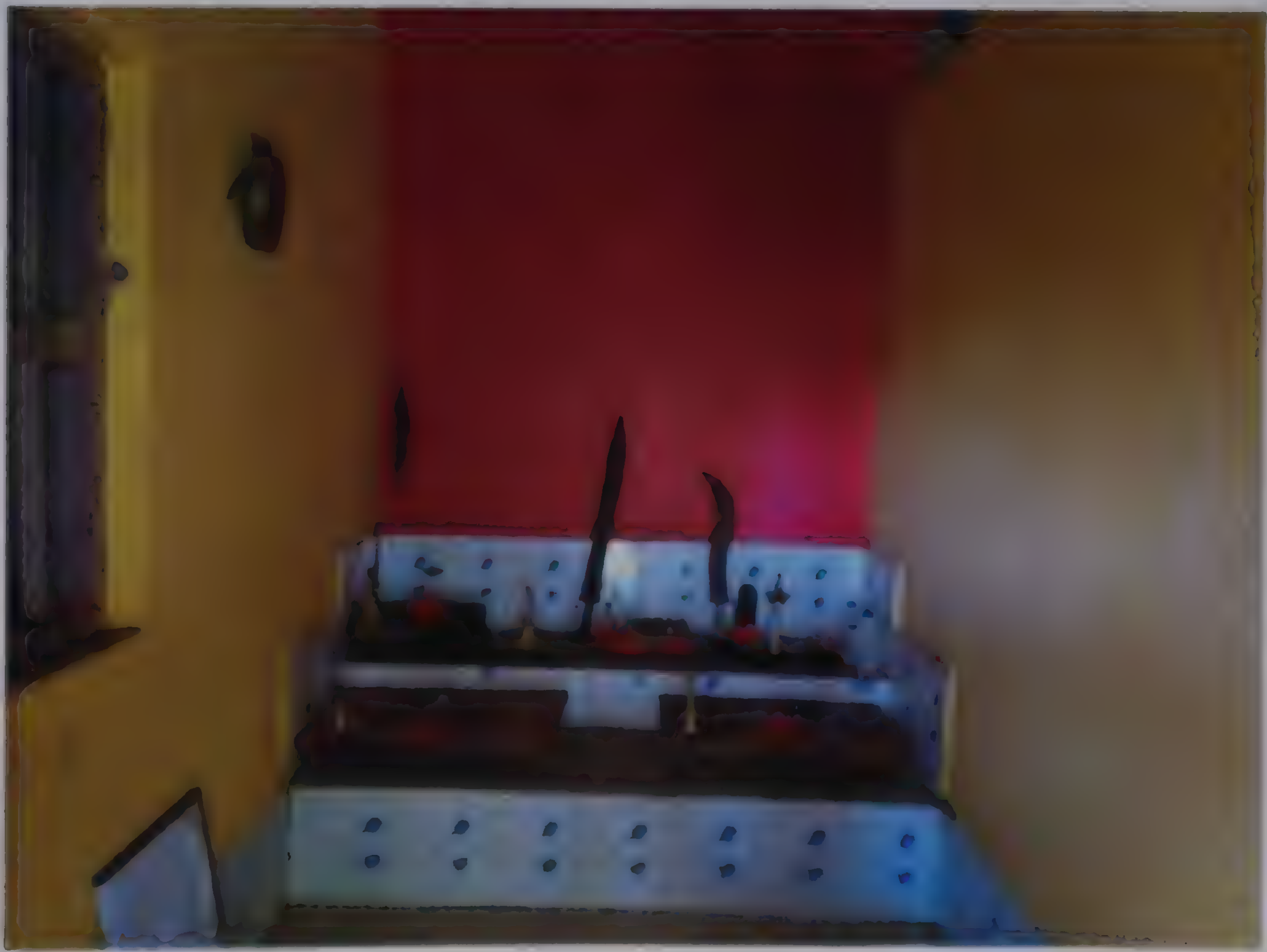
ಕಾಡಿನ ದೈವಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ

ಗೊರಬು

ಋತುಮತಿಗೆ ಉಡಿ ತುಂಬಿಸಿರುವುದು

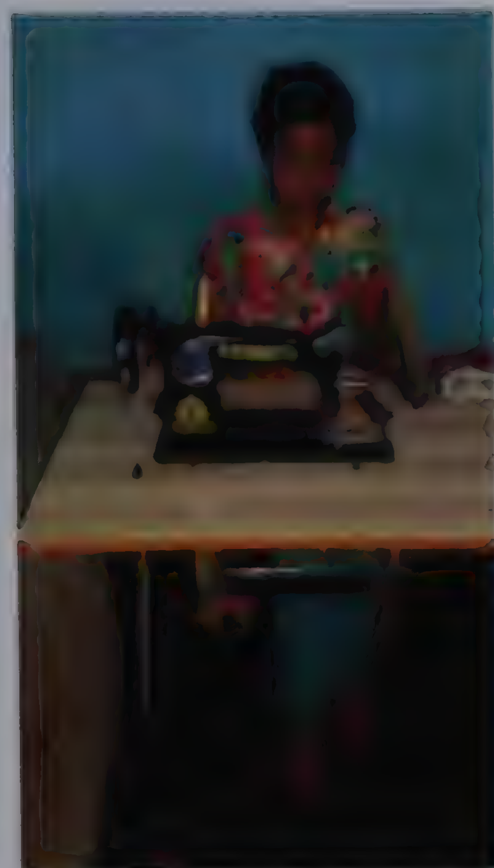
ದೈವದ ಕಟ್ಟೆ

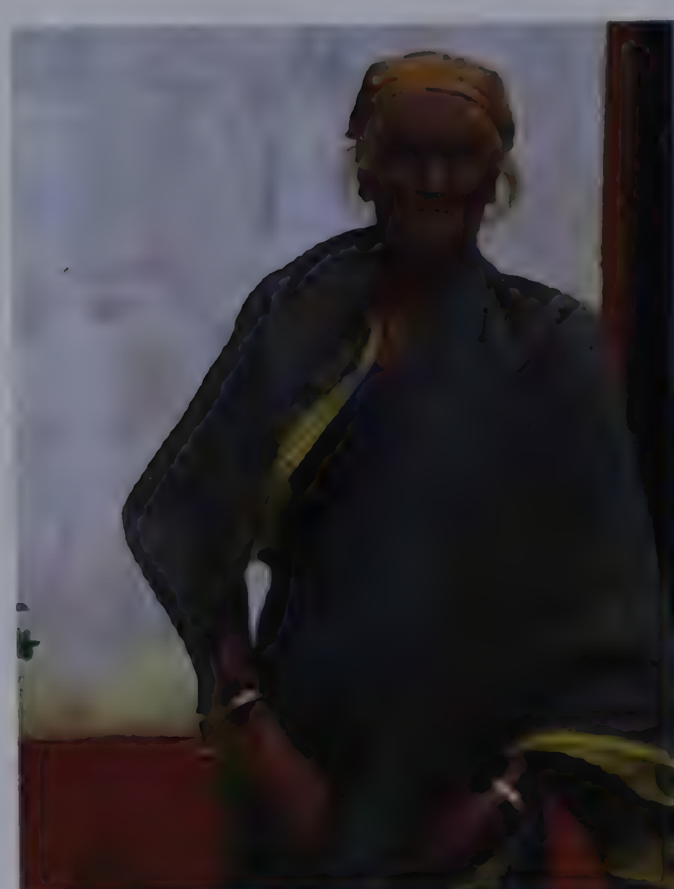
ವಧು-ವರ

ವೃತ್ತಿನಿರತ ಮಹಿಳೆ

ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗಿ

ಹಿರಿಯ ಮಹಿಳೆ

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿನಿರತ ಯುವಕ

ತರಗಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿ

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊಪ್ಪು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವ ಯುವಕ

ಹಾನ (ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವುದು)

ವೃತ್ತಿನಿರತ ಯುವಕ

ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗು

ಜೇನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಹಸಲರು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿ

ಹಸಲರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆ

ಬದಲಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಸಲರ ಮನೆ

ಭತ್ತ ನಾಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು

ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹಸಲರಿಗೆ ಉಚಿತ ಔಷಧಿ ವಿತರಣೆ

ವೈದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಹಸಲರಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು

ಮುರುಗನ ಹುಳಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು

ಮುರುಗನ ಹುಳಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣೆ

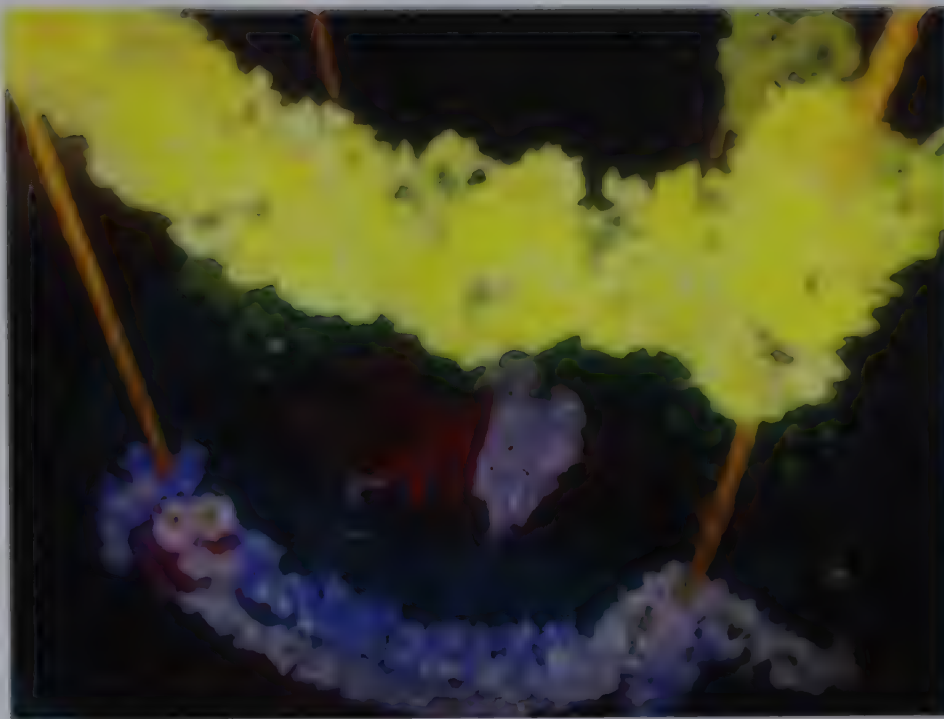
ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ

ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಟ ಬಾಲಕ

ಗೂಡ್ಸ್ ಆಟೋದೊಂದಿಗೆ ಯುವಕ

ನಾಮಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಡಿಕೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಹುಡುಗಿಯರು

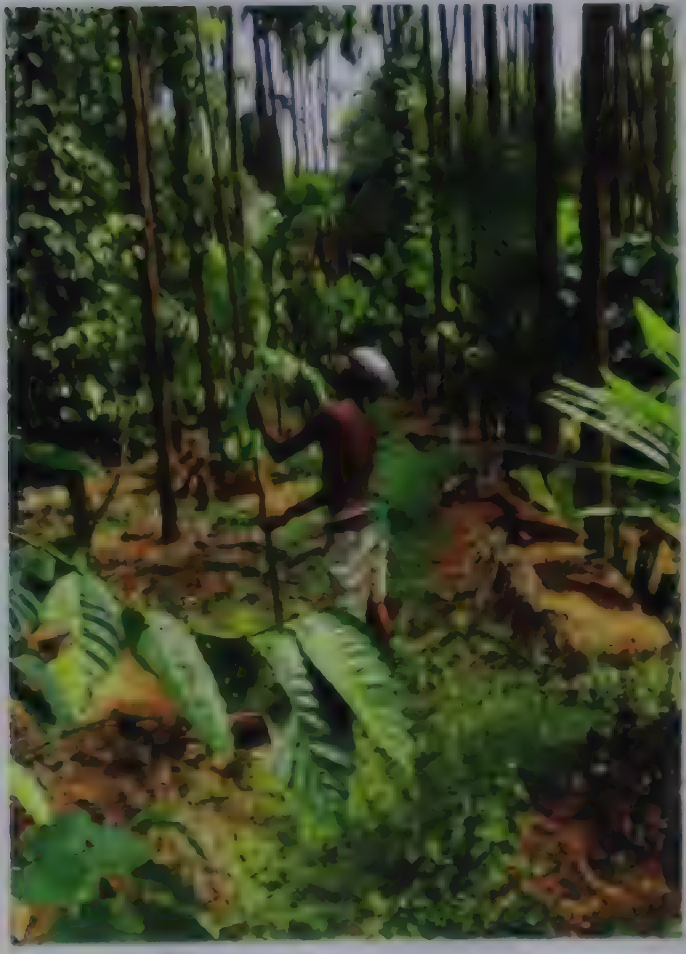
ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ ಗಿರಿಜನ ಶಾಲೆ ಹಿರೇಮನೆ

ನ್ಯಾಯ ನೀಡುವ ಕೋಲುಕಾರನ ಹಿರೇಮನೆ

ಬುಟ್ಟಿ ನೇಯುತ್ತಿರುವುದು

ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತ ಹಸಲರ ಯುವಕ

ಹಸಲರು, ಗೊಂಡರ ಪಡಿತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರಿಪಡಿಸಿ

'ಹಸಲರು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಲಿ'

ಸೊರಬ ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಹಸಲರು ಬಂಧುಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಹಸಲರು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘದ ಗೌರವಾಧ್ಯಕ್ಷ ಡಾ. ಹಾಸ್ಯಾಳಪ್ಪ ಹಿರೇಕಸವಿ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದರು.

■ ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೊರಬ

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವುದರ ಜತೆಗೆ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯ ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘದ ಗೌರವಾಧ್ಯಕ್ಷ ಡಾ. ಹಾಸ್ಯಾಳಪ್ಪ ಹಿರೇಕಸವಿ ಹೇಳಿದರು.

ಪಟ್ಟಣದ ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆದಿವಾಸಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯ ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಆದಿವಾಸಿ ತಾಲೂಕು ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘ ಸೊರಬ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಹಸಲರು ಬಂಧುಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪುರಸ್ಕಾರ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಾರಂಭ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಅವರು ಮಾತನಾಡಿದರು.

ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಂಘಟನೆ ಮುಖ್ಯ. ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ಸಂಘ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಳವಾದರೆ ಜನಾಂಗದ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕಾಲ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದರು.

ಜಿಲ್ಲಾ ಗೌರವಾಧ್ಯಕ್ಷ ಎಸ್.ಐ. ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಕಲ್ಲೂರು ಮಾತನಾಡಿ, ಹಸಲರು ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಮೌಢ್ಯ ತೊರೆದು ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಸಮುದಾಯ ಮಕ್ಕಳು ಗುರು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಅಂಶದಿಂದ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕಿದೆ ಎಂದರು.

ತಾಲೂಕು ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸುರೇಶ್ ಎಸ್. ಕಲ್ಲೂರು ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಮಾತನಾಡಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದರು.

ಸಂಘದ ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮಂಜಪ್ಪ ಎಂ.ಹಿ. ಕೆಳಿ ಮಾತನಾಡಿದರು.

ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಎಚ್.ಎಸ್. ಬಸವೇಶಪ್ಪ, ತಾಲೂಕು ಸಂಘದ ಗೌರವಾಧ್ಯಕ್ಷ ಬೂದ್ಯಪ್ಪ ಬಿಳವಾಗಿ, ಲಿಂಗಾರಪ್ಪ ಕುಂಸಿ, ಕೆಂಚಪ್ಪ ಹಾಯ, ಕೆರಿಯಪ್ಪ ಕುಳವಳ್ಳಿ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ್, ಕೆರಿಯಪ್ಪ, ಮಹೇಶ್, ಬಸವೇಶ್, ಲಿಂಗಾರಪ್ಪ ಮಾರುತಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಎಲ್. ನಿರಂಜನ್, ಧರ್ಮಪ್ಪ ಕೆಳಿ, ಬೋಗೀಂದ್ರ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಇತರರಿದ್ದರು. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂಘದಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು.

ಸೊರಬದ ರಂಗಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಹಸಲರು ಬಂಧುಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಜನ.

Published for the proprietors, Metropolitan Media Company Limited by R. J. Prakashan at No.373, 1st Floor, SRR Complex, Jail Road, Shivamogga
Regd. Office No.40, Jaya Sai Towers, Sagar Rao Road, V V Puram, Bengaluru - 560004 ... Editor: ... Resident E...

9ರಂದು ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹಸಲರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ

ನಮ್ಮ ಸುದ್ದಿಲೋಕ ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಸಲರು, ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ [illegible] 11 ನೇ [illegible] ಹೋರಾಟದ [illegible] ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಅರಣ್ಯಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರು (ಎಸ್.ಟಿ) ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘವು ಮಾ. 9ರಂದು ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆಯಿಂದ ಸಾಗರದ ಎಸಿ ಕಚೇರಿವರೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ನಡೆಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು, [illegible] ಇರುವ ಹಸಲರು [illegible] ಆಹ್ವಾನಿಸಿದೆ.

ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ 35 ಹಸಲರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಸಾಗರ ಎಸಿಗೆ 2017ರ ಫೆಬ್ರವರಿ [illegible] ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದು, ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಿಎಂ, ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದವರೆಗೂ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಕಂದಾಯ ಸಚಿವ ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಅವರನ್ನು [illegible] ಎಂದು [illegible].

ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಹಸಲರ ಅರ್ಜಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ, ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಅಧೀನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಿಂದ ಡಿಸಿ, ಡಿಸಿಯಿಂದ ಸಾಗರ ತಹಸೀಲ್ದಾರ್‌ಗೆ ಅಗತ್ಯ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

9ರಂದು ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹಸಲರ ಪಾದಯಾತ್ರೆ

ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಪುಟದಿಂದ

ಕಂದಾಯ ಸಚಿವರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೂ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮ ಜರುಗದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತ್ವರಿತ ಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಣ್ಣೆ ಗ್ರಾಮದ ಸರ್ವೆ ನಂ 20 ರ ಸರಕಾರಿ ಗೋಮಾಳದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಸ್ಥಳಬಿಟ್ಟು ಕದಲುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸಕ ಮಧು ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಮಾಜಿ ಸಚಿವ ಕುಮಾರ ಬಂಗಾರಪ್ಪ, ಬಗರ್ ಹುಕುಂ ಸಮಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಟಿ ಆರ್ ಜಯಂತ, ಜಿಪಂ ಸದಸ್ಯ ರಾಜಶೇಖರ್ ಮೊದಲಾದ ಮುಖಂಡರು ಸ್ಥಳಕ್ಕಾಗಮಿಸಿ ಹಸಲರ ಬೇಡಿಕೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿದೆ. ಹಕ್ಕು ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ಸಾಗರ ಎಸಿ, ತಹಸೀಲ್ದಾರ್ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅದು ಸರಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯವಾಗಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ನೀಡಿದ ಅರ್ಜಿ ಅನ್ವಯ ನಿವೇಶನ ರಹಿತರಿಗೆ ನಿವೇಶನ ನೀಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಗ್ರಾ.ಪಂ.ನೀಡಿದ ನಿವೇಶನ ರಹಿತರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭೂಮಿ ಮಂಜೂರುಮಾಡಿ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹಾಗೂ ಹಸಲರು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮನವಿಯನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧೆಡೆ ನೆಲೆಸಿರುವ ಹಸಲರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಹೋರಾಟ ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಭರವಸೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ದೂರಿ ಸಾಗರ ಹಾಗೂ ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಳುಗಡೆ ನಿರಾಶ್ರಿತರು ಹಾಗೂ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಸೊರಬ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಹಸಲರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿವಿಧ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯದ ಪಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ಪಾದಯಾತ್ರೆಗೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಹಸಲರ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕು ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಆಗ್ರಹಿಸಿ ಪಾದಯಾತ್ರೆ

ಚುನಾವಣೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ

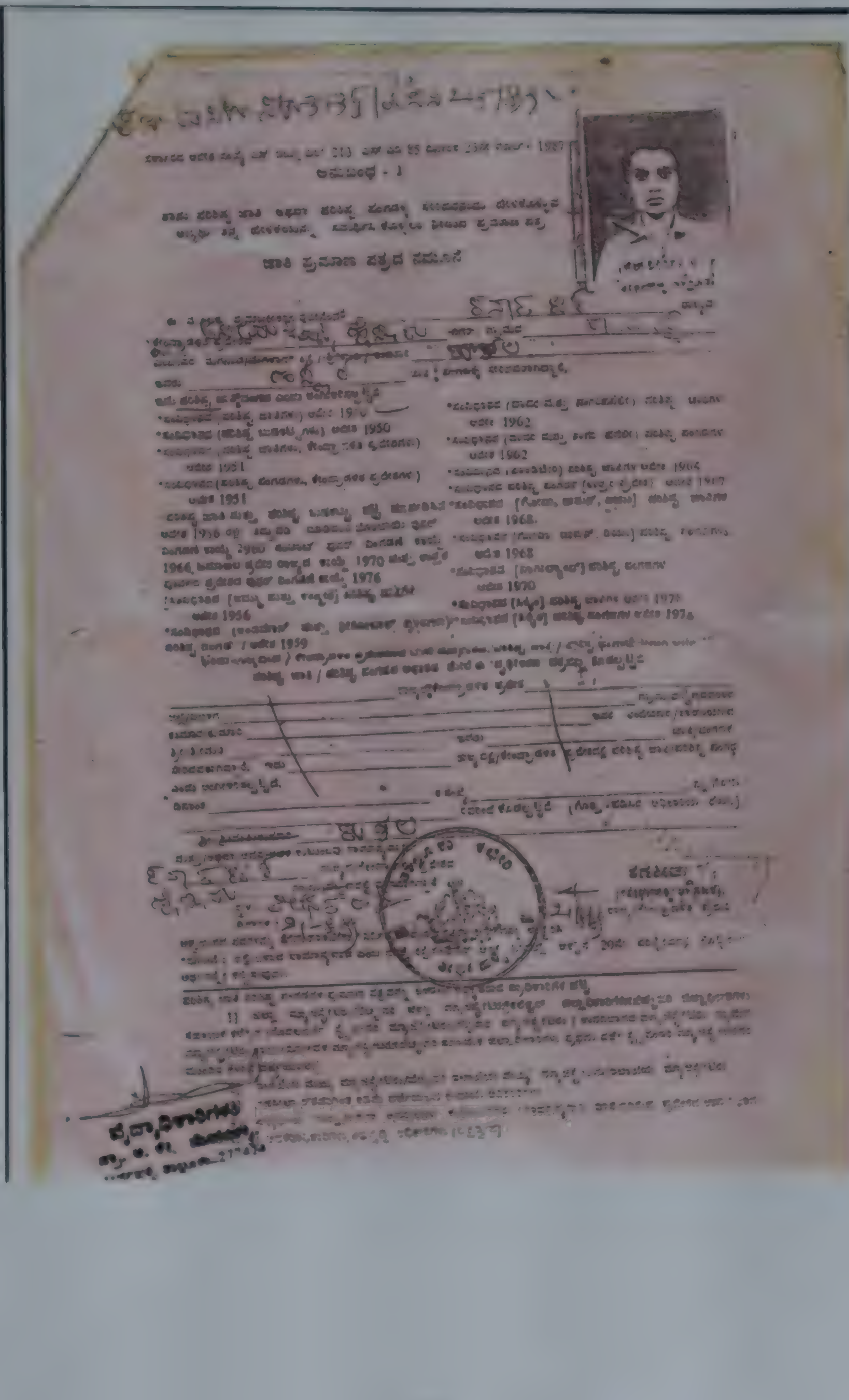
ಜಿಲ್ಲಾ ಹಸಲರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ -ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಅಳಲು ...

ಜಿಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ 2000 ಹಸಲರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆ

ಯಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರ ವಿತರಣೆ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಮೂಲ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳಾದ ಹಸಲ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತೀ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ತಿಂಗಳೊಂದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯ 48 ಮೊಟ್ಟೆ, 5ಕೆ.ಜಿ.ಬೇಳೆ, 5ಕೆ.ಜಿ ಹೆಸರುಕಾಳು, 18ಕೆ.ಜಿ.ಅಕ್ಕಿ, 2ಲೀ. ಅಡುಗೆ ಎಣ್ಣೆ, 1ಲೀ ತುಪ್ಪ, 2ಕೆ.ಜಿ ಸಕ್ಕರೆ ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿತರಣೆಯ ಗುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಕಳಪೆ ದಿನಸಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಬುಡಕಟ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೂಲ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಿಗಳಾದ ಅಸಹಾಯಕ ಹಸಲರಿಗೆ ವಂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸದರಿ ವಂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಯ ಒಂದಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಕೈಜೋಡಿಸಿರುವ ಶಂಕೆ ಇದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಯ ಮೇಲುಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 12ತಿಂಗಳೂ ವಿತರಿಸಲೇಬೇಕಿರುವ ದಿನಬಳಕೆಯ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಬಡ ಹಸಲ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಪರಿತಪಿಸುವಂತಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 2ಸಾವಿರ ಹಸಲ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲೇ 460 ಕುಟುಂಬಗಳಿವೆ. ಆದರೆ, ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ 250ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 1200 ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಚಿತ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಬೇಕಾಬಿಟ್ಟಿ ವಿತರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಮಿಕ್ಕುಳಿದ ಹಸಲ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ಸಮರ್ಪಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು **ಆದಿವಾಸಿ ಅರಣ್ಯ ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಹಸಲರ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘ**ದ ಜಿಲ್ಲಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಕೌಲಿ ಆಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯ ತಾ॥ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಹರಡವಳ್ಳಿ ಮಂಜುನಾಥ್, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಸತೀಶ್ ಡಿ.ಕೆ.ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಹಸಲ ಬಾಂಧವರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು.

‘ಹಸಲ’ ಅಥವಾ ‘ಹಸ್ಲರ’ ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು
ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.
‘ಹಸಲರು’ ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು
ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

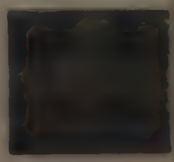

ಅನುಬಂಧ - 1

ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರದ ನಮೂನೆ

h 1 0 3 6 0 4 3 8 2

ಸಂಖ್ಯೆ: [illegible] 2010-2011

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆ

ನಮೂನೆ-ಡಿ

(ನಿಯಮ 3(1) ನ್ನು ನೋಡಿ)

(ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ [illegible] ದಿನಾಂಕ 08-02-2000)

ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು [illegible] [illegible] (ದೇವಂಗಿ) ಗ್ರಾಮ ವಾರ್ಡಿನ ದೇವರಹಳ್ಳಿ.. ರಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ [illegible] ಇವರ ಮಗ/ಮಗಳು ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರೀ/ಶ್ರೀಮತಿ/ಕುಮಾರಿ ಭೂದೇವಿ ಇವರು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು([illegible]) ಎಂದು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಜಾತಿ / ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ

- ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು) ಆದೇಶ, 1950
- ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು) ಆದೇಶ 1950
- ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು) (ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು) ಆದೇಶ, 1950
- ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು) (ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು) ಆದೇಶ, 1951
- ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಟ್ಟಿ (ಮಾರ್ಪಾಡು) ಆದೇಶ 1956, ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ರಚನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960, ಪಂಜಾಬ್ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ರಚನಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1966, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 ಮತ್ತು ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ರಚನಾ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971ರ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ.
- ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಆದೇಶ 1956
- ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976ರ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತ ಸಂವಿಧಾನ (ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆದೇಶ, 1959
- ಸಂವಿಧಾನ (ದಾದರ್ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಆದೇಶ, 1962
- ಸಂವಿಧಾನ (ಪಾಂಡಿಚೇರಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಆದೇಶ 1964
- ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ) (ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) ಆದೇಶ 1967
- ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ, ದಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ/ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆದೇಶ, 1968
- ಸಂವಿಧಾನ (ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆದೇಶ

ಶ್ರೀ/ಶ್ರೀಮತಿ/ಕುಮಾರಿ ಭೂದೇವಿ ಮತ್ತು / ಅಥವಾ ಅವರ / ಅವಳ ಕುಟುಂಬವು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು [illegible] [illegible] (ದೇವಂಗಿ) ಗ್ರಾಮ / ಪಟ್ಟಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿವಾಸಿ(ಗಳು)

ತಹಶೀಲ್ದಾರ್
ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು
ಮೊಹರು

ಸ್ಥಳ: ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ
ದಿನಾಂಕ: 04/08/2010

ಕೇಸಿನ ಸಂಖ್ಯೆ : T1[illegible]110100[illegible] Ver.2.1

ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ